

Galimybių studija „Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos poreikio ir alternatyvų analizė“

Galutinė ataskaita

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija

Vilnius, 2021

Turinys

Turinys	2
Santrumpos ir sąvokos.....	3
Lentelių sąrašas	4
Paveikslų sąrašas	5
Įvadas.....	6
1. Muziejinių vertybių saugyklų poreikio analizė	8
1.1 Respublikinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Aplinkos ministerija, muziejinių vertybių saugyklų poreikio analizė	10
1.2 Užsienio šalių gerosios praktikos analizė.....	13
1.2.1 Danija.....	13
1.2.2 Lenkija.....	15
1.2.3 Estija	18
1.2.4 Austrija.....	19
1.2.5 Latvija.....	21
1.2.6 Apibendrinimas.....	22
1.3 Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pavaldūs nacionaliniai ir respublikiniai muziejai	23
2. Muziejinių vertybių saugyklos alternatyvų analizė.....	30
2.1. Alternatyvos.....	30
2.2 Infrastruktūros poreikis.....	35
2.3 Projekto apimtis ir įgyvendinimo kryptys	43
2.4 Infrastruktūros statyba ir architektūra	46
2.5 Geografinė lokacija	48
2.5.1 Galimos lokacijos	49
2.6 Architektūrinis konkursas.....	52
2.7 Alternatyvų kaštų ir naudos analizė	53
2.7.1 Kaštų ir naudos analizė	58
2.8 Įgyvendinimo ir valdymo modeliai	58
2.8.1 Įgyvendinimas.....	58
2.8.2 Valdymas	61
2.9 Išvados	63
Šaltinių sąrašas	67

Santrumpos ir sąvokos

A1 alternatyva	Individualių saugyklų vystymo alternatyva
A2 alternatyva	Centralizuotos saugyklos vystymo alternatyva
A3 alternatyva	Centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru vystymo alternatyva
A4 alternatyva	Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru vystymo alternatyva
ČDM	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus
Ekspонатas	į muziejaus apskaitą įtraukta muziejinė vertybė, turinti šifrą ir individualų apskaitos numerį. Sąvoka apibrėžta kultūros ministro 2005-12-16 įsakymu Nr. JV-716 patvirtintos Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos 3 p.
Kenkėjams neatsparios medžiagos	medis, medžio drožlių plokštės
Laikinos saugyklos	muziejaus patikėjimo teise valdomuose objektuose esančios patalpos, kurios nėra specialiai pritaikytos saugykloms, bet jose laikinai (dėl nuolatinių saugyklų remonto / rekonstrukcijos darbų) saugomos muziejinės vertybės
LDKVR	Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai
LLBM	Lietuvos liaudies buities muziejus
LNDM	Lietuvos nacionalinis dailės muziejus
LNM	Lietuvos nacionalinis muziejus
Muziejinė vertybė	archeologiniu, istoriniu, meniniu, etniniu, religiniu, mokslo, memorialiniu arba kitokiu kultūros požiūriu vertingas daiktas, muziejų kaupimo, saugojimo, tyrimo ir eksponavimo objektas.
Muziejų fondas	Lietuvos Respublikos muziejuose esantys rinkiniai, taip pat šių rinkinių muziejinės vertybės, esančios kitose valstybėse
Muziejus	juridinis asmuo, veikiantis kaip biudžetinė, viešoji įstaiga ar kitos teisinės formos juridinis asmuo, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka, kurio svarbiausia veikla yra kaupti, saugoti, restauruoti, tirti, eksponuoti bei populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus.
Naudingas saugyklų plotas	apima tą saugyklų bendro ploto dalį, kurią užima įranga, skirta muziejinių vertybių saugojimui (su muziejinėmis vertybėmis) ir (ar) ant grindų išdėstytos saugomos muziejinės vertybės
Paslaugų teikėjas	Smart Continent LT UAB
Rinkinys	bendrais požymiais susietos ir susistemintos muziejinės vertybės
ŠAM	Šiaulių „Aušros“ muziejus
Saugykla	speciali patalpa ar patalpų grupė, skirta muziejinėms vertybėms saugoti

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus saugyklų vertinimas, 2021 m.	10
2 lentelė. Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus saugyklos vertinimas, 2021 m.	12
3 lentelė. Saugyklos duomenys ir kaštų sandara. Pastato plote yra sandėliavimo patalpos, pakrovimo vieta, kenkėjų dezinfekcija, biurai, praėjimai ir sienos ir kt.	15
4 lentelė. Vienos Meno istorijos muziejaus vertybių saugyklos techniniai parametrai.....	20
5 lentelė. Muziejų saugyklų ploto poreikis pagal problemines situacijas, rizikos kategorijas bei scenarijus, 2021 m.....	26
6 lentelė. Muziejų, kuriems nustatytas saugyklų ploto poreikis lokacija ir galimi lokalių saugyklų sprendimo būdai.....	38
7 lentelė. Lokacijų privalumai ir trūkumai.....	50
8 lentelė. Kultūros paskirties pastatų statinių paliginamieji rodikliai	53
9 lentelė. Apytiksliai alternatyvų kaštai, Eur	57
10 Lentelė. Įstaigų veiklos srities specifikacijos vertinimas infrastruktūros projekto vykdytojo funkcijai atlikti	60
11 Lentelė. Įstaigų veiklos srities specifikacijos vertinimas kultūros objekto valdymo modeliui įgyvendinti	62

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. Apibendrinti analizuotų užsienio praktikos duomenys	23
2 paveikslas. Analizuojamų muziejų saugyklų ploto poreikiai optimistinio scenarijaus atveju, 2021 m.....	28
3 paveikslas. Analizuojamų muziejų saugyklų ploto poreikiai pesimistinio scenarijaus atveju, 2021 m.	28
4 paveikslas. A1, A2, A3 ir A4 alternatyvų apibendrinimas	35
5 paveikslas. Galimos saugyklos statymo vietos Lietuvos liaudies buities muziejaus valdomame sklype ...	36
6 paveikslas. Principinė A3 alternatyvos vystymo etapais galimybių schema	44
7 paveikslas. Principinė A4 alternatyvos vystymo etapais galimybių schema	46
8 paveikslas. Naujos statybos ir rekonstrukcijos poreikis A1 alternatyvos atveju	54
9 paveikslas. Naujos statybos poreikis A2 alternatyvos atveju	55
10 paveikslas. Naujos statybos poreikis A3 alternatyvos atveju	55
11 paveikslas. Naujos statybos ir rekonstrukcijos poreikis A4 alternatyvos atveju	56
12 paveikslas. Infrastruktūros kūrimo proceso valdymo rekomendacijos pagal alternatyvas	61
13 paveikslas. Valdymo ir administravimo rekomendacijos pagal alternatyvas.....	63
14 paveikslas. Apibendrinamoji informacija apie A1, A2, A3 ir A4 alternatyvas	66

Įvadas

Lietuvos muziejuose saugoma gausi ir vertinga Lietuvos kilnojamojo kultūros paveldo dalis: meno kūriniai, liaudies meno, etnografijos, gamtos ir technikos objektai, istoriniai dokumentai, archeologiniai radiniai. Muziejines vertybes išsaugoti ateities kartoms bei kuo plačiau integruoti į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą yra tiesioginė muziejų funkcija. Įvertinus šių dienų realijas, šios funkcijos įgyvendinimas yra komplikotas ir žymiai sudėtingesnis dėl muziejų infrastruktūros ribojimų, muziejų rinkinių gausėjimo, padidėjusio atmosferos, o tuo pačiu ir muziejų aplinkos, užterštumo, vitrinoms ir saugykloms naudojamų netinkamų medžiagų. Visi šie veiksniai paskatina kilnojamųjų kultūros vertybių natūralius nykimo, senėjimo bei irimo procesus.

Lietuvos muziejuose 2020 m. iš viso buvo saugoma 7,7 mln. eksponatų. Iš jų 29 proc. nacionaliniuose muziejuose, o 34 proc. respublikiniuose muziejuose. Iš viso 4 nacionaliniuose ir 15 respublikinių muziejų saugoma 63 proc. visų Lietuvos muziejų rinkinių

Kasmet Lietuvos muziejuose saugomų eksponatų skaičius didėja apie 2 proc. (2020 m. padidėjo 1,4 proc., lyginant su 2019 m., 2019 m. skaičius išliko daugmaž nepakitęs, lyginant su 2018 m., 2018 m. padidėjo 1,9 proc., lyginant su 2017 m.), o nacionalinių ir respublikinių muziejų rinkiniai kasmet padidėja apie 1 proc. Nepaisant to, kad kilnojamųjų kultūros vertybių skaičius muziejų rinkiniuose kasmet gausėja, jų visuomenei pristatoma santykinai mažai – 2020 m. ekspozicijose, parodose ir kilnojamosiose parodose buvo eksponuojama 5 proc. visų muziejų rinkiniuose saugomų kultūros vertybių ir tik 2,8 proc. nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose saugomų kultūros vertybių. Visa likusi kilnojamojo kultūros paveldo dalis yra saugoma Lietuvos muziejų saugyklose.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės atlikto valstybinio audito „Ar Muziejų modernizavimo 2007–2015 metų programa vykdoma rezultatyviai“ 2012 m. sausio 16 d. ataskaitoje Nr. VA-P-50-1-1 teigiama, kad didžioji dalis Lietuvos muziejų saugyklų neatitinka joms keliamų techninių ir kokybinių reikalavimų.

Vienas iš Kultūros ministerijos veiklos tikslų yra formuoti valstybės politiką kultūros paveldo, etninės kultūros, mėgėjų meninės veiklos srityse ir organizuoti, koordinuoti bei kontroliuoti jos įgyvendinimą, o Muziejų įstatymu nacionaliniams bei respublikiniams muziejams yra pavesta funkcija – kaupti ir saugoti svarbiausias ar muziejų specializaciją atitinkančias, valstybės materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus.

Siekiant užtikrinti tinkamą kilnojamųjų kultūros vertybių, saugomų nacionalinių ir respublikinių muziejų rinkiniuose, apsaugą, parengta galimybių studija „Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos poreikio ir alternatyvų analizė“ (toliau – Galimybių studija).

Galimybių studijos tikslas – vadovaujantis Kultūros ministerijos atlikto audito „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ ataskaita, užsienio šalių gerąja praktika, pateikti argumentuotus, kaštų ir naudos analize grįstus, siūlymus (alternatyvas) dėl Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos steigimo ar kitų muziejinių vertybių saugyklų infrastruktūros pagerinimo sprendinių, siekiant užtikrinti tarptautinius standartus atitinkančią muziejų saugyklose saugomų nacionalinės ir valstybinės reikšmės kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugą.

Galimybių studijos užduotys:

- išanalizuoti ir įvertinti muziejinių vertybių saugyklų poreikį, siekiant užtikrinti tinkamą Lietuvos kilnojamojo kultūros paveldo, saugomo nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, apsaugą;
- atsižvelgiant į muziejų saugyklų poreikio analizę ir vertinimą bei užsienio šalių gerąją praktiką, pateikti ne mažiau kaip tris argumentuotus siūlymus (alternatyvas) dėl Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos steigimo;
- atlikti kiekvieno iš pateikiamų Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos steigimo siūlymų (alternatyvų) kaštų ir naudos analizę;
- remiantis atlikta analize bei įvertinus užsienio šalių gerąją praktiką, pateikti siūlymus dėl kiekvieno iš siūlymų (alternatyvų) infrastruktūros valdymo modelio (steigėjai, operatorius ir jo funkcijos, juridinis statusas, finansavimo šaltiniai (biudžeto ir kiti šaltiniai), ir pan.);
- remiantis atlikta analize bei įvertinus užsienio šalių gerąją praktiką, pateikti siūlymus dėl kiekvieno iš pateiktų siūlymų (alternatyvų) įgyvendinimo geografinės lokacijos;
- remiantis gautais galimybių studijos rezultatais pagrįsti Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos infrastruktūros poreikį, atsižvelgiant į kultūrinius, socialinius bei ekonominius visuomenės gyvenimo kokybės gerinimo tikslus, identifikuojant Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos įsteigimo poveikį Lietuvos muziejų sektoriaus vystymuisi kultūriniu, socialiniu bei ekonominiu aspektais;
- pateikti rekomendacijas dėl Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos infrastruktūros sukūrimo architektūrinio konkurso vykdymo būdo (tarptautinis ar vietinis, kviestinis ar atviras, vieno ar dviejų etapų, su kuriomis tarptautinėmis organizacijomis bendradarbiauti vykdant konkursą ar pan.) ir pateikti konkrečias rekomendacijas techninei specifikacijai, taip pat pateikiant rekomendacijas dėl vertinimo kriterijų bei jų vertinimo aprašymų;
- surengti galimybių studijos „Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos poreikio ir alternatyvų analizė“ ataskaitos rezultatų pristatymą.

Kultūros ministerijos užsakymu Galimybių studiją parengė Smart Continent LT, UAB, remiantis 2021 m. gegužės mėn. 18 d. sutartimi Nr. VP-39.

1. Muziejinių vertybių saugyklų poreikio analizė

Šiame skyriuje pateikiama muziejinių vertybių saugyklų poreikio analizė, parengta remiantis audito „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ metodika, atlikta užsienio šalių analize bei bendra visų nacionalinių ir respublikinių muziejų muziejinių vertybių saugyklų poreikio analize bei vertinimu.

Muziejų identifikavimas | Muziejinių vertybių saugyklų infrastruktūros poreikis tirtas, remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaitoje: „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ pateiktu, detaliu, saugyklose esančių sąlygų vertinimu. Taip pat, buvo įvertintas Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nepavaldžių respublikinių muziejų, kurių savininko teisės ir pareigos įgyvendina Krašto apsaugos ir Aplinkos ministerijos, saugyklų ploto poreikis.

Audito analizė buvo atliekama 12-oje¹ iš 17-os Kultūros ministerijos valdymo srities muziejų, kurie vidaus audito pradžioje, 2020 m. liepos mėn., vykdytos apklausos metu pranešė, kad muziejinių vertybių saugojimo klausimas yra aktualus. Muziejai, kuriems vertybių saugojimo klausimas aktualus:

- Lietuvos nacionalinis muziejus;
- Lietuvos nacionalinis dailės muziejus;
- Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus;
- Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai;
- Lietuvos aviacijos muziejus;
- Lietuvos etnokosmologijos muziejus;
- Lietuvos liaudies buities muziejus;
- Maironio lietuvių literatūros muziejus;
- Lietuvos švietimo istorijos muziejus;
- Šiaulių „Aušros“ muziejus;
- Trakų istorijos muziejus;
- Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijoje veikiančio Kernavės archeologinės vietovės muziejus.

5-iuose iš 17-os Kultūros ministerijos valdomuose muziejuose eksponatų saugojimo problemos pradėtos spręsti 2021 m. Tai:

- Kauno IX forto muziejus;
- Lietuvos jūrų muziejus;
- Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus;
- Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus;
- Žemaičių muziejus „Alka“.

---

¹ Muziejai, kuriuose buvo atliekama audito analizė: LNM, LNDM, ČDM, LDKVR, LAM, LEM, LLBM, MLLM, LŠIM, ŠAM, TIM, KAVM.

Šiuose muziejuose, 2021 m. pradžioje, jau patvirtintų ar pradėtų vykdyti valstybės investicinių projektų metu įrenginėjamos naujos arba atnaujinamos esamos muziejų saugyklos. Dėl šios priežasties, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaitoje „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“, šių muziejų kilnojamų muziejinių vertybių saugojimo ir apsaugos sąlygos buvo detalios nevertintos. Vertinama, kad ateityje šių muziejų saugyklų būklė bus gera dėl vykdomų investicinių projektų.

Vidaus audito metu nustatyta, kad iš 12 nagrinėtų muziejų, papildomas saugyklų plotas aktualus 6-iems muziejams:

- Lietuvos liaudies buities muziejui;
- Lietuvos nacionaliniam muziejui;
- Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui;
- Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui;
- Šiaulių „Aušros“ muziejui;
- Nacionaliniam muziejui Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai.

Likusiuose Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pavaldžiuose muziejuose, vidaus audito metu, trūkstamų saugyklų poreikis nustatytas nebuvo dėl geros saugyklų būklės arba dėl pačių muziejų atliekamų veiksmų muziejinių vertybių saugojimo sąlygoms gerinti.

Siekiant įvertinti ne tik Kultūros ministerijai pavaldžių nacionalinių ir respublikinių muziejų saugyklų ploto poreikius buvo analizuojamas muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Krašto apsaugos ir Aplinkos ministerijos, saugyklų ploto poreikis. Tai:

- Vytauto Didžiojo karo muziejus;
- Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus;
- Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus.

Analizuojant šių muziejų saugyklų ploto poreikį buvo taikyta audito „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ metodika bei atliekami interviu su muziejų vadovais ir / arba kitais muziejų atstovaujaniais specialistais.

Analizės metu buvo nustatyta, kad saugyklų poreikis aktualus dviem muziejams – Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejui ir Respublikiniam Vaclovo Into akmenų muziejui. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai pavaldžiam Vytauto Didžiojo karo muziejui saugyklų ploto poreikio analizė nebėra aktuali, nes įgyvendinamas projektas, kurio metu muziejaus saugyklos perkeliama į Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos buvusį Karo ligoninės pastatą Kaune. Įgyvendinus šį projektą Vytauto Didžiojo karo muziejaus saugyklų poreikis bus visiškai patenkintas ir sukurtas rezervas atsižvelgiant į muziejinių vertybių rinkinių didėjimą. 2021 m. liepos mėnesio duomenimis rekonstruojamame pastate atliekami rekuperacijos sistemos įrengimo baigiamieji darbai, tiksli saugyklos eksploatavimo pradžios data nėra numatyta.

1.1 Respublikinių muziejų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Aplinkos ministerija, muziejinių vertybių saugyklų poreikio analizė

Šiame skyriuje analizuojamas Aplinkos ministerijos Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus ir Respublikinio Vaclovo Ito akmenų muziejaus saugyklų ploto poreikis, identifikuojami poreikio rizikos lygiai bei esamos saugyklų probleminės situacijos.

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus yra vienas seniausių muziejų Lietuvoje ir vienintelis zoologijos muziejus Baltijos šalyse. Įkurtas 1919 m. liepos 15 d. žymaus Lietuvos gamtininko prof. Tado Ivanausko iniciatyva, per 100 gyvavimo metų muziejus sukaupe 300 tūkstančių eksponatų kolekciją. 2021 m. muziejaus duomenimis, lankytojams pateikiama apie 17 tūkst. eksponatų. Ekspozicija užima 2,5 tūkst. m² plotą ir yra išdėstyta 3-uose aukštuose bei 7-ose muziejaus salėse. Ekspozicijos išdėstymas evoliuciniu-sistematinio principu: nuo primityviausių daugialąsčių organizmų iki aukščiausios organizacijos stuburinių.

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus saugyklų poreikio analizės metu nustatyta, kad muziejus šiuo metu saugo 300 tūkst. eksponatų. Projektuojant muziejaus pastatą nebuvo atsižvelgta į elementarius muziejinkystės reikalavimus ir plėtros perspektyvas, nebuvo suprojektuotos eksponatų saugyklos. Dalies saugyklų užpildymas pasiekė kritinę ribą. Muziejus rezervinių patalpų arba papildomo užstatymo galimybių neturi. 2021 m. duomenimis, 68,63 proc. (296,53 m²) muziejinių vertybių laikoma atnaujintose, geros būklės saugyklose, kuriose įrengta moderni įranga — klimato kontrolė, apsaugos ir kondicionavimo sistemos, jos atitinka muziejinių vertybių saugojimo įsakyme² numatytą saugojimo tvarką. Tačiau, 31,37 proc. (135,55 m²) saugyklų ploto sudaro tam nepritaikytos, blogos būklės patalpos. Netinkamose saugoti patalpose muziejinių vertybių užstatymas vertinamas kaip ribinis, o tai kelia riziką kilnojamųjų vertybių sunykimui ir praradimui.

Atsižvelgiant į situaciją numatytas minimalus plotas, kuris išspręstų eksponatų saugojimo problemą yra 310 m². Svarbu atkreipti dėmesį, kad kasmet vertybių skaičius auga 4-5 tūkstančius vienetų, o tai ateityje lems dar didesnį saugojimui skirtą ploto poreikį, kurį nustatyti sudėtinga dėl eksponatų rinkinių unikalumo, nes kolekcija gali pasipildyti tiek mažai vietos užimančiais vabzdžiais, tiek daug vietos reikalaujančiais žinduoliais. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus saugyklų vertinamas pateikiamas žemiau esančioje lentelėje.

1 lentelė. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus saugyklų vertinamas, 2021 m.

Nr.	Vieta	Pastato tipas	Plotas, m ²	Būklė	Reikalingas papildomas plotas, m ²	Rinkinio pavadinimas	Muziejinių vertybių medžiagiškumas
1.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	163,42	Gera	40,00	Ornitologinis rinkinys	Ornitologinis rinkinys
2.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	38,13	Gera	0,00	Herpetologinis rinkinys	Herpetologinis rinkinys
3.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	47,49	Gera	0,00	Ichtiologinis rinkinys	Ichtiologinis rinkinys

² Kultūros ministro įsakymas „Dėl Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos patvirtinimo“ 2015 m. sausio 1 d., Nr. JV-716.

Nr.	Vieta	Pastato tipas	Plotas, m ²	Būklė	Reikalingas papildomas plotas, m ²	Rinkinio pavadinimas	Muziejinių vertybių medžiagiškumas
		Ivanausko zoologijos muziejus)					
4.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	47,49	Gera	0,00	Entomologinis rinkinys	Entomologinis rinkinys
5.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	21,69	Bloga	45,00	Entomologinis rinkinys	Entomologinis rinkinys
6.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	76,96	Bloga	160,00	Teriologinis rinkinys	Teriologinis rinkinys
7.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	21,6	Bloga	35,00	Bestuburių rinkinys	Bestuburių rinkinys
8.	Kaunas	Pastatas - Muziejus (Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus)	15,3	Bloga	30,00	Bestuburių rinkinys	Bestuburių rinkinys

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus duomenimis

Muziejaus vadovybė mato kelis saugyklų ploto trūkumo sprendimo būdus:

- 1) Muziejinių vertybių perkėlimą į bendrą centralizuotą, ar kitokiu modeliu veikiančią muziejinių vertybių saugyklą, jeigu tokia būtų įsteigta Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos iniciatyva. Tokiu atveju, muziejus identifikuoja, kad itin aktualu pritaikyti bendros centralizuotos saugyklos patalpas darbuotojų moksliniams darbams, tyrimams, konservavimo ir restauravimo darbams bei sukurti tinkamas galimybes vertybių transportavimui. Svarbu paminėti, kad muziejuje saugomas bei naujas vertybes muziejaus restauravimo-konservavimo specialistai periodiškai ruošia ir konservuoja pačiame muziejuje, nes jame yra įrengtos geros būklės tam pritaikytos patalpos su reikalinga įranga, tad perkėlus dalį vertybių į naują saugyklą svarbu išsaugoti šią funkciją.
- 2) Gretimo muziejui Kauno centrinio pašto pastato pritaikymą muziejaus saugyklai. Tačiau, svarbu pažymėti, kad parengtoje Kauno centrinio pašto įveiklinimo galimybių studijoje, kurioje pateiktos rekomendacijos dėl šio unikalaus pastato išsaugojimo ir pritaikymo visuomenės reikmėms, identifiukuota pagrindinė rekomendacija – įsteigti Architektūros centrą (institutą), vykdančį ir muziejaus funkcijas. Galimybių studijoje išgryninta koncepcija, kad Kauno centrinio pašto rūmai – tai edukacinė renginių ir kūrybos erdvė, kurioje apmąstomi ir pristatomi ateities gyvenimo būdai, sujungiantys architektūrą, dizainą, meną, kultūrą, mokslą ir technologijas. Patalpų, kurios ateityje galėtų būti naudojamos kaip Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus rinkinių saugyklos, galimybių studijoje nėra numatyta.³

Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus

Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus Žemaitijoje, Mosėdžio miestelyje, įkurtas 1979 metais. Muziejaus buvo įkurtas Mosėdyje gyvenusio gydytojo Vaclovo Into iniciatyva. Muziejus renka, kaupia, tiria, eksponuoja, restauruoja ir saugo įdomiausius, mokslui vertingiausius Lietuvos riedulius, atskleidžia jų gamtinę įvairovę, prigimtį, mokslinę reikšmę ir užsiima kita veikla.

³ <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/sutvarkius-kauno-centrinio-pasto-rumus-siuloma-ikurti-architekturos-centra>

Muziejaus saugyklų poreikio analizės metu nustatyta, kad Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus saugyklos būklė iš dalies atitinka muziejinių vertybių saugojimo įsakyme⁴ numatytą saugojimo tvarką. Šiuo metu eksploatuojamos saugyklos plotas yra 6,13 m², tačiau išreikštas papildomas 20 m² papildomo ploto poreikis. 6,13 m² saugykla yra geros būklės, tačiau dėl ploto trūkumo, atsižvelgiant į audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ saugyklų vertinimo metodologiją, saugyklos būklė vertinama patenkinamai. Šiuo metu Vaclovo Into akmenų muziejaus saugyklos užpildymas muziejinėmis vertybėmis yra ribinis. Muziejaus atstovės teigimu, nėra galimybės pildyti inventoriaus naujomis kolekcijomis dėl vietos trūkumo. Taip pat iškelta ir pagalbinio fondo problema, jam saugojimo vieta nenumatyta. Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus saugyklos vertinamas pateikiamas žemiau esančioje lentelėje.

2 lentelė. Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus saugyklos vertinimas, 2021 m.

Vieta	Pastato tipas	Plotas, m ²	Būklė	Reikalingas papildomas plotas, m ²	Rinkinio pavadinimas	Muziejinių vertybių medžiagiškumas
Skuodo r. sav., Mosėdis	Pastatas - Muziejus, administracinės patalpos	6,13	Patenkinama ⁵	20	Pagrindinis fondas: Magminės ir metamorfinės uolienos. Nuosėdinės uolienos. Mineralai. Naudingosios iškasenos. Paleontologija. Pagalbinis fondas: Botanika. Dokumentai. Vaizduojamasis menas. Zoologija. Archeologija. Fototeka. Etnografija.	Mineralai ir uolienos, fosilijos, mediena, tapyba, fotografija, popierius, kompiuterinės laikmenos, organinės kilmės eksponatai, archeologija

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus duomenimis

Atsižvelgiant į saugyklų ploto poreikį, muziejus planuoja saugyklą plėsti savarankiškai. Svarstoma saugyklos plotą padidinti pertvarkant patalpą muziejaus pusrūsyje, kuri būtų pritaikyta kilnojamųjų vertybių saugojimui. Muziejaus vertinimu, lokalus saugyklos ploto trūkumo sprendimas yra optimaliausias, nes muziejaus vertybių saugojimui nereikalingas specifinis saugyklų pritaikymas, kadangi jos nėra itin jautrios aplinkos atžvilgiu, o perkėlimas į kitą vietą būtų sudėtingas dėl įvairių muziejinių vertybių formų ir svorių ir galimai sukeltų jų pažeidimo riziką.

Vis dėlto, vertinama, kad užtikrinant saugų vertybių transportavimą bei vertybių priežiūrai reikalingas sąlygas naujoje lokacijoje būtų galima svarstyti vertybių perkėlimą į modernias saugojimui pritaikytas patalpas.

⁴ Kultūros ministro įsakymas „Dėl Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos patvirtinimo“ 2015 m. sausio 1 d., Nr. JV-716.

⁵ Saugykla (6,13 m²) yra geros būklės, tačiau dėl ploto trūkumo, atsižvelgiant į audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ saugyklų vertinimo metodologiją 11 psl., saugyklos būklė vertinama patenkinamai.

1.2 Užsienio šalių gerosios praktikos analizė

Šiame skyriuje pateikiama užsienio šalių gerosios praktikos analizė sprendžiant nacionalinio kilnojamojo kultūros paveldo tinkamos apsaugos klausimus, steigiant centralizuotas muziejinių vertybių saugyklas. Analizei pasirinktos ir su Kultūros ministerija suderintos šios analizuojamos šalys: Danija, Lenkija, Estija, Austrija ir Latvija.

1.2.1 Danija

Siekiant užtikrinti tinkamas muziejinių vertybių saugojimo sąlygas ir sumažinti šių vertybių išnykimo riziką, Danijoje buvo priimtas sprendimas parengti aukštos kokybės, mažai energijos suvartojančios, ekonomiškos muziejinių vertybių saugyklos įrengimo projektą.

Siekiant išspręsti tarpusavio kultūros paveldo saugojimo problemą, 2001 m. 16 vakarų Danijos muziejų inicijavo bendros saugyklos statybas Vejle mieste esančiame gamtos apsaugos centre (regioniniame apsaugos vienetė, priklausančiame keliems šios srities muziejams).

Pagrindiniai aspektai, paskatinę muziejinių vertybių saugyklos Danijoje statybas:

1. neatitinkantys reikalavimų pastatai ilgainiui gali pareikalauti daug kaštų;
2. dauguma muziejų neturi finansinių galimybių pasistatyti saugyklą patys;
3. vertybės saugojamos reikalavimų neatitinkančiuose pastatuose, kuriuose nėra pritaikytos kondicionavimo ar temperatūros palaikymo sistemos;
4. poreikis išsaugoti kultūros paveldą;
5. galimybė bendroje saugykloje užtikrinti daug mažesnes energijos sąnaudas ir CO₂ emisiją;
6. būtinybė užtikrinti darbuotojų saugumą ir sveikatą dėl dulkių, pelėsio ir nestabilių konstrukcijų.

2003 m. iškilo pirmasis muziejinėms vertybėms saugoti skirtas pastatas, kurio statybai buvo pasitelktos energiją ir kaštus taupančios modernios technologijos. 5,6 tūkst. m³ saugyklos tūris buvo pritaikytas 16-os muziejų vertybėms ir archyvams saugoti.

Pagrindiniai bendrai saugyklai keliami tikslai – aukšta muziejinių vertybių saugojimo kokybė, maži statybos kaštai ir energijos sąnaudos. Projekte „Vejle 2003“ siekta optimaliai išnaudoti gamtą ir geotermines pastato savybes taip, kad būtų minimizuotos kaštų ir energijos sąnaudos, išlaikyta aukšta saugyklos kokybė bei padaryta kuo mažesnė žala aplinkai.

Visgi, dėl didėjančio vertybių skaičiaus, muziejams pradėjo stigti saugojimo vietos naujoje saugykloje. Dėl projekto sėkmės dar daugiau muziejų reiškė norą prisijungti, tad atsirado poreikis saugyklos plėtrai.

2009 m. Danijos technikos universiteto Civilinės inžinerijos komanda pateikė rekomendacijas modernesnei saugyklos priestato statybai ir prisijungė prie naujojo projekto „Vejde 2013“ įgyvendinimo. Patobulinta naujoji muziejaus saugykla 2013 m. buvo prijungta prie jau pastatytos saugyklos „Vejde 2003“. „Vejde 2013“ projektas pranoko pirmąjį, tapo dar ekonomiškėsnis ir kokybiškėsnis. 2017 m. duomenimis, saugykloje buvo saugoma daugiau nei 20-ies muziejų ir archyvų kolekcijų.

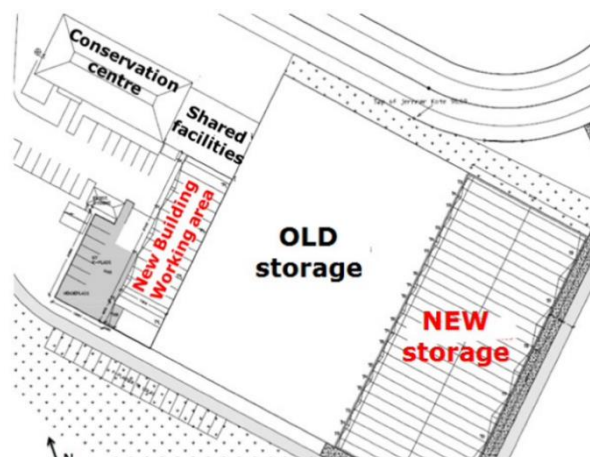
1 pav. Muziejinių vertybių saugyklos patalpos Vejle, 2013 m.

Šaltinis: Performance of Danish low-energy museum storage buildings, <https://www.icom-cc-publications-online.org/1601/Performance-of-Danish-low-energy-museum-storage-buildings>

Pastatas | Nauja 2013 m. koncepcija orientavosi į optimalią šilumos izoliaciją, ypač sandarų pastato apvaskalą ir neapšiltintas grindis, tuo tarpu, kitaip nei 2003 m., mažiau dėmesio skirta didelei šilumos izoliacijai ir drėgmę sulaikančioms medžiagoms.

Saugykla, kurios paskirtis yra saugoti muziejines vertybes, susideda iš senosios dalies (2003 m.) ir priestato (2013 m.). Pastatas yra stačiakampis, jame įrengti biurai ir darbui skirtos erdvės. Taip pat saugykloje yra įkurta:

- konservavimo ir restauravimo centras;
- pagalbinės įrangos, valgyklos, pakavimo patalpos;
- registracijos biuras;
- šaldymo saugykla;
- dezinfekcijos šalčių patalpos.

2 pav. Muziejinių vertybių saugyklos išplanavimas Vejle, 2013 m.

Šaltinis: Performance of Danish low-energy museum storage buildings, <https://www.icom-cc-publications-online.org/1601/Performance-of-Danish-low-energy-museum-storage-buildings>

Saugyklos salės yra suskirstytos į klimato zonas pagal saugomų kolekcijų reikalavimus. Šalia esančiame paveiksle pateikiamas atnaujintos saugyklos išplanavimas. Pastato išplėtimas pažymėtas raudonomis raidėmis, kairėje pastato pusėje yra darbo vietos darbuotojams, bendrosios patalpos, konservavimo ir restauravimo centras.

Toliau esančioje lentelėje pateiktas pastato plotas m², konstrukcijos kaina Eur / m². 2017 m. duomenimis, saugomų objektų tankis m³. Galima pastebėti, kad naujasis pastatas Vejle („Vejle 2013“) yra kiek brangesnis – 900 Eur / m², nei senasis betoninis pastatas (Vejle 2003) – 780 Eur / m². Didesnę kainą nulėmė modernesnių sandėliavimo sistemų įdiegimas, kurios gali sutalpinti didesnę kiekį muziejinių vertybių kubiniame metre. Šis projektas tapo sėkmingas bei yra sėkmingas pavyzdys daugybei muziejų ne tik Danijoje, bet ir kitose šalyse.

3 lentelė. Saugyklos duomenys ir kaštų sandara. Pastato plote yra sandėliavimo patalpos, pakrovimo vieta, kenkėjų dezinfekcija, biurai, praėjimai ir sienos ir kt.

Statiny	Pastato plotas, m ²	Konstrukcijos kaina, Eur / m ² (išskyrus mokesčių ir vietos kaštus, įskaitant lentynų kaštus)	Saugomų objektų tankumas, m ³
Vejle 2003	3417	780	4500
Vejle 2013	2535	900	5650

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Personalas | Kultūros paveldo išsaugojimo centre, kurį sudaro konservavimo ir restauravimo centras bei bendroji saugykla, 2021 m. duomenimis dirba 17 specialistų, užimančių šias pareigas: direktorius, direktoriaus pavaduotojas, administratorius, vadybininkas, restauravimo ekspertas (angl. *conservator PhD*), tapybos restauratorius (angl. *painting conservator*), medžio restauratorius (angl. *wood conservator*), meno ekspertas (angl. *master of art*), grafikos specialistas (angl. *graphic curator*), istorinių kultūros vertybių restauratorius (angl. *cultural history conservator*), restauravimo technologas (angl. *conservation technician*). Centre specialistams yra įkurtos specializuotos dirbtuvės ir darbo erdvės.

1.2.2 Lenkija

Susidūrus su kilnojamųjų muziejinių vertybių saugojimo problema, Kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos (angl. *Ministry of Culture and National heritage*) užsakymu buvo parengta itin išsami galimybių studija⁶, kurią atliko Nacionalinis muziejinių rinkinių ir kolekcijų institutas (angl. *National Institute of Museology and Collection Protection*, toliau – NIMOZ). Ataskaitoje detalai nagrinėti užsienio šalių gerosios praktikos pavyzdžiai, apibendrinta muziejų saugyklų situacija bei įvertintos alternatyvos eksponatų saugojimo problemoms spręsti. Studijos išvados režiūmavo centrinės muziejinių vertybių saugyklos-kompetencijos centro projektą, kaip vieną aktualiausių problemos sprendimo variantų. Detalesnių duomenų apie NIMOZ vykdomą projektą ir jo eigą rasti nepavyko, kadangi procesas vis dar yra vystymosi būsenoje.

Dėl geografinio šalies ploto, didelio skaičiaus kultūrinių įstaigų bei kilnojamųjų vertybių, neretai muziejinių vertybių saugyklų problema sprendžiama lokaliu būdu. Muziejai savo iniciatyva imasi saugyklos komplekso statybų.

Vienas tokių pavyzdžių — Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejus (*lenk. Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu*), įkurtas Cechanoveco mieste, buvusiuose Straženskių šeimos rūmuose. Tai vienas populiariausių muziejų Lenkijoje, turintis apie 27 tūkst. eksponatų. Muziejaus pavadintas Janui Kšyštofui Klukui atminti — žymiam vietos entomologui ir agronomui.

Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejus muziejinių vertybių išsaugojimo klausimui spręsti 2017 m. rugpjūčio 10 d. pasirašė sutartį su Kultūros ir nacionalinio paveldo ministru dėl projekto „Centrinės saugyklos su parodos dalimi ir švietimo centru statybos — I etapo“ įgyvendinimo. Į projekto tikslus įtrauktas ne tik centrinės muziejaus saugyklos statybų procesas, bet ir konservavimo patalpų bei švietimo centro

⁶ Lenkijos galimybių studija centrinės saugyklos įrengimui. Prieiga per internetą: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ceon.element-d381d4a8-4e85-3c2c-b83a-1e8c042e32fe>.

įrengimas tame pačiame komplekse. Tikėtina, jog Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejus patalpas naudos asmeniniais tikslais, nesijungiant su kitomis kultūros institucijomis. Oficialioje svetainėje pateiktais duomenimis⁷, komplekso statybų proceso I-ąjį etapą buvo patikėta įgyvendinti iki 2019 m. gruodžio 29 d.

Pastatas | Naujai pastatytos saugyklos paskirtis – saugoti skirtingo medžiagiškumo kilnojamąsias vertybes (pvz., įkurtos patalpos moliniams eksponatams, mediniams, metaliniams ir kt.). Saugyklos patalpose taip pat įrengtos skaitmeninės dirbtuvės, konservavimo patalpos, techninė laboratorija bei administracinės patalpos.

Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejaus oficialiame puslapyje nurodyta, jog į konservavimo patalpų dalį įeina:

- stalių dirbtuvės ir medienos džiovavimo patalpos;
- mechaninės dirbtuvės su sandėliu;
- plovimo ir smėliavimo patalpa;
- chemijos dirbtuvės su cheminių medžiagų sandėliu;
- dažų cechasis;
- priežiūros ir eksponatų valymo dirbtuvės.

Skaitmeninimo skyriui įrengti įsigyta reikalinga fotografavimo įranga, kompiuterinė ir kita papildoma įranga, įskaitant lauko apšvietimą, prožektorius, trikojus, standus, lėšius ir blykstes. Techninėse laboratorijose įrengti gręžtuvai, gręžimo, frezavimo staklės, juostinis šlifuočlis, diskinis pjūklas, medžio tekinimo staklės, suvirinimo įranga, kompresorius, smėliasvaidė, keturpusės obliavimo staklės, traukos spinta, slėginė plovimo mašina.

Visose saugyklos pritaikyti modernūs, elektroniniu būdu valdomi, stumdomi lentynų komplektai. Darbuotojų poreikiams įgyvendinti įsigyti stalai, kedės ir spintos. Taip pat nupirkti įkraunami keltuvai, silosas, skirtas laikyti skaldoms ir pjuvenoms. Pilnai įgyvendinant patalpų įrengimo užduotį siekiama paruošti kompiuterinę bei programinę įrangą dirbtuvėms ir saugyklai.

Įgyvendindamas šį projektą Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejus didelį dėmesį skyrė ekologijai. Rūpinantis sukauptomis kultūrinėmis vertybėmis, taip pasirūpinta ir aplinka. Darbų pabaigoje pastate įrengti modernūs ir ekologiški šilumos siurbliai bei fotovoltinė instaliacija. Šių technologijų naudojimas leis maksimaliai sumažinti neatsinaujinančios pirminės energijos poreikį.

Centrinės saugyklos statybos vykdytos Pałacowa gatvėje esančiame sklype, šalia Cechanoveco Kšyštofo Kluko vardo žemės ūkio muziejaus. Komplekso bendrasis plotas – 3120 m², ilgis – 223 m, plotis – 30 m, aukštis – 6-10 m.

3 pav. Saugyklos pritaikymas įvairaus medžiagiškumo kilnojamoms vertybėms saugoti

⁷ Projekto „Centrinės saugyklos su parodos dalimi ir švietimo centru statybos – I etapo“ detalės. Prieiga per internetą: <https://muzeumrolnictwa.pl/muzeum/realizowane-projekty/budowa-centralnego-magazynu-zbiorow-wraz-z-czescia-ekspozycyjna-i-centrum-edukacyjnym-etap-i>.

2020 m. balandžio 6 d. Kultūros ir nacionalinio paveldo ministras pasirašė sutartį su Krzysztofa Kluka dėl projekto „Centrinio saugyklos su parodos dalimi ir švietimo centru statybos – II etapo“ finansavimo. Darbus patikėta atlikti per dvejus metus. 2-ojo investicijų etapo pabaigos data – 2021 m. gruodžio 31 d.

Projekto „Centrinio saugyklos su parodos dalimi ir švietimo centru statyba – II etapas“ metu planuojama galutinai įgyvendinti statybos darbus, taip pat elektros ir sanitarinių įrenginių montavimą parodų ir edukaciniame skyriuje. Pietvakarių pusėje planuojama įrengti kelių skubios pagalbos transportui privažiuoti ir automobilių stovėjimo vietas. Be šių darbų taip pat numatoma įrengti žemės ūkio technikos sandėlių ir pastogę.

Finansavimas | Dar 2017 m. projekto apimtį papildė nauji darbai, kuriems buvo suteiktas papildomas finansavimas. Į darbų apimtį įtraukti parodos ir edukacinio skyriaus statybų darbai. 3 tūkst. m² patalpose planuota įrengti patalpas nuolatinėms parodoms, žemės ūkio technikos sandėlių, klasę, skaityklą ir biblioteką, knygų parduotuvę, archyvo kambarį, rūbinę, biuro, socialines bei technines patalpas. 2018 m. buvo pasirašytos dar dvi sutartys dėl finansavimo padidinimo papildomiems parodos ir edukacinio centro darbams atlikti.

2017 m. duomenimis, pirminė projekto vertė siekė – 3,2 mln. Eur (14,4 mln. Pln). Visgi, po finansavimo didinimo prašymų dėl darbų apimties papildymo, kaina po pirmojo etapo 2019 m. išaugo iki 4,8 mln. Eur (21,8 mln. Pln). Bendra II-ojo etapo projekto kaina 2020 m. duomenimis siekė 1,1 mln. Eur (5 mln. Pln),

Abu statybų etapus finansavo Kultūros ir nacionalinio paveldo ministerija, Palenkės vaivadija, Vyriausybės investicijų fondas.

Toliau esančiame paveiksle pateikiamas komplekso statybų procesas.

4 pav. Centrinės saugyklos komplekso statybų procesas

Šaltinis: <https://muzeumrolnictwa.pl/muzeum/realizowane-projekty/budowa-centralnego-magazynu-zbiorow-wraz-z-czescia-ekspozycyjna-i-centrum-edukacyjnym-etap-i>

1.2.3 Estija

Muziejinių vertybių saugyklų poreikis Estijoje aktualus daugiau nei 30 metų. Tokiam poreikiui išspręsti 2018 m. Estijos Ministrų kabinetas patvirtino centrinės saugyklos koncepciją, tad Nacionalinio paveldo valdyba, bendradarbiaudama su Kultūros ministerija, pradėjo rengti statybų projektą. Centrinės saugyklos koncepcijos idėja – apjungti 22 Estijos muziejus ir bibliotekų saugyklas, užtikrinti ilgalaikį kilnojamųjų vertybių išsaugojimą ir geresnį prieinamumą besidomintiems kultūra, istoriniu paveldu. Planuojama, kad projektas turėtų būti užbaigtas 2027 m. Siekiant sėkmingai parengti saugyklos koncepciją, Estijos muziejų specialistai daugybę kartų aplankė kitų šalių muziejų saugyklas. Kitų šalių pavyzdžiai patvirtino, kad muziejinių vertybių saugyklos padeda taupyti išteklius, užtikrina geresnį muziejinių vertybių išsaugojimą, naudojimą ir tyrimus. Įgyti gerosios praktikos specialistai vyko į Olandijos, Suomijos, Anglijos, Latvijos, Danijos ir Švedijos muziejinių vertybių saugyklas.

Projektas | 2017 m. atlikta muziejų išsaugojimo analizė parodė, kad efektyviausia būtų pastatyti du saugyklų pastatus: po vieną Šiaurės ir Pietų Estijoje, kad objektai aptarnautų muziejus visoje šalyje. Svarbu pabrėžti, kad dviejų saugyklų statybų idėjai įtakos turėjo noras įveikinti pietinėje dalyje esantį kultūros objektą (dvaro rūmus). Kadangi Šiaurės Estijos regione yra daugiau muziejų, turinčių saugyklos poreikį, nuspręsta ten įkurti vertybių saugyklą kartu su kompetencijų centru. Komplekse numatoma įrengti eksponatų saugojimui skirtas patalpas, konservavimo, mokymo ir skaitmeninimo patalpas. Pietų Estijoje vietoje senų dvaro rūmų, numatyta įkurti eksponatų saugojimui ir konservavimui skirtas patalpas, tai pat sudaryti asmenims galimybę susipažinti su vertybėmis.

Vieta, kurioje planuojama įrengti centrinės saugyklas, pietinėje ir šiaurinėje dalyse, buvo renkama naudojant skirtingus metodus. Pietinėje dalyje nuspręsta saugyklą įkurti dvaro rūmų vietoje dėl simbolinės priežasties – objektas itin aktualus Estijos istorinėje perspektyvoje. Tai pat anksčiau dvaro rūmuose buvo įkurtas Nacionalinis muziejus, tad dalis vertybių vis dar saugoma toje teritorijoje.

Šiaurinės saugyklos įkūrimui skirta vieta buvo parinkta padedant valstybės nekilnojamojo turto organizacijai. Buvo ieškoma tokios erdvės, kuri priklausytų valstybei. Pagrindiniai prioritetai buvo: per daug nenutolusi nuo miesto ir pasiekiami viešuoju transportu, saugi, logistiškai patogi ir nebrangi vieta.

Tinkama vieta itin svarbi, kadangi įkurtuose objektuose dirbs nuolatiniai darbuotojai. Saugyklose planuojama įdarbinti daugiausiai restauravimo-konservavimo specialistus, kurie nuolatos dirbs naujai įkurtuose objektuose. Neatsiejama galimybė atvykti ir muziejų specialistams, jie tai pat, esant poreikiui, galės atvykti į naujuosius objektus tyrimams ir kitiems darbams atlikti. Visgi, tikslių duomenų kol kas nepateikta, nes tai yra planavimo stadijoje.

Bendras abiejų saugyklų plotas siektų apie 36 tūkst. m². Planuojant objektus atsižvelgta ir į vertybių gausėjimą, todėl paliktas 15 proc. saugyklų rezervo plotas. Rengiant saugyklų koncepcijas įvertinta ir tai, kad šalia pastatų turėtų būti vietos galimai saugyklų plėtrai ateityje. Dėl objektų dizaino ir efektyvumo dar nėra turima duomenų.

Projekto iššūkiai | Rengiant projektą vienas didžiausių iššūkių, su kuriuo susidūrė Estija – valdymo modelis. Iki šiol dar nėra tikslių duomenų, kaip bus valdomas objektas. Visgi, interviu su Estijos Respublikos kultūros ministerijos atstove paaiškėjo, kad šį projektą pagrįde finansuos valstybė, todėl pagrindinis organizatorius ir Estijos nacionalinė nekilnojamojo turto organizacija. Taip pat tikimasi pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšų galimybėmis naujuoju finansavimo laikotarpiu.

Iššūkiu tapo ir muziejininkų skeptiškas požiūris į centrinės saugyklos projekto idėją. Dauguma muziejų baiminasi prarasti savąjį identitetą, autentiškumą ir kolektyviškumą. Tam išspręsti pasitelktos stiprios komunikacinės priemonės, rengtos diskusijos ir periodiniai pranešimai, kuriuose aptariama projekto eiga.

Alternatyvos | Centrinės saugyklos statybos nebuvo vienintelis sprendimo būdas kilnojamųjų vertybių saugojimo problemai spręsti – svarstytos kelios alternatyvos.

Viena iš alternatyvų – esamų saugyklų muziejuose atnaujinimas. Ši alternatyva buvo atmesta dėl įgyvendinimui reikalingų didelių investicijų ir kompetencijų stygiaus kai kuriuose muziejuose. Estijos muziejų saugyklų analizės metu paaiškėjo, jog daugumoje muziejų nėra reikiamų specialistų, nerenkami duomenys apie saugomų vertybių savybes, neatliekami restauravimo ir konservavimo darbai, kas didina riziką šių vertybių sunykimui.

Kaip alternatyva buvo svarstomas ir variantas nedaryti nieko, tačiau atsižvelgiant į tai, kad net 77 proc. Estijos muziejų (23 iš 30) susiduria su vertybių nykimo dėl netinkamų laikymo sąlygų ir nepakankamo ploto problemomis bei į tai, kad nykstantis paveldas silpnina šalies identitetą ir gyventojams nesudaromos sąlygos tinkamai įsitraukti į kultūrinį gyvenimą, ši alternatyva taip pat buvo atmesta.

1.2.4 Austrija

Vienos Meno istorijos muziejus (vok. *Kunsthistorisches Museum*) – vienas iš didžiausių meno muziejų Europoje, pastatytas 1891 m. Vienoje. Turėdamas didžiulį žymių kūrinių asortimentą, jis laikomas vienu iškilniausių muziejų pasaulyje.

Visgi, net ir pasaulinio lygio muziejui neatsiejamas eksponatų saugojimo klausimas. Muziejinių vertybių išsaugojimo problema Vienos Meno istorijos muziejuje buvo itin aktuali iki 2011 m., kai buvo pastatyta naujoji, moderni, centrinė kilnojamųjų muziejinių vertybių saugykla. Austrijos atvejis yra puikus pavyzdys, kaip lokaliu būdu muziejinių saugyklų problemos sprendžiamos pačių muziejų iniciatyva.

Iki tol, kaip pateikta studijoje⁸, be „gerų ryšių“ patekti į Meno istorijos muziejų ir išvysti, kokiomis sąlygomis saugomi eksponatai, buvo praktiškai neįmanoma. Pagrindinė priežastis – dažniausiai vertybės buvo saugojamos itin prastomis sąlygomis: riziką sunykinti vertybėms keliančiuose drėgnuose rūsiuose, palėpėse, salėse, siauruose šoniniuose kambariuose ir t.t., todėl lankytojams pasiekti tokias erdves paprastai būdavo uždrausta.

Blogėjanti senųjų saugyklų pastatų būklė, pasenusi techninė infrastruktūra, prastos klimato sąlygos ir didelės nuomos išlaidos paskatino kolekcijas perkelti į naują saugyklą, todėl 2008 m. buvo parengta naujos centrinės saugyklos statybų koncepcija. Iki to laiko kolekcijos buvo išsklaidytos tarp devynių skirtingų įvairios kokybės saugyklų Vienoje ir aplink ją, kurios dauguma buvo naudojamos nuomos teise. Šį statybų procesą inicijavo pats Meno istorijos muziejus, tad jam priklauso tiek nuosavybės teisės į objektą, tiek objekto valdymas.

Biudžete numatytos projekto išlaidos, įskaitant žemės pirkimą ir perkėlimą, 2015 m. duomenimis sudarė 14 mln. Eur. Pagrindinę išlaidų dalį finansavo pats Meno istorijos muziejus. Naujosios saugyklos planavimas

5 pav. Meno istorijos muziejaus vertybių saugykla
Šaltinis: Technological Studies Kunsthistorisches Museum Vienna

⁸ Austrijos studija, „Kunsthistorisches Museum Vienna“. Prieiga per internetą: https://www.khm.at/fileadmin/content/KHM/Forschung/KHM_Technologische-Studien_9_EN.pdf.

buvo atliktas glaudžiai konsultuojantis su tarptautiniais ekspertais ir muziejų asociacijos kolekcijų vadovais. Projektas užbaigtas 2010 m. rugsėjo mėn., po rekordiška trumpo statybų proceso laiko – 8 mėn.

Pagrindiniai projekto tikslai:

- visi meno objektai turėtų būti saugomi naujoje centrinėje saugykloje pagal naujausius saugumo standartus (klimato kontrolės, priešgaisrinė apsauga, apsauga, švaros, integruoto kenkėjų valdymo, logistikos, sandėliavimo technologijos);
- visų nuomojamų saugojimo vietų turėtų būti atsakyta iki 2011 m. gruodžio 31 d.;
- optimizuoti išlaidas ir neviršyti maksimalaus 14 mln. eurų projekto biudžeto;
- optimizuoti eksploatacinius išlaidas.

Pastato aprašymas | Pirmieji naujojo objekto eksploatacinius mėnesiai parodė akivaizdžius rezultatus klimato stabilumo, didelės kenkėjų ir dulkių neturinčios aplinkos bei gero objektų pasiekiamumo atžvilgiu. Pastate yra įrengtos įvairios dirbtuvės ir patalpos, tokios kaip: pakavimo patalpa, patalpa objektams nuo pelėsio saugoti, fotografavimo patalpos ir daugiau.

Statant naują Vienos Meno istorijos muziejaus saugyklą, buvo koncentruojamasi į stabilių aplinkos sąlygų ir optimalių eksponatų saugojimo sąlygų sukūrimą išlaikant mažas statybų ir eksploatacinius išlaidas. Renkantis vietą, kur turėtų būti statoma naujoji saugykla, buvo susidurta su biudžeto apribojimais – aukštos žemės kainos neleido saugyklos įrengti šalia muziejaus, tad nuspręsta objektą statyti Vienos pakraštyje, Himberge. Prioritetai, renkantis objekto vietą, buvo patogi infrastruktūra, susisiekimas viešuoju transportu, vieta, kurioje nėra didelių statybų ribojimų.

Pastatas | Saugyklos statybų procese pritaikyti modernūs konstrukciniai sprendimai. Pastato patalpos pritaikytos saugoti skirtingo tipo ir medžiagiškumo eksponatams, taip pat, jiems saugoti yra įrengtos atskiros patalpos, palaikančios skirtingą drėgnumą, temperatūrą. Įdiegta ir deguonies reguliavimo sistema.

Ekonomiškas pastato dizainas leidžia maksimaliai išnaudoti energijos efektyvumą ir sumažinti eksploatacinius išlaidas. Prie efektyvumo itin prisideda įrengti vėsinimo ir šildymo siurbiai su geoterminėmis sistemomis, kurios žiemą grindų temperatūrai palaikyti naudoja žemės šilumą, o vasarą nutekėjusią šilumą iš grindų sugeria žemė. Toliau esančioje lentelėje pateikiami pastato techniniai parametrai.

4 lentelė. Vienos Meno istorijos muziejaus vertybių saugyklos techniniai parametrai

Statinys	Žemės plotas, m ²	Bendras plotas, m ²	Darbo patalpos, m ²	Pastato kaina be įrengimo, mln. Eur	Statybų trukmė, mėn.	Eksploatacinių išlaidos per mėnesį, Eur / m ²
Meno istorijos muziejaus saugykla	7 000	14 000	2 000	8	8	0,25

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis studija „Kunsthistorisches Museum Vienna“

Muziejinių vertybių perkėlimas | Didžiausiu iššūkiu tapo muziejinių vertybių perkėlimas iš senosios saugyklos į naująją. Apie 1 mln. įvairaus pobūdžio, medžiagiškumo rinkinių (pradedant kriauklių kolekcijomis, kurių vienetai sveria vos kelis gramus, baigiant Graikijos ir Romos laikų sarkofagais, sveriančiais kelias tonas) turėjo būti perkelta laikantis specialių muziejinių vertybių konservavimo normų. Perkėlimo metu vyko išsamus objektų būklės tyrimas, jų dokumentavimas vidaus duomenų bazėje ir vietų priskyrimas naujoje saugykloje.

1.2.5 Latvija

Kaip ir daugelyje kitų Europos šalių, Latvijoje muziejinių vertybių saugojimas nebuvo prioritetinga sritis, kuriai buvo skiriamas pakankamas finansavimas. Dėl šios priežasties ilgainiui muziejai susidūrė su muziejinių vertybių saugumo problema. Esamos situacijos analizės metu buvo identifikuota, kad Latvijos Nacionalinio istorijos muziejaus, Nacionalinio dailės, Literatūros ir muzikos muziejaus bei Kino muziejaus muziejinės vertybės buvo laikomos nepalankiomis sąlygomis – erdvės trūkumas kenkė meno kūriniams ir trukdė tyrėjams su jais dirbti.

Muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumo problemai spręsti buvo nuspręsta sukurti naują, modernią, saugyklą, skirtą laikyti meno vertybes. 2019 m. gruodžio 11 d. Rygos Pulka gatvėje, nutolusioje nuo Rygos centro apie 5 km, buvo atidaryta nauja, moderni keturių minėtų Latvijos muziejų nacionalinių vertybių saugykla (*lat. k. Muzeju krātuve*). Šis saugyklų kompleksas buvo pastatytas siekiant užtikrinti geriausią meno kolekcijų saugojimą, pritaikant naujausias šios srities technologijas. Saugykloje saugoma, dokumentuojama ir restauruojama apie du milijonai muziejinių objektų. Be to, saugykloje numatytas ploto rezervas naujų kolekcijų saugojimui. Pastate šiuo metu yra didžiausia muziejinė saugykla Baltijos šalyse, atitinkanti XXI a. reikalavimus.

Valdymo modelis ir investicijos | Muziejinių vertybių saugojimo komplekso Rygoje savininkas yra valstybinė įmonė SJSC „State Real Estate“ (*lat. k. Valsts Nekustamie Īpašumi*), kuri yra didžiausia žemės ir pastatų valdytoja šalyje. Ši valstybinė akcinė bendrovė taip pat valdė saugyklos statybos procesą. Saugyklos statyba kainavo 28,7 milijono Eur.

Valdymo modelis yra paremtas nuomos principu – kiekvienas iš keturių muziejų nuomojasi saugyklos plotą. Nustatyta kvadrato nuomos kaina yra apie 0,375 Eur / m² per mėnesį vasarą ir apie 0,625 Eur / m² per mėnesį žiemą. Kiekvienas muziejus yra atsakingas už savo ploto pritaikymą specifiniams poreikiams, tačiau saugumo užtikrinimu rūpinasi saugyklos valdytojas.

Pastato funkciniai ir inžineriniai sprendimai | Muziejinių vertybių saugykla įkurta apie 5 km nuo centro nutolusioje Rygos *Pulka* gatvėje. Saugykla apima daugiau nei 30 tūkst. m² ploto. Saugyklos kompleksą suprojektavo architektų biuras „Krasts“, o statybą įgyvendino rangovas „RERE MEISTARI 1“⁹.

Saugyklos pastatas pastatytas iš surenkamų gelžbetoninių konstrukcijų. Jame yra trys aukštai, techninės palėpės grindys ir vienas rūsio aukštas techninėms erdvėms. Saugyklos patalpų lubų aukštis leidžia laikyti didelius objektus. Mažesniems daiktams yra skirtos dviejų lygių saugyklos – taip žymiai padidinamas naudingasis sandėliavimo patalpų plotas. Saugią aplinką muziejų saugyklose ir restauravimo patalpose užtikrina didžiausia Baltijos šalyse automatizuota dujinė gaisro gesinimo sistema.

Saugykloje kiekvieno muziejaus erdvė veikia nepriklausomai nuo likusio pastato. Tačiau visos inžinerinės sistemos yra integruotos į bendrą inžinerinių ryšių tinklą, kurio stebėjimą ir priežiūrą užtikrina pastato valdymo ir automatizavimo sistema.

Kiekvieno muziejaus erdvėse yra atskiros:

- muziejų saugyklos;

---

⁹ Muziejaus saugyklos atidarymas Rygoje, „In Rīga, on Pulka street 8, the Museum repository unique for the Baltics has been opened“. Prieiga per internetą: <https://www.km.gov.lv/en/article/riga-pulka-street-8-museum-repository-unique-baltics-has-been-opened-0>.

- biurų patalpos;
- restauravimo studijos;
- sandėliavimo patalpos;
- bendro naudojimo patalpos;
- erdvės lankytojams ir poilsiui.

Restauravimo patalpos įrengtos atsižvelgiant į restauratorių poreikius, įskaitant specialią įrangą bei specialias dulkių ir dujų siurbimo sistemas. Taip pat yra patalpų, kurioms taikomos specialios klimato sąlygos pagal saugomų kolekcijų reikalavimus. Saugyklose įrengti stacionarūs muziejinių vertybių saugojimo stelažai, stumdomos ir stacionarios lentynų sistemos bei tapymo ekranai, kuriuos galima ištraukti.

Architektūriniai sprendimai |

Projektuodami muziejaus saugyklą, architektai buvo įkvėpti dviejų statybos teritorijoje esančių istorinių pastatų. Architektai siaurą dviejų aukštų pastatą pavertė komplekso pagrindinės kompozicijos elementu. Tarp dviejų statinių buvusi tuščia erdvė naujame projekte tapo pagrindiniu įėjimu į kompleksą. Saugyklos kompleksas buvo pritaikytas ne tik prie šalia esančių pastatų, bet ir prie kraštovaizdžio: projektuojant buvo atsižvelgta į bangą panašų Dzegužkalns kopos kontūrą, kurį galima aptikti pastatų tūrių formose, kur matomi įkalnę primenantys įvairaus aukščio ir nuolydžio stogo planai.

6 pav. Muziejinių vertybių saugyklos kompleksas Rygoje, 2019 m.
Šaltinis: New Latvian museum depository opened on Pulka street, Riga.
<https://eng.lsm.lv/article/culture/culture/new-latvian-museum-depository-opened-on-pulka-street-riga.a341403/>

Projektuojant pastatą buvo siekiama didesnės integracijos su gamta: pastatas stovi toli nuo gatvės, taip pat yra sutvarkytas priekinis sodas – žalioji zona su pėsčiųjų takais, poilsio vietomis, augalais ir suolais. Apželdinta bei sutvarkyta pastato teritorija yra prieinama lankytojams. Taip pat buvo įrengti dviračių stovai, sutvarkyta Pulka gatvės asfalto danga ir jos apšvietimas, apšviesta pastato teritorija. Be to, naujos patalpos neužgožia siauros Pulka gatvės. Muziejaus saugyklos teritorijoje yra automobilių stovėjimo aikštelės – viena vieša, o kita skirta darbuotojams. Dėl šių kompleksinių teritorijos sutvarkymo sprendinių tikimasi, kad šis projektas turės teigiamą poveikį visam Rygos rajonui.

Darbuotojai | Saugykloje šiuo metu muziejinių vertybių saugojimo, restauravimo, dokumentavimo ir kt. funkcijas atlieka apie 200 darbuotojų. Biurų patalpose yra aukštos lubos ir platūs langai su vaizdu į netoliese esantį Dzegužkalns kopą ir gausiai apželdintą, gerai sutvarkytą pastato teritoriją. Vertinama, kad šis modernus kompleksas su nauja infrastruktūra darbuotojams yra saugesnė ir patrauklesnė vieta darbui nei buvusios, neretai avarinės būklės patalpos.

1.2.6 Apibendrinimas

Užsienio šalyse muziejinių vertybių saugyklų plotai svyruoja nuo 3 tūkst. m² Lenkijoje iki 30 tūkst. m² Latvijoje. Užsienio šalių praktika neatskleidė, koks saugyklos koncepcijos metodas – vieno muziejaus vertybių saugykla, kelių muziejų vertybių saugykla ar pan. – yra tinkamiausias. Kiekvienoje šalyje vertybių

saugojimo poreikis vertinamas individualiai ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, priimamas sprendimas. Pavyzdžiui, Danijos muziejinių vertybių saugyklos galimybėmis naudojasi 20 šalies muziejų, tuo tarpu Austrijoje saugykla naudojasi tik vienas muziejus.

Saugyklų įrengimo kaštai 1 m² tarp analizuotų šalių skiriasi maždaug 2 kartus. Pigiausiai 1 m² buvo įrengtas Danijoje, brangiausiai – Lenkijoje. Pažymėtina, kad vėlesniais metais įrengtų saugyklų 1 m² kaštai yra 2 kartus didesni, palyginti su saugyklomis, įrengtomis prieš 10-20 metų, ne tik dėl pabrangusių statybos medžiagų, darbų kainų, bet ir naujesnių, modernesnių technologijų naudojimo naujai statomose saugyklose.

Atkreiptinas dėmesys, kad planuojant saugyklas, daug dėmesio skiriama aplinkos tausojimui (pvz., naudojama geoterminė energija), eksploatacinių sąnaudų minimizavimui, efektyviam patalpų išnaudojimui.

Visose analizuotose muziejinių vertybių saugyklose, išskyrus Austrijos, patalpos panaudojamos ne tik vertybių saugojimui – jose įrengiami ir kompetencijų centrai, nuolatinės darbo vietos.

Toliau esančiame paveiksle pateikiami apibendrinti analizuotų užsienio praktikos duomenys.

	Danija	Lenkija	Estija	Austrija	Latvija
Miestas	Vejele	Pałacowa	Talinas	Himbergas	Ryga
Įkūrimo metai	2003	2021	Planuojama 2027	2011	2019
Plotas	6 000 m ²	3 000 m ²	23 000 m ²	14 000 m ²	30 000 m ²
Muziejų skaičius	20		16 + bibliotekų saugyklos	1	4
Kaina	840 Eur / m ²	1910 Eur / m ²	1839 Eur / m ²	1000 Eur / m ²	956 Eur / m ²
Paskirtis	Saugykla + kompetencijų centras	Saugykla + kompetencijų centras	Saugykla + kompetencijų centras	Saugykla	Saugykla + kompetencijų centras
Funkcijos	Saugojimas, konservavimas, restauravimas, edukacija, vertybių skaitmenizavimas, pakavimo patalpos, šaldymo saugykla ir dezinfekcijos šalčiu skyrius, papildomos patalpos.	Saugojimo, edukacijos centras, stalių dirbtuvės ir medienos džiovinimo patalpos, mechaninės dirbtuvės su sandėliu, plovimo ir smėliavimo patalpa, chemijos dirbtuvės su cheminių medžiagų sandėliu, dažų cechais, priežiūros ir eksponatų valymo dirbtuvės, skaitmenizavimo centras.	Saugojimas, konservavimas, restauravimas, edukacija, vertybių skaitmenizavimas.	Saugojimas, konservavimas, restauravimas, dezinfekavimo ir pakavimo patalpos.	Saugojimas, restauravimas, dokumentavimas, šaldymo saugykla, papildomos patalpos.
Darbuotojų skaičius	17	30	-	-	200
Kita	Vykdyti du etapai (2003 m. ir 2013 m.) ir planuojamas dar vienas naujas etapas.	Projektas vykdytas etapais dėl finansavimo trūkumo.	Šalies pietuose, siekiant įveikinti istorinį pastatą, planuojama įrengti antrą 7 100 m ² saugyklą skirtą 6 muziejams	Planavimas truko 20 mėn., statyba įgyvendinta per 8 mėn.	Valdymo modelis yra paremtas nuomos principu – kiekvienas muziejų nuomojasi saugyklos plotą.

1 paveikslas. Apibendrinti analizuotų užsienio praktikos duomenys

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

1.3 Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pavaldūs nacionaliniai ir respublikiniai muziejai

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ buvo identifikuota, kad muziejuose papildomą saugyklų ploto trūkumą lemia 9 probleminės situacijos – poreikio grupės:

1. Muziejinės vertybės ne saugyklose – muziejinės vertybės saugomos muziejų pastatų koridoriuose, muziejinių vertybių saugojimui netinkamose palėpių erdvėse, blogos būklės laikinuose statiniuose (lauko stoginėse, ir pan.), neužtikrinant tinkamų muziejinių vertybių saugojimo ir apsaugos sąlygų. Tokiu būdu nesilaikoma Muziejų instrukcijos 79 p. reikalavimo muziejines vertybes saugoti specialiai įrengtose saugyklose, atitinkančiose techninius reikalavimus ir priešgaisrinės apsaugos normas;
2. Muziejinės vertybės blogos būklės saugyklose – tik tais atvejais, kai atsižvelgiant į vidaus audito metu nustatytų trūkumų visumą nustatyta, kad muziejinės vertybės saugomos blogos būklės saugyklose (muziejinės vertybės nėra tinkamai saugomos ir apsaugotos, todėl rizika dėl jų sunykimo ir praradimo yra didelė), o pagerinti jose esančias saugojimo sąlygas dėl objektyvių priežasčių (pastato laikinumo aspekto, techninių pastato savybių) būtų neefektyvu ir muziejus neturi tinkamų patalpų, į kurias be didesnių finansinių resursų būtų galima perkelti muziejines vertybes; prie šios poreikio grupės priskirtas poreikis saugykloms sudaro 13,7 proc. visų blogos būklės saugyklų ploto;
3. Muziejinės vertybės perpildytose saugyklose – tik tais atvejais, kai dėl saugyklų perpildymo muziejinės vertybės yra saugomos netinkamai (didelėmis grupėmis ant grindų saugyklos praėjimuose, palei sienas, dėl to neišlaikant pakankamų atstumų praėjimui; lentynose, stalčiuose ar ant rulonų per daug suspausta ir per dideliais kiekiais; stelažuose iki pat lubų neišlaikant saugaus atstumo nuo šviesos ir šilumos šaltinių; balduose, kurie taip pat yra muziejinės vertybės) ir dėl to jos akivaizdžiai yra veikiamos praradimo rizikos (taip pat apsunkinamas efektyvus darbas su muziejinėmis vertybėmis), o šių problemų negali išspręsti papildoma ar nauja muziejinė įranga;
4. Muziejinės vertybės saugomos tuo tikslu uždarytuose ekspoziciniuose plotuose – muziejinės vertybės saugomos buvusiose ar esamose ekspozicinėse salėse, lauko ekspozicijoje esančiuose pastatuose-ekspozituose, kur nėra tinkamų sąlygų ilgalaikiam muziejinių vertybių saugojimui ir apsaugai, o dėl to ribojama muziejų parodinė veikla;
5. Muziejinės vertybės investicijų projekto metu naikinamose saugyklose, kai nėra numatyta perkėlimo alternatyva – šis poreikis aktualus LNM esančioms muziejinėms vertybėms, kurios saugomos objekte (pastate – muziejuje (Naujajame arsenale)), kuriame dėl muziejaus vadovybės priimto sprendimo 2021–2025 m. įgyvendinus IP nebeliks saugyklų, o muziejinių vertybių perkėlimo į kitas patalpas alternatyva nebuvo numatyta (ji nenumatyta ir vidaus audito metu);
6. Muziejinės vertybės patenkinamos būklės saugyklose – tik tais atvejais, kuomet buvo identifikuota, kad dėl jose esančių trūkumų visumos racionaliau būtų muziejines vertybes iškelti į kitas joms pritaikytas saugyklas nei atlikti saugyklose reikalingus pertvarkymo darbus, nuolatinių darbo vietų iškelimą ir pan. (pavyzdžiui, kai saugyklos yra palėpėse su stoglangiais pastate įrašytame į nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą, saugyklose yra nuolatinių darbo vietų, jose saugomoms muziejinėms vertybėms (tapybai, fotografijai, negatyvams ir kt.) reikalingas specialus mikroklimatas, kurį be specialios mikroklimato įrangos būtų sudėtinga užtikrinti); prie šios poreikio grupės priskirtas poreikis saugykloms sudaro 5 proc. visų patenkinamos būklės saugyklų ploto;
7. Poreikis atskirti muziejinių vertybių rinkinius – tik tais atvejais, kai muziejines vertybes reikėtų perkelti į atskiras saugyklas dėl to, kad esamose saugyklose jos priklauso skirtingiems rinkiniams (kartais skirtingo medžiagiškumo) ir rinkinių saugotojams, nei kitose saugyklose esančios muziejinės vertybės;
8. Muziejinės vertybės pagal panaudos sutartis muziejams laikinai perleistose patalpose – tik tais atvejais, kai muziejines vertybes reikėtų perkelti į atskiras saugyklas dėl to, kad esamose saugyklose jos priklauso skirtingiems rinkiniams (kartais skirtingo medžiagiškumo) ir rinkinių saugotojams, nei kitose saugyklose esančios muziejinės vertybės;

9. Muziejinės vertybės saugomos laikinose saugyklose – muziejaus patikėjimo teise valdomose patalpose esančios patalpos, kurios nėra specialiai pritaikytos saugykloms, bet skirtos laikinam muziejinių vertybių saugojimui (dėl saugyklose vykstančių remonto / rekonstrukcijos darbų), ir nors iš jų muziejinės vertybės turės būti iškeltos, yra rizika, kad naujų saugyklų plotas bus per mažas, jog būtų perkeltos visos čia saugomos muziejinės vertybės.

Atsižvelgiant į visus kritinius atvejus, šios situacijos papildomai apibendrintos jas suskirsčius į tris skirtingo lygio riziką keliančias poreikio kategorijas:

I būtinumo poreikis – susijęs su muziejinėmis vertybėmis, saugomomis ne saugyklose (visais atvejais) ir blogos būklės saugyklose (vidaus audito ataskaitoje nurodytais atvejais) – veikloje kylančios rizikos lygis didelis, priimant reikalingus sprendimus taikytinas prioritetas;

II būtinumo poreikis – susijęs su muziejinių vertybių saugojimu perpildytose saugyklose (vidaus audito ataskaitoje nustatyta apimtimi), uždarytuose ekspoziciniuose plotuose (vidaus audito ataskaitoje nurodytais atvejais), investicijų projektų metu naikinamose saugyklose, kai nėra numatyta perkėlimo alternatyva (vieninteliu Lietuvos nacionalinio muziejaus pastebėtų atveju), patenkinamos būklės saugyklose ir saugyklose, kur yra poreikis atskirti rinkinius (vidaus audito ataskaitoje nurodytais atvejais) – rizikos lygis ir reikalingų sprendimų priėmimo skuba vidutinė;

III būtinumo poreikis – susijęs su muziejinėmis vertybėmis, saugomomis pagal panaudos sutartis muziejams laikinai perleistose patalpose ir laikinose saugyklose (visais atvejais) – rizikos lygis žemas, tačiau ateityje reikalingi individualūs sprendimai.

I būtinumo poreikiui išspręsti, kuris yra susijęs su muziejinėmis vertybėmis saugomomis ne saugyklose, reikalingas 3,4 tūkst. m² trūkstamas saugyklų plotas. Daugiausia šį poreikį atitinkančių muziejinių vertybių yra Lietuvos liaudies buities muziejuje, čia joms trūksta net 1281 m², iš šio ploto 1181 m² reikia muziejinėms vertybėms, kurios šiuo metu saugomos ne saugyklose.

II būtinumo poreikis sudaro iš viso 5 tūkst. m² papildomo saugyklų ploto. Didžiąją dalį poreikio sudaro muziejinės vertybės laikomos uždarytuose ekspoziciniuose pastatuose, kurie yra Lietuvos liaudies buities muziejuje – 1601 m².

III būtinumo poreikio apimtis varijuoja, nes audito ataskaitos metu nebuvo žinoma, kaip Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui, Lietuvos nacionaliniam muziejui ir Šiaulių „Aušros“ muziejui pavyks susitarti dėl panaudos sutarčių pratęsimo. Tad optimistinio scenarijaus atveju šis poreikis yra 1525 m², o pesimistinio – 2800 m².

Svarbu pažymėti, kad muziejams reikalingas plotas, apskaičiuotas laikantis optimalumo principo¹⁰, kuomet naudingas plotas saugyklose sudaro 63 proc. bendro saugojimui skirtos patalpų teritorijos, o poreikiui apskaičiuoti nevertintas vertybių skaičiaus augimas. Remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“, per metus yra fiksuojamas vidutiniškai 1 – 2 proc. kilnojamųjų vertybių skaičiaus augimas, kuris gali papildomai padidinti reikiamą saugyklų plotą ateityje.

Pritaikius naudingo ploto principą, vidaus audito metu, buvo nustatytas bendras 12 094 m² saugyklų poreikis. Tačiau identifikuota, kad ploto poreikis sumažėja dėl atitinkamų Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai ir Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus veiksmų: „Įvertinus tai, kad Nacionalinio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejaus 2021 m. II ketv. patikėjimo teise pradėtame valdyti nekilnojamame turte planuojama 832 m² skirti naujoms saugykloms, ir tai, kad

---

¹⁰ 63 proc. optimalumo principas nustatytas remiantis LNM naudingo saugyklų ploto analize, plačiau žr. vidaus audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ 4.1.2. skyriuje.

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus 2027 m. numato padidinti saugyklų plotą 700 m² (užbaigus IP „Vilniaus Jonušo Radvilos rūmų pritaikymas muziejinei veiklai“), bendras poreikis atitinkamai sumažėja iki 10 562 m².“

Tačiau, saugyklų ploto poreikis kinta ir dėl muziejams patikėjimo ar panaudos teise, valdomo nekilnojamojo turto, kuriame yra įrengtos muziejų naudojamos saugyklos, sutarčių sąlygų. Dėl skirtingų galimų turto valdymo sutarčių baigčių yra išskirti dviejų tipų scenarijai:

Optimistinis scenarijus — kai trūkstamas plotas yra minimalus, nes visų analizuojamų muziejų, išskyrus Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus ir Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų atvejus, patalpų panaudos santykiai bus tęsiami ilgą laiką.

Pesimistinis scenarijus — kai visų analizuojamų muziejų laikinai perleistos patalpos vėliau bus prarastos¹¹.

Muziejų saugyklų ploto poreikis pagal problemines situacijas, rizikos kategorijas bei scenarijus pateikiamas lentelėje žemiau.

5 lentelė. Muziejų saugyklų ploto poreikis pagal problemines situacijas, rizikos kategorijas bei scenarijus, 2021 m.

		Papildomų saugyklų bendro ploto poreikis pagal muziejus, m ²						
Eil. Nr.	Poreikio grupės prioriteto tvarka ir IP mažinantis poreikį	Lietuvos liaudies buities muziejus	Lietuvos nacionalinis muziejus	Lietuvos nacionalinis dailės muziejus	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	Šiaulių „Aušros“ muziejus	Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejus	Iš viso:
1	I būtinumo poreikis							
1.1	Muziejinės vertybės ne saugyklose	1 181	274	290	349	75	109	2 278
1.2	Muziejinės vertybės blogos būklės saugyklose	100	419	31	39	-	546	1135
2	II būtinumo poreikis							
2.1	Muziejinės vertybės perpildytose saugyklose	-	96	845	-	515	50	1506
2.2	Muziejinės vertybės uždarytuose ekspoziciniuose plotuose	1601	-	100	724	-	200	2625
2.3	Muziejinės vertybės investicijų projekto metu naikinamose saugyklose, kai nėra numatyta perkėlimo alternatyva	-	449	-	-	-	-	449
2.4	Muziejinės vertybės patenkinamos būklės saugyklose	22	71	250	-	-	-	343
2.5	Poreikis atskirti muziejinių vertybių rinkinius	-	73	36	-	50	-	159
3	III būtinumo poreikis							
3.1	Muziejinės vertybės pagal panaudos	-						

¹¹ Scenarijai identifikuoti Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas ataskaitoje. Plačiau žr. vidaus audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“.

		Papildomų saugyklų bendro ploto poreikis pagal muziejus, m ²						
Eil. Nr.	Poreikio grupės prioriteto tvarka ir IP mažinantis poreikį	Lietuvos liaudies buities muziejus	Lietuvos nacionalinis muziejus	Lietuvos nacionalinis dailės muziejus	Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	Šiaulių „Aušros“ muziejus	Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejus	Iš viso:
	sutartis muziejams laikinai perleistose patalpose							
	Optimistinis scenarijus	-	-	1015	-	-	510	1525
	Pesimistinis scenarijus	-	677	1015 (-677) ¹²	1078	197	510	2800
3.2	Muziejinės vertybės laikinose saugyklose	-	-	-	-	122	-	122
4	Numatytos naujos saugyklos	-	-	(-700) ¹³	-	-	(-832) ¹⁴	(-1532)
	Iš viso:							
	Optimistinis scenarijus	2 904	1 382	1 867	1 112	762	583	8 610
	Pesimistinis scenarijus	2 904	2 059	1 190	2 190	959	583	9 885

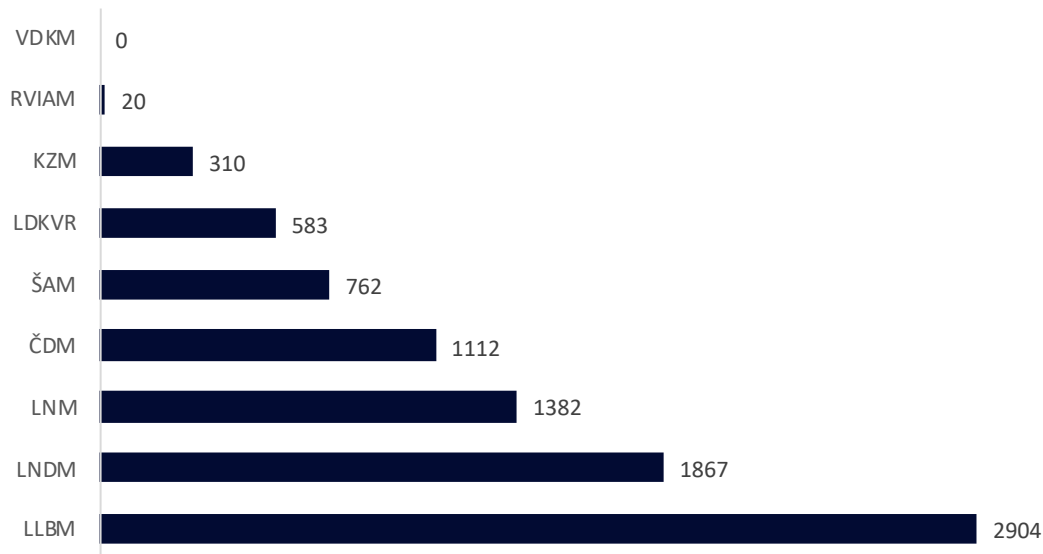
Šaltinis: Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“

Taigi, optimistinio scenarijaus atveju, kai trūkstamas plotas yra minimalus, nes visų analizuojamų muziejų, išskyrus Lietuvos nacionalinis dailės muziejaus ir Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų atvejus, patalpų panaudos santykiai bus tęsiami ilgą laiką, didžiausias saugyklų ploto poreikis nustatytas Lietuvos liaudies buities muziejuje – 2904 m². Antroje vietoje, pagal saugyklų ploto trūkumą yra Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, kuriam reikalingas 1867 m² saugyklų plotas. Trečioje vietoje – Lietuvos nacionalinis muziejus, kuriam reikalingas 1382 m² plotas. Bendras Kultūros ministerijos pavaldume esančių nacionalinių ir respublikinių muziejų saugyklų ploto poreikis optimistinio scenarijaus atveju yra 8 610 m², o žemiau pateikiamame paveiksle yra identifikuotas visų analizuojamų muziejų, įskaitant ir Aplinkos ministerijos pavaldume esančių Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus bei Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus bei Krašto apsaugos ministerijos pavaldume esančio Vytauto Didžiojo karo muziejaus, saugyklų ploto poreikis optimistinio scenarijaus atveju, kuris yra 8 940 m².

¹² Lietuvos respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaitoje „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ nustatyta, jog 677 m² saugyklų šiuo metu LNM laikinai naudojamų pagal panaudą, 2024 m. ar žymiai vėliau bus sugrąžintos jį patikėjimo teise valdančiam LNDM.

¹³ Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus 2027 m., užbaigus IP „Vilniaus Jonušo Radvilos rūmų pritaikymas muziejinei veiklai“, numato padidinti saugyklų plotą 700 m².

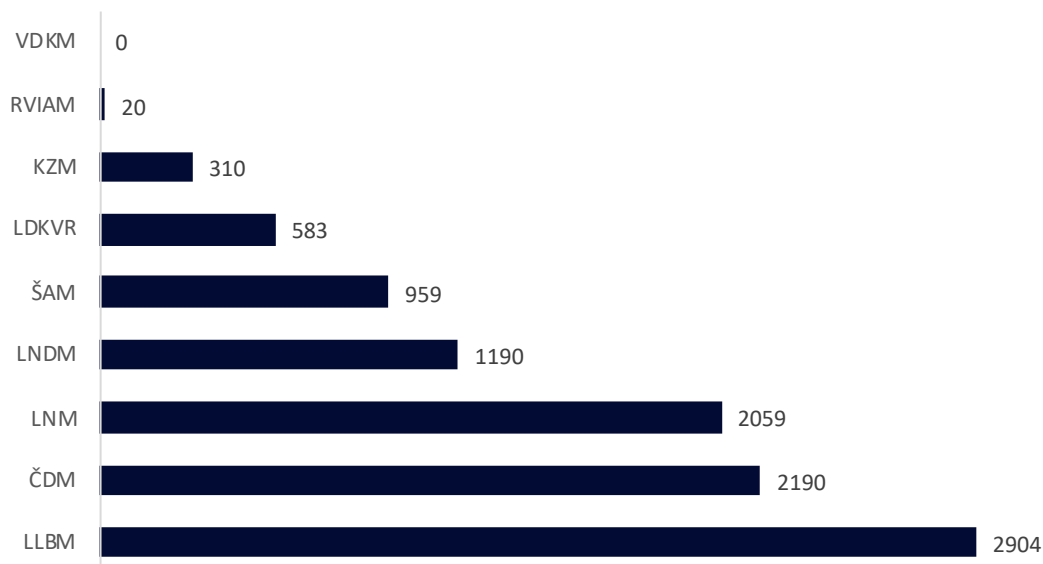
¹⁴ Vidaus audito ataskaitoje „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ įvertinta, kad LDKVR 2021 m. patikėjimo teise pradėtame valdyti nekilnojamam turte planuoja 832 m² skirti naujoms saugykloms.

2 paveikslas. Analizuojamų muziejų saugyklų ploto poreikiai optimistinio scenarijaus atveju, 2021 m.

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“

Tuo tarpu, pesimistinio scenarijaus atveju daugiausiai saugyklų ploto reikia Lietuvos liaudies buities muziejui – 2904 m². Antroje vietoje pagal poreikį yra Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, kuriam reikia 2190 m², o trečioje vietoje yra Lietuvos nacionalinis muziejus, kuriam reikia 1190 m² saugyklų ploto. Bendras Kultūros ministerijos pavaldume esančių nacionalinių ir respublikinių muziejų saugyklų ploto poreikis pesimistinio scenarijaus atveju yra 9 885 m². Visų analizuojamų muziejų saugyklų ploto poreikis, įskaitant ir Aplinkos ministerijos pavaldume esančių Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus bei Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus ir Krašto apsaugos ministerijos pavaldume esančio Vytauto Didžiojo karo muziejaus, pesimistinio scenarijaus atveju pateikiamas 3 paveiksle ir yra 10 215 m².

3 paveikslas. Analizuojamų muziejų saugyklų ploto poreikiai pesimistinio scenarijaus atveju, 2021 m.

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“

Apibendrinat, priklausomai nuo individualiu atveju susiklosčiusių aplinkybių, susijusių su panaudos ar perleistų patalpų naudojimo pratęsimu, optimistinio scenarijaus atveju trūkstamas saugyklų plotas yra 8 940 m², o pesimistinio scenarijaus atveju – 10 215 m².

Kompleksiškai išanalizavus situaciją, vertinama, kad būtina valstybiniu lygmeniu spręsti saugyklų ploto trūkumo klausimą. Priešingu atveju nebus užtikrinama muziejų pagrindinė funkcija, numatyta Muziejų įstatymo 2 str. 1 d.¹⁵ – kaupti ir saugoti materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus. Siekiant užtikrinti tinkamą Lietuvos kilnojamojo kultūros paveldo, saugomo nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose, apsaugą, tolimesnėse galimybių studijos dalyse bus formuojamos bei analizuojamos muziejinių vertybių saugyklos alternatyvos. Siekiant įvertinti maksimalius reikalingus kaštus ir užtikrinti muziejinių vertybių apsaugą, tolimesnėje analizėje bus remiamasi pesimistinio scenarijaus atveju nustatytu muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikiu, kuris yra 10 215 m².

---

¹⁵ Muziejų įstatymo 2 str. 1 d., 2021-01-01 redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18317/asr>.

2. Muziejinių vertybių saugyklos alternatyvų analizė

Remiantis atlikta saugyklų ploto poreikio analize ir užsienio šalių praktika bei Europoje muziejų sektoriuje vyraujančiomis tendencijomis, muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumo sprendimui siūlomos 4 galimos alternatyvos:

A1	Individualios saugyklos
A2	Centralizuota saugykla
A3	Centralizuota saugykla su kompetencijų centru
A4	Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

Pažymėtina, kad nulinė alternatyva, kuomet nėra planuojami jokie pokyčiai šioje galimybių studijoje nėra analizuojama, nes remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ ataskaita bei Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos ministerijai ir Krašto apsaugos ministerijai pavaldžių muziejų duomenimis buvo identifikuota, kad šiuo metu situacija, susijusi su muziejų saugyklų būkle, yra nepatenkinama. Dėl netinkamų muziejinių vertybių laikymo sąlygų ir vietos stygiaus intensyvėja kilnojamųjų kultūros vertybių natūralus nykimo, senėjimo bei irimo procesas. Be to, Kultūros ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimu Nr. 1469 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“¹⁶ 8.2 papunktyje nustatyta, kad vienas iš Kultūros ministerijos veiklos tikslų yra formuoti valstybės politiką kultūros paveldo, etninės kultūros, mėgėjų meninės veiklos srityse ir organizuoti, koordinuoti bei kontroliuoti jos įgyvendinimą, o Muziejų įstatymu¹⁷ nacionaliniams bei respublikiniams muziejams yra pavesta funkcija – kaupti ir saugoti svarbiausias ar muziejų specializaciją atitinkančias, valstybės materialines ir dvasines kultūros vertybes bei gamtos objektus. Tad vertinama, kad nesiėmus veiksmų būtų nesilaikoma Muziejų įstatymo bei Kultūros ministerijos nuostatų.

Tolimesniuose šio skyriaus poskyriuose detalizuojamos siūlomos Nacionalinės muziejinių vertybių saugyklos steigimo alternatyvos.

2.1. Alternatyvos

Toliau pateikiami kiekvienos alternatyvos apibūdinimas, esminiai privalumai ir trūkumai.

A1	Individualios saugyklos
-----------	--------------------------------

A1 alternatyva – decentralizuotas kilnojamųjų muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumo sprendimas. Šioje alternatyvoje kilnojamųjų muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumas gali būti sprendžiamas šiais kompleksiniais būdais:

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimas Nr. 1469 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 2020-07-01 redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.383845/asr>.

¹⁷ Muziejų įstatymas, 2021-01-01 redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18317/asr>.

- išperkant netoliese muziejų esančius pastatus atitinkančius muziejų poreikius ir juos pritaikant muziejinių vertybių saugojimo funkcijai;
- prie esamų muziejų statant priestatus ir juos pritaikant muziejinių vertybių saugojimo funkcijai;
- muziejų teritorijoje statant naujus muziejinių vertybių saugojimo funkcijai tinkamus pastatus;
- išperkant prie muziejų esančius sklypus ir juose statant naujus muziejinių vertybių saugojimo funkcijai tinkamus pastatus;
- muziejų turimus pastatus pritaikant muziejinių vertybių saugojimo funkcijai.

Privalumai | Tokių individualių sprendimų taikymo pagrindinis privalumas yra tas, kad nėra mažinamas kilnojamųjų muziejinių vertybių pasiekiamumas muziejų darbuotojams, nes vertybių lokacija keičiasi nežymiai arba iš viso nesikeičia, pagerinant muziejinių vertybių saugojimo sąlygas. Taip pat, dėl nežymaus lokacijos pokyčio nesusidaro dideli kaštai, reikalingi muziejinių vertybių transportavimui, ir nekyla rizika apgadinti muziejines vertybes jas transportuojant į saugojimo vietą. Dar vienas šios alternatyvos privalumas – nepakitę (nedidėjantys) darbuotojų, atsakingų už muziejinių vertybių saugojimą, kelionės į darbo vietas kaštai.

Trūkumai | Tačiau ši alternatyva turi didelę riziką būti neįgyvendinta pilna apimtimi dėl to, kad rezultatui pasiekti gali būti būtina įsigyti pastatus (kiekvienam muziejui atskiras), statyti naujus ar pritaikyti muziejinių vertybių saugojimui jau esamus pastatus. Šie procesai reikalauja aktyvaus atskirų muziejų įsitraukimo, bei didelių finansinių išteklių. Praktika rodo, kad problemą sprendžiant individualiu būdu, dėl nepakankamo finansavimo, pasiekiamas fragmentiškas rezultatas, kas reikštų, kad tik dalis muziejų išspręstų muziejinių vertybių saugojimo problemą ir tokiu būdu nebūtų užtikrinta vieningai kokybiška muziejinių vertybių apsauga.

Nepaisant investicijų projektų valdymo rizikos, ši alternatyva turi ir kitų esminių trūkumų. Didžioji dalis muziejų, kurių muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikis yra didelis, yra įsikūrę miestų centrinėje dalyje arba netoli jos. Tokia esamos infrastruktūros lokacija lemia itin ribotas plėtros galimybes, siekiant nenutolti nuo esamos vietos, nes miestuose esančios teritorijos yra pilnai išvystytos ir tankiai užstatytos, tad tai itin riboja naujų pastatų statybos galimybes. Be to, naujų pastatų muziejams statymas taip pat susijęs su didelėmis rizikomis dėl reikiamų kompetencijų investicijų projektų suvaldymui bei reikalauja didelių finansinių išteklių.

Taip pat pabrėžtina, kad šiuo metu prieinamo nekilnojamojo turto kainos yra itin aukštos, o pasiūla itin maža. Be to, net ir esant galimybei įsigyti nekilnojamojo turto netoliese esamos muziejaus lokacijos, sunku užtikrinti pakankamą jo plotą. Dėl šių priežasčių neišsprendžiama ploto rezervo poreikio problema ir tikėtina, kad ilgalaikėje perspektyvoje ir vėl bus susiduriama su muziejinių vertybių saugojimo ploto trūkumo problema sąlygota ribotomis galimybėmis plėtrai.

Pažymėtina ir tai, kad daugeliui šios alternatyvos muziejų saugyklų plėtrai tinkamų pastatų taikomi nekilnojamų kultūros paveldo objektų ribojimai. Tai turi neigiama įtaką jų pritaikymui muziejinių vertybių saugojimo funkcijai, nes privaloma laikytis specialių sąlygų įrengiant pastato vėdinimo, šildymo, klimato palaikymo ir kitas inžinerines sistemas. Šie muziejinių vertybių saugyklai būtini inžinerinių sistemų sprendiniai turėtų būti specialiai pritaikomi ar net gaminami tam, kad būtų įgyvendinami pastato apsaugai taikomi reikalavimai, kas būtų itin ekonomiškai nenaudinga, nes tokie specializuoti inžineriniai įrenginiai yra net keletą kartų brangesni nei standartizuoti. Be to, dėl keliamų reikalavimų inžineriniams įrenginiams, būtų ribojamas ir jų funkcionalumas bei efektyvumas, tad yra galimybė, jog muziejinių vertybių saugojimui nebūtų sukuriamos tinkamos sąlygos. Tai pat svarbu paminėti, kad daugelis nekilnojamojo kultūros paveldo pastatų neatitinka energetinio efektyvumo standartų ir jų eksploatavimas yra neekonomiškas.

Pastebėtina, kad daugelis nekilnojamojo kultūros paveldo objektų (pastatų) plotas taip pat negali būti išnaudotas maksimaliai efektyviai, nes dėl juose esančių patalpų konstrukcijų – patalpose esančių erdvinių lubų, kolonų ir kitų konstrukcinių detalių, siaurų ir mažo ploto (iki 15 m²) patalpų, negalima būtų įrengti tinkamos muziejinių vertybių saugojimui būtinos įrangos (pvz. slenkančių stelažų sistemos ir pan.).

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad patalpų pritaikymas darbo sąlygų, patalpų higienos, medžiagiškumo, inžinerinių sistemų, priešgaisrinės ir fizinės apsaugos, patalpų vidaus mikroklimato aspektais pareikalautų daugiau investicijų nei naujos modernios saugyklos įrengimas. Šias prielaidas patvirtina ir užsienio šalių praktika. Ieškant optimaliausio muziejinių vertybių saugojimo, Danijoje buvo atlikti skaičiavimai ir padaryta išvada, kad net jei esamų senų pastatų įsigijimas nieko nekainuotų, jų pritaikymas saugojimo funkcijai būtų ekonomiškai nenaudingas lyginant su naujos modernios saugyklos statyba¹⁸.

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvos rezultatas – centralizuota bendra nacionalinių ir respublikinių muziejų saugykla.

Privalumai | A2 alternatyvos pagrindinis privalumas yra tai, kad projektuojamas ir statomas pastatas būtų specialiai pritaikytas muziejinių vertybių saugojimui. Tai reiškia, kad būtų pasiektas maksimalus galimas pastato funkcinio panaudojimo efektyvumas (nustatyta, kad optimalus naudingas saugyklų plotas yra 63 proc.¹⁹), nes specialiai muziejinių vertybių saugojimui pritaikytos sistemos – stelažai, mikroklimato užtikrinimo bei priešgaisrinės saugos sistemos ir kt. būtų įrengiamos tikslingai. Be to, sprendžiant muziejinių vertybių saugojimo problemą, pravartu ieškoti ilgalaikių ir tvarių sprendimų, kurie atitiktų ne tik dabartinius poreikius, bet ir apsaugotų muziejų rinkinius ilgalaikėje perspektyvoje. Naujos centralizuotos saugyklos statybos koncepcija leistų priimti optimalius statybų sprendimus, kurie gali būti pritaikomi ir augančiam poreikiui užtikrinti tinkamą muziejinių vertybių apsaugą ir saugojimą ateityje.

Pažymėtina, kad statant naują objektą yra galimybė laisviau pasirinkti teritoriją, kurios užstatymo neribotų sanitarinės apsaugos zonos, paveldosaugos ir teritorijų planavimo reikalavimai. Be to, yra galimybė pasirinkti poreikius atitinkančio dydžio teritoriją, turinčią ploto rezervą, tam, kad ateityje, atsiradus poreikiui, būtų galima vykdyti muziejinių vertybių saugyklos plėtrą. Privalumas ir tas, kad tokio objekto statybos gali būti organizuojamos nuo miesto centro nutolusioje teritorijoje, tad žemės kaina būtų mažesnė nei šalia muziejų esančiose teritorijose, o tai užtikrintų efektyvų investicijų lėšų panaudojimą. Puikus užsienio šalių gerosios praktikos pavyzdys, kai pasirenkama tinkamo dydžio teritorija, yra Danijoje, Vejle mieste, įsikūręs Kultūros paveldo ir išsaugojimo centras. Vejle mieste esančioje saugykloje, dėl sėkmingo pirmo etapo projekto įgyvendinimo ir vėliau atsiradusio saugyklos ploto trūkumo, šalia 2003 m. įrengto centrinės saugyklos komplekso, 2013 m. buvo atlikti objekto plėtros darbai.

Kitas svarbus A2 alternatyvos pranašumas yra galimybė numatyti ir valdyti poveikį aplinkai. Esanti globali klimato kaitos situacija mus visus įpareigoja imtis gerai apgalvotų žingsnių, veikti atsakingai, efektyviai ir draugiškai aplinkai. Be to, ši kryptis itin palaikoma ir tarptautiniame kontekste, o tai padeda sukurti galimybes projekto finansavimui. Atsižvelgiant į gerosios praktikos pavyzdžius naudojant naujausias statybų technologijas, taikant tvarius sprendimus bei atsinaujinančius energijos šaltinius, vystant A2 alternatyvą galima užtikrinti itin mažas energijos sąnaudas ir CO² emisiją. Be to, vieno centralizuotą funkciją atliekančio pastato eksploatacijos ir operatyviniai kaštai yra mažesni lyginant su decentralizuotu modeliu.

¹⁸ Danijos Kultūros ministerija, ataskaita apie kultūros paveldo išsaugojimą, 2003 m. Prieiga per internetą: http://www.kulturarv.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/museer/Bevaring_af_Kulturarven_1_.pdf.

¹⁹ Optimalus naudingas saugyklų plotas įvertintas vidaus audito Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimo ataskaitoje, 2021-05-27.

Trūkumai | A2 alternatyva turi riziką dėl muziejinių vertybių perkėlimo (transportavimo) saugumo. Gabenant muziejines vertybes iš esamų saugyklų į naują, nuo pagrindinių muziejų pastatų, nutolusią vietą, išauga kilnojamųjų vertybių sunykimo ir pažeidimo rizika. Muziejinių vertybių transportavimo problemą puikiai atspindi Lietuvos nacionaliniame dailės muziejuje saugomų kilnojamųjų vertybių būklės situacija: „Ir vėl, jau ketvirtą kartą, pasibaigus panaudos terminui liaudies meno rinkinys turės būti perkeltas į kitą pastatą. Tokie kraustymaisi muziejinėms vertybėms gali pakenkti – paskatinti nykimo, senėjimo ir irimo procesus. Muziejininkai iš savo praktikos sako, kad vienas kraustymasis muziejines vertybes pasendina 3 metais.“²⁰. Taip pat toks perkėlimas apsunkintų muziejuose dirbančių specialistų prieigą prie muziejinių vertybių. Taigi, įgyvendinant šią alternatyvą, reikėtų numatyti, jog bus reikalingos papildomos investicijos siekiant užtikrinti saugų muziejinių vertybių transportavimą iš muziejų į centralizuotą saugyklą bei įvertinti tai, kad muziejai patirs papildomų išlaidų, susijusių su darbuotojų, atsakingų už muziejinių vertybių saugojimą, kelionėmis į centralizuotą saugyklą.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyva – Centralizuota saugykla su kompetencijų centru, kurios pagrindą sudaro centralizuota saugykla ją papildant kompetencijų centru. Vystant šią alternatyvą, be centralizuotos saugyklos funkcijos, kompetencijų cente būtų centralizuojamos ir su muziejinių vertybių saugojimu susijusios paslaugos. Atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, įgyvendinant A3 alternatyvą, be patalpų, kurios būtų tiesiogiai pritaikytos muziejinių vertybių saugojimui, būtina įrengti ir patalpas, pritaikytas muziejinių vertybių tyrimams, priežiūrai, prevenciniam konservavimui, konservavimui bei restauravimui. Tai itin svarbios funkcijos, nes naujai kuriamoje infrastruktūroje užtikrinant prevencines muziejinių vertybių išsaugojimo priemones, galima išvengti brangaus vertybių restauravimo proceso ateityje. Be to, sukuriant tinkamas sąlygas, centralizuota saugykla su kompetencijų centru galėtų atlikti ir edukacinę funkciją: čia praktinės patirties galėtų įgyti ne tik muziejų (pvz., savivaldybių, žinybinių ar privačių, kurie neturi savų atestuotų restauravimo specialistų) darbuotojai, bet ir restauravimo studijas besirenkantys studentai, žinias gilinti mokslo darbuotojai, kvalifikaciją tobulinti ir gebėjimus ugdyti muziejininkai. Kompetencijų centras galėtų vykdyti ir vertybių skaitmenizavimo funkciją, kuri šiuo metu yra deleguota vienam iš nacionalinių muziejų (LNDM LIMIS centro veikla), bei veikti kaip muziejinių vertybių kompleksinių tyrimų centras taip pat centralizuojant ir P. Gudyno restauravimo centre vykdomas funkcijas. Pažymėtina, kad toks funkcijų centralizavimas gali turėti teigiamos įtakos valdymo procesams ir palengvinti paslaugų kokybės užtikrinimą. A3 alternatyvos įgyvendinimo kryptys ir apimtys detalizuojamos tolimesniuose skyriuose.

Privalumai | Ši alternatyva turi visus A2 alternatyvos infrastruktūros privalumus, tad jie papildomai neanalizuojami. Be jau aprašytų A2 alternatyvos privalumų, vertinama, kad A3 alternatyva turėtų teigiamą poveikį centralizuotos saugyklos lokacijos mieste / priemiestyje patrauklumui, nes tai būtų naujas ir modernus kultūros traukos centras. Taip pat, atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, galima teigti, kad užtikrinus centralizuotos saugyklos ir kompetencijų centro pasiekiamumą, muziejinių vertybių sutelkimas vienoje vietoje kartu su centralizuotų paslaugų teikimu ženkliai pagerintų mokslininkų ir kitų specialistų prieigą prie kilnojamųjų kultūros vertybių, o tai turėtų teigiamą įtaką muziejinių vertybių išsaugojimui. Atsižvelgiant į užsienio patirtį, vertinama, kad būtent toks muziejinių vertybių saugojimo modelis yra optimaliausias, efektyviausias ir sukuriantis daugiausiai pridėtinės vertės visuomenei.

Trūkumai | A3 alternatyva turi didelę riziką, susijusią su jos įgyvendinimo kompleksiskumu. Tikėtina, kad iš esmės keičiant nusistovėjusią muziejinių vertybių saugojimo tvarką (kai už muziejinių vertybių saugojimą, tyrimą bei priežiūrą atsako kiekvienas muziejus), gali būti sulaukiama suinteresuotų šalių pasipriešinimo

²⁰ Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus saugyklų būklės aprašymas pateikiamas audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“.

pokyčiams. Be to, kaip ir A2 alternatyvoje, dėl reikalingo vertybių transportavimo, išaugtų muziejinių vertybių praradimo ir sunykimo rizika. Vis dėl to, pažymėtina, kad nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose saugomos kilnojamosios kultūros vertybės yra valstybės turtas ir jų išsaugojimas yra bendras valstybės, o ne atskiro muziejaus interesas, o užtikrinus saugų muziejinių vertybių transportavimo procesą galima išvengti dalies su šios alternatyvos įgyvendinimu susijusių rizikų.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyva – tai modelis, kai dalis saugojimo ir kompetencijų funkcijų yra centralizuojamos ir dalis šių funkcijų atliekamos lokaliai.

Privalumai | A4 alternatyvoje identifikuojamos galimybės muziejinių vertybių saugojimo problemą spręsti ieškant unikalaus sprendimo priklausomai nuo konkrečios situacijos, bei lokacijos ypatybių. Ši alternatyva neapibrėžia vieno valdymo modelio ar vienos lokacijos, tačiau leidžia identifikuoti optimaliausią variantą, siekianti panaudoti ir paskirstyti esamus resursus. Pagrindinis A4 alternatyvos privalumas, kad saugojimo funkcija gali būti plečiama centralizuotai, jei saugojimo funkcijos poreikis yra panašioje geografinėje lokacijoje, bet gali būti priimami ir individualūs sprendimai, jei muziejus turi tam galimybes. Taigi, šios alternatyvos įgyvendinimas reikalauja mažiausiai struktūrinių pokyčių, o tai turi teigiamą įtaką projekto įgyvendinimo efektyvumui bei rizikų valdymui.. Be to, A4 alternatyvos privalumas yra tai, kad dėl optimalios geografinės vietovės parinkimo, sumažinamas vertybių transportavimo poreikis. Taip pat, išvengiama darbuotojų kelionių į darbą kaštų didėjimo, aukštos kvalifikacijos darbuotojų trūkumo, nes dalies darbuotojų, atsakingų už muziejinių vertybių saugojimą, darbo vietos lokacija nekistų arba kistų nežymiai, o aukštos kvalifikacijos darbuotojai galėtų naudotis jau savo darbo vietose jau sukurta infrastruktūra. Taip pat skirtingose geografinėse lokacijose galėtų būti vykdomos skirtingos funkcijos, atsižvelgiant į lokacijos ypatumus žmoniškųjų resursų atžvilgiu – lokacijoje, kurioje sutelkti aukšto lygio specialistai, gali būti atliekamos kompetencijų centro funkcijos, tuo tarpu, ten, kur šių specialistų mažiau, atliekamos saugojimo funkcijos.

Trūkumai | A4 alternatyva turi riziką būti įgyvendinta ne pilna apimtimi dėl savo kompleksškumo – atskirų individualių sprendimų. Dėl to, įgyvendinant šią alternatyvą gali būti pasiektas fragmentiškas rezultatas ir šalies mastu reikšmingas proveržis gerinant muziejinių vertybių saugojimo sąlygas nebūtų pasiektas. Svarbu įvertinti, kad alternatyvos modelį vystant skirtingoms suinteresuotoms šalims, kyla rizika, kad atskirų įstaigų interesai gali atsidurti aukščiau visos šalies interesų. Taip pat kyla rizika, kad tam tikros aukšto lygio kompetencijos ir įranga gali būti dubliuojamos keliose lokacijose.

Apibendrinimas

A1, A2, A3 ir A4 alternatyvų apibendrinimas, su pateiktais esminiais jų privalumais ir trūkumais pateikiamas toliau esančiame paveiksle.

A1 Individualios saugyklos	A2 Centralizuota saugykla	A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru	A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru
<p>PRIVALUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> + Reikalingas mažiausias reglamentų pokytis, mažiausia priešinė rizika. + Maži vertybių transportavimo kaštai. + Išsaugojamas regioniškas. + Kai kuriais atvejais, galimas ES finansavimas. <p>TRŪKUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Didelė atskirų projektų neįgyvendinimo rizika dėl finansinių ir žmogiškųjų išteklių trūkumo bei kitų teisinių ribojimų. – Aukšta nekilnojamo turto kaina Vilniuje ir Kaune. – Ribotos infrastruktūros plėtros galimybės ilgalaikėje perspektyvoje. – Neefektyvus ploto panaudojimas muziejinių vertybių saugykloms pritaikant paveldo objektus. – Dideli kaštai siekiant energetiškai neefektyvius pastatus pritaikyti standartus atitinkančiam muziejinių vertybių saugojimui. – Ribojimai, atsirandantys dėl taikomų paveldosaugos reikalavimų sanitarinėms apsaugos zonoms. – Galimi energetiškai neefektyvūs sprendimai Infrastruktūros įrengimui. 	<p>PRIVALUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> + Kompleksiškai valstybės lygmeniu užtikrinamos tinkamos sąlygos vertybių saugojimui. + Infrastruktūros plėtros galimybės ilgalaikėje perspektyvoje. + Galimybė rinktis lokaciją, priklausomai nuo žemės kainos. + Sukuriamos naujos darbo vietos. + Infrastruktūros įrengimui ir plėtrai taikomi efektyvūs ir tvarūs sprendimai. + Mažos infrastruktūros eksploatacijos kainos ir CO2 emisija. <p>TRŪKUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lėšų trūkumas dėl didelių muziejinių vertybių transportavimo kaštų. – Išaugusios žmogiškųjų išteklių išlaikymo sąnaudos. – Žmogiškųjų išteklių trūkumas dėl būtinių laikinai savo funkcijas vykdyti ne nuolatinėje darbo vietoje. – Galimas suinteresuotų šalių pasipriešinimas alternatyvos įgyvendinimui. 	<p>PRIVALUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> + Kompleksiškai valstybės lygmeniu užtikrinamos tinkamos muziejinių vertybių saugojimo sąlygos. + Išvengiama kai kurių funkcijų dubliavimo ir sumažėjusios veiklos sąnaudos. + Sukuriamas nacionalinis muziejinių vertybių saugojimo, apsaugos, tyrimų ir restauravimo kompetencijų centras. + Su muziejinėmis vertybėmis dirba aukštos kvalifikacijos specialistai. + Sukuriamos naujos darbo vietos; + Galima infrastruktūros plėtra ateityje. + Infrastruktūros įrengimui ir plėtrai taikomi efektyvūs ir tvarūs sprendimai. + Mažos infrastruktūros eksploatacijos kainos ir CO2 emisija. <p>TRŪKUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sudėtingas ir ilgalaikis steigimo procesas. – Galimas suinteresuotų šalių pasipriešinimas alternatyvos įgyvendinimui. – Galimas lėšų trūkumas dėl didelių muziejinių vertybių transportavimo kaštų. 	<p>PRIVALUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> + Kompleksiškai valstybės lygmeniu užtikrinamos tinkamos muziejinių vertybių saugojimo sąlygos. + Optimaliai ir efektyviai paskirstomi finansiniai ir žmogiškieji resursai. + Sukuriamas nacionalinis muziejinių vertybių saugojimo, apsaugos, tyrimų ir restauravimo kompetencijų centras. + Sukuriamos naujos darbo vietos. + Minimaliai didėja žmogiškųjų išteklių išlaikymo sąnaudos; + Nedideli muziejinių vertybių transportavimo kaštai. + Galima infrastruktūros plėtra ateityje. + Išvengiama kai kurių funkcijų dubliavimo ir sumažėjusios veiklos sąnaudos. + Dalies infrastruktūros įrengimui ir plėtrai galima taikyti efektyvius ir tvarius sprendimus. + Iš dalies sumežėja infrastruktūros eksploatacijos kainos ir CO2 emisija. <p>TRŪKUMAI</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sudėtingas ir ilgalaikis alternatyvos įgyvendinimo procesas dėl jos kompleksiskumo. – Tikėtinas suinteresuotų šalių pasipriešinimas alternatyvos įgyvendinimui. – Aukšto lygio kompetencijos ir turima infrastruktūra gali būti dubliuojama kelios lokacijose.

4 paveikslas. A1, A2, A3 ir A4 alternatyvų apibendrinimas

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

2.2 Infrastruktūros poreikis

Šiame skyriuje detalizuojamas infrastruktūros poreikis kiekvienos alternatyvos atžvilgiu.

A1 Individualios saugyklos

A1 alternatyvos infrastruktūros poreikis bei sprendimai identifikuojami remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“. Ataskaitoje pateikti šie galimi sprendimo būdai aktualiems, Kultūros ministerijai pavaldiems muziejams:

Lietuvos liaudies buities muziejus | Saugyklų trūkumo problemą dalinai išspręstų planuojamas statyti eksponatų saugyklos pastatas. 2021 m. rugpjūčio mėn. duomenimis, muziejus buvo parengęs IP „Lietuvos liaudies buities muziejaus eksponatų saugyklos statyba ir įrengimas“, kuriame numatytas 909 m² saugyklos, tačiau Kultūros ministerija 2020 m. prašomų valstybės biudžeto lėšų (iš viso 3 130 tūkst. Eur) šiam projektui neskyrė, nes projektas pagal esamus vertinimo kriterijus²¹ nesurinko reikiamo balų skaičiaus.

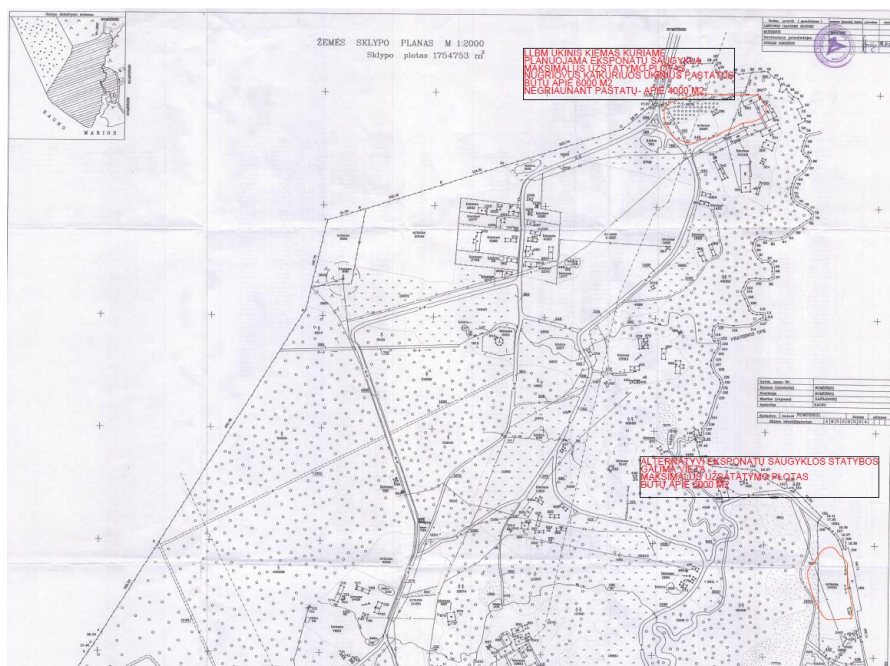
Muziejus planuoja projektą koreguoti ir vėl teikti Kultūros ministerijai, siekiant gauti saugyklos statybai būtiną finansavimą. Gavus iš valstybės biudžeto finansavimą būtų koreguojamas techninis projektas, siekiant jį atnaujinti ir pritaikyti esamos situacijos saugyklų trūkumo problemoms spręsti.

²¹ Kultūros ministro 2019-04-12 įsakymas Nr. JV-280 „Dėl kultūros srities investicijų projektų atrankos kriterijų ir jų reikšmių nustatymo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4291c5025d5a11e99684a7f33a9827ac?jfwid=bkaxm8u6>.

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vertinama, kad Lietuvos liaudies buties muziejus galėtų spręsti saugyklų ploto trūkumo problemą lokaliai. Remiantis Lietuvos liaudies buties muziejus duomenimis, muziejaus valdomame žemės sklype yra pakankamai vietos naujos saugyklos statybai. Muziejaus ūkiniame kieme nugriovus kai kuriuos ūkinius pastatus būtų galimybė užstatyti 6000 m², pastatus išsaugant – 4000 m².

Taip pat, gali būti svarstyta saugyklos statybos vieta ties muziejaus sutikimo vartais. Šioje vietoje galėtų būtų suprojektuota 6000 m² ploto užstatanti saugykla. Siekiant atliepti Kauno marių regioninio parko reikalavimus saugyklos architektūra turėtų būti deranti su vietovės reljefu. Saugykla būtų įkomponuojama šlaite, tad pastatas maksimaliai susiliėtų su gamta ir taip nesudarytų vizualinės taršos reprezentatyvioje muziejaus vietoje. Galimos saugyklos statymo vietos Lietuvos liaudies buties muziejaus valdomame sklype pažymėtos toliau esančiame paveiksle.

5 paveikslas. Galimos saugyklos statymo vietos Lietuvos liaudies buties muziejaus valdomame sklype
Šaltinis: Lietuvos liaudies buties muziejaus duomenys

Pagal Kauno marių regioninio parko statybos reglamentą muziejaus valdomame sklype ūkinių pastatų aukštis gali būti iki 9 m, leidžiama tradicinių formų architektūra be vitrininių langų. Taigi Lietuvos liaudies buties muziejuje maksimaliai išnaudojant sklype esančias galimybes galėtų būti įrengta apie 36 000 m² ploto saugykloms. Pritaikius naudingo ploto normatyvą, kuris reikalauja, kad optimaliu atveju 63 proc. ploto gali būti naudojama saugojimui²², tai sudarytų 22 680 m². Tai yra 7 kartus daugiau nei šiuo metu esantis muziejaus poreikis. Dėl to vertinama, kad muziejui steigiant individualią saugyklą, ateityje būtų galima numatyti plėtrą. Plečiant saugyklą, joje galėtų būti saugomos ne tik Lietuvos liaudies buties muziejaus vertybės, bet ir panašių savybių vertybės iš savivaldybių ar kitų muziejų. Be to, sutelkus panašaus medžiagiškumo vertybes vienoje vietoje, būtų galima plėsti funkcijas ir gerinti tokių vertybių konservavimo bei restauravimo paslaugas²³.

²² 63 proc. optimalumo principas nustatytas remiantis LNM naudingo saugyklų ploto analize, plačiau žr. vidaus audito ataskaitos „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“ 4.1.2. skyriuje.

²³ Galimybių studijoje nagrinėjami tik nacionaliniai ir respublikiniai muziejai, dėl to, sprendžiant vertybių iš savivaldybių ar kitų muziejų perkėlimą į Rumšiškės bei su saugojimu susijusių funkcijų plėtimu, rekomenduojama atlikti atskirą analizę.

Lietuvos nacionalinis muziejus | Vertinama, kad didžiąją dalį muziejinių saugyklų ploto trūkumo problemos išspręstų pastato-areštinės²⁴ ir šalia jo esančio pastatų komplekso rekonstrukcija, kurios metu pastatus pritaikant muziejinei veiklai būtų galima įrengti ir naujas muziejinių vertybių saugyklas, atviras saugyklas (būtų rengiamas IP projektas reikalingam finansavimui gauti).

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vis dėlto, net pritaikius šį sprendimo būdą problema nebūtų pilnai išspręsta, taip pat nebūtų sukuriamas saugyklų ploto rezervas ateičiai.

Lietuvos nacionalinis dailės muziejus | LNDM 2021 m. pradėtame vykdyti viso Radvilų rūmų atkūrimo IP „Vilniaus Jonušo Radvilos rūmų pritaikymas muziejinei veiklai“ iki 2027 m. planuoja įrengti 700 m² papildomų muziejinių vertybių saugyklų (į šį projektą įtrauktos 510 m² saugyklų patalpos, kurias muziejui iki 2024 m. pradžios turės sugrąžinti LDKVR, dabar jas naudojantis panaudos pagrindais). Muziejinių vertybių saugyklos preliminariai planuojamos įrengti viename iš šio projekto metu tvarkomo objekto pastatų rūsių (kai kur jau esamuose, kai kur – planuojamuose iškasti), tačiau jeigu dėl archeologijos ar kitų priežasčių to nepavyktų įgyvendinti, būtų svarstomos kitos alternatyvos, viena iš jų – muziejinių vertybių saugykla ar dalį jų įrengti muziejui LDKVR grąžintose patalpose. Įgyvendinus šį IP projektą LNDM saugyklų poreikis bus mažesnis ir sudarys apie 1 867,31 m². Jeigu muziejus 2024 m. arba 2031 m. (tuo atveju, kai panaudos sutartis būtų pratęsta galimam 10 m. laikotarpiui) iš LNM perimtų laikinai panaudos būdu perleistas patalpas²⁵, tuomet LNDM trūkstamų saugyklų poreikis galėtų būti dar 677 m² mažesnis ir sudarytų apie 1 190,31 m² (nevertinant saugykloms papildomo poreikio, kuris gali atsirasti dėl naujai per minėtą laikotarpį įsigytų muziejinių vertybių).

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vertinama, kad net pritaikius muziejaus vadovybės siūlomus veiksmus muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikis nebūtų išspręstas, taip pat nebūtų sukuriamas ploto rezervas ateičiai.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus | Muziejinių vertybių saugyklų trūkumą išspręstų būsimas, galimai ateityje finansuotinas M. Žilinsko dailės galerijos pastato rekonstrukcijos, saugyklų priestato statybos IP – numatomas bendras saugyklų plotas apie 3 tūkst. m² (ankstesnis IP buvo sustabdytas, kai 2020-10-15 pastatas įregistruotas Kultūros vertybių registre kaip nacionalinio paveldo objektas).

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vertinama, kad projektas turi didelę riziką būti neįgyvendintas arba įgyvendintas nepakankamai greitai, o tai turi tiesioginę įtaką muziejaus saugomų vertybių būklės blogėjimui.

Šiaulių „Aušros“ muziejus | Ateityje, jei būtų finansinės galimybės (tikėtina būtų rengiamas IP) pastate-muziejuje (Poeto Jovaro name) vietoj šiuo metu mažai lankytojų sulaukiančios ekspozicijos būtų galima įrengti apie 223 m² saugyklų ploto saugykla (į jas perkeliant didžiąją dalį istorijos daiktų rinkinio), tuomet muziejui reikalingas papildomų saugyklų plotas sudarytų 735,73 m².

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vertinama, kad net pritaikius muziejaus vadovybės siūlomus veiksmus muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikis nebūtų išspręstas, taip pat nebūtų sukuriamas ploto rezervas ateičiai. Be to, muziejines vertybes

²⁴ Unikalus Nr. 1094-0514-6010, adresas – Vilniaus m., T. Kosciuškos g. 1

²⁵ Remiamasi LNDM ir LNM 2020-11-12 sudaryta Valstybės turto panaudos sutartimi Nr. 259 (Nr. PAN-1/20) nutraukė ir pakeitė 1990-01-03 galiojusią sutartį, sutarties terminas 2021-01-01 - 2024-01-01 (su galimybe sutartį pratęsti, bet ne ilgesniam kaip 10 m. laikotarpiui).

plačiau integruoti į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą yra tiesioginė muziejų funkcija, tad ekspozicijų uždarymas vertinamas neigiamai.

Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai | Vidaus audito pabaigoje paaiškėjo, kad LDKVR saugyklų trūkumo klausimas didžiąja dalimi bus išspręstas VĮ Turto banko generalinio direktoriaus 2021-04-01 įsakymu Nr.13-10 muziejui patikėjimo teise perdavus valstybės nekilnojamąjį turtą – pastatus, adresu Vilniuje Kražių g. 5, kuriame bus įrengta 832,11 m² ploto saugyklų. Į šias patalpas iki 2021-10-01 planuojama perkelti muziejines vertybes iš LNDM priklausančių patalpų, esančių Vilniaus g. 24, kurias šiuo metu LDKVR naudoja panaudos pagrindais (iš viso joms reikės apie 589,40 m² ploto), o vėliau, pagal galimybes, dalį (ar visas) muziejines vertybes iš blogos būklės saugyklų, esančių T. Kosciuškos g. 9B. Atsižvelgiant į tai, LDKVR saugyklų poreikis lieka mažesnis, t. y. sudaro 583,29 m² (nevertinant galimo papildomo poreikio dėl naujų muziejinių vertybių įsigijimo). Tuo tarpu muziejaus vadovybė siekiant pilnai išspręsti problemą siūlo pastatyti naują laikiną ar stacionarų pastatą / pastatus Liepkalnio ūkinėje bazėje Liepkalnio g. 166A. Taip pat svarstoma galimybė atkurti Valdovų Rūmų III oficiną, esančią greta Gedimino kalno, taip pat dalį II oficinos ir jungiamąjį korpusą, tęsiant Vilniaus Žemutinės pilies regeneraciją ir suformuojant istoriškai egzistavusį uždarą kiemą – tai strateginis ilgalaikis Muziejaus tikslas, apie kurį jau buvo diskutuota dar 2014-2015 m. (šio projekto metu būtų įrengtos atviros saugyklos ir kitoms Muziejui svarbioms veikloms skirtos patalpos: mokslinis-edukacinis centras, biblioteka, kitos būtinos pagalbinės patalpos).

Paslaugų teikėjo įžvalga

Vertinama, kad šiuo metu trūksta galimų saugyklų plotų sprendimų detalaus vertinimo. Tuo tarpu Valdovų Rūmų III oficinos atkūrimas vertinamas kaip ilgas, sudėtingas ir brangus procesas, kurio metu gali kilti rizikos dėl finansavimo ir restauravimo procesų sudėtingo įgyvendinimo.

Toliau esančioje lentelėje pateikiamas muziejų sąrašas, jų adresas, saugyklų ploto poreikis ir galimi lokalių saugyklų įrengimo būdai.

6 lentelė. Muziejų, kuriems nustatytas saugyklų ploto poreikis lokacija ir galimi lokalių saugyklų sprendimo būdai.

Muziejus	Adresas	Saugyklų ploto poreikis, m ²	Galimi lokalių saugyklų įrengimo būdai
Lietuvos liaudies buities muziejus	L. Lekavičiaus g. 2, Rumšiškės	2904	Pastato statyba muziejaus valdomoje teritorijoje.
Lietuvos nacionalinis muziejus	Arsenalo g. 1, Vilnius	2059	Ilgalaikio sprendimo patenkinančio visą poreikį nėra.
Lietuvos nacionalinis dailės muziejus	Didžioji g. 4, Vilnius	1190	Ilgalaikio sprendimo patenkinančio visą poreikį nėra.
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	V. Putvinskio g. 55, Kaunas V. Putvinskio g. 64, Kaunas Nepriklausomybės a. 12, Kaunas K. Donelaičio g. 16, Kaunas Vilniaus g. 33, Kaunas E. Fryko g. 14, Kaunas Vydūno al. 2, Kaunas J. Zikaro g. 3, Kaunas	2190	Ploto poreikį patenkintų M. Žilinsko dailės galerijos pastato rekonstrukcija ir saugyklų priestato statybos.
Šiaulių „Aušros“ muziejus	Vilniaus g. 74, Šiauliai	959	Ilgalaikio sprendimo patenkinančio visą poreikį nėra.
Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų muziejai	Katedros a. 4, Vilnius	583	Pastato Liepkalnio ūkinėje bazėje Liepkalnio g. 156A statyba; Atkurti Valdovų Rūmų III oficiną.
Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	Laisvės al. 106, Kaunas	310	Ilgalaikio sprendimo patenkinančio visą poreikį nėra.
Vaclovo Into akmenų muziejus	Salantų g. 2, Mosėdis	20	Muziejaus teritorijoje statyti priestatą.

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaita „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“

Daugelio muziejų atveju, šiuo metu nėra galimybių įgyvendinti individualių sprendimų, kurie patenkintų esamą muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikį užtikrinant ir problemos sprendimą ilgalaikėje perspektyvoje. Planuojami galimi investicijų projektai turi daug rizikų susijusių su jų įgyvendinimu, nes dažnu atveju yra taikomi paveldosaugos reikalavimai bei identifikuojamas finansinių lėšų trūkumas. Be to, dėl esamų pastatų specifikos, tai netvarūs sprendimai – jie neužtikrina plėtros galimybių arba muziejinių vertybių saugyklų ploto rezervo reikalingo ateityje.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos liaudies buities muziejaus patikėjimo teise valdomo sklypo teritorijose galėtų būti įrengta net 36 000 m² muziejinių vertybių saugyklų ploto (dviejose sklypo lokacijose). Tad vertinama, kad muziejus turi galimybes išspręsti saugyklų trūkumo problemą individualiai. Be to, 36 000 m² saugyklų plotas patenkintų visų analizuojamų muziejų saugyklų poreikį, tad vertinant turimo ploto aspektu, Lietuvos liaudies buities muziejaus teritorijoje galėtų būti steigama centralizuota saugykla visiems muziejams. Tačiau, toks sprendimas, dėl muziejaus rinkinių specifikos vertintinas nepalankiai, nes kitų muziejų saugomų vertybių medžiagiškumas, laikmetis, vertė bei rūšis itin skiriasi nuo Lietuvos liaudies buities muziejaus vertybių (detalizuojama 2.5 skyriuje).

A2 Centralizuota saugykla

Remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos duomenimis, kasmet Lietuvos muziejuose saugomų eksponatų skaičius didėja iki 2 proc. (2020 m. padidėjo 1,4 proc. lyginant su 2019 m., 2019 m. skaičius išliko daugmaž nepakitęs, lyginant su 2018 m., 2018 m. padidėjo 1,9 proc., lyginant su 2017 m.). Tuo tarpu, nacionalinių ir respublikinių muziejų rinkiniai kasmet padidėja apie 1 proc.²⁶. Šie duomenys rodo muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikio ateityje augimo tendenciją. Tad siekiant priimti ilgalaikius ir tvarius sprendimus, būtina numatyti sprendinius, kurie spręstų ne tik dabarties problemą, bet ir užtikrintų muziejinių vertybių saugojimo kokybę ateityje. Dėl šios priežasties, jau pirmajame alternatyvos įgyvendinimo etape yra rekomenduojama numatyti preliminarų laikotarpį, kuriam yra planuojama infrastruktūra. Geroji praktika rodo, kad tokios infrastruktūros numatomas gyvavimo ciklas turėtų būti bent 20–30 m. Būtent toks infrastruktūros gyvavimo ciklas buvo numatytas planuojant Vienos dailės istorijos muziejaus saugyklą Himbirge²⁷. Atsižvelgiant į infrastruktūros gyvavimo ciklą bei saugomų eksponatų skaičiaus augimą Lietuvos nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose (2 proc. kasmet), be jau esančio 10 215 m² muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikio, reikėtų papildomai iš anksto įrengti ploto rezervą, kuris turėtų sudaryti apie 15 proc. šiuo metu reikalingo ploto. Atsižvelgiant į tai, pirmajame alternatyvos įgyvendinimo etape bendras centralizuotos saugyklos plotas turėtų būti ne mažiau kaip 11 800 m².

Taip pat yra būtina numatyti ir galimybę ateityje įrengti apie 6 000 m² papildomo ploto saugykloms (esamas ploto poreikis – 10 215 m², atsižvelgiant į esamas tendencijas, daroma prielaida, kad poreikis augs 2 proc. per metus ir vertinamas 30 m. laikotarpiu), praplečiant jau esamą fizinę infrastruktūrą (statant priestatą ar ieškant kitų galimų sprendimų).

Taigi, A2 alternatyvos atveju infrastruktūros poreikis su iš anksto įrengiamu rezervu būtų 11 800 m². Tuo tarpu per 30 m. turėtų būti numatyta galimybė įrengti papildomus 6 000 m² ploto muziejinės saugykloms.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

Atsižvelgiant į muziejinių vertybių saugojimo reikalavimus, vertinama, kad infrastruktūros poreikis, įgyvendinant A3 alternatyvą, būtų 20 proc. didesnis, kuomet kompetencijų centrui būtų skirta apie 2 000 m², ir bendras reikalingas plotas sudarytų apie 12 300 m². Pažymėtina, kad plėtojant infrastruktūrą, saugyklos funkcijai rekomenduojama numatyti ploto rezervą, kuris turėtų sudaryti apie 15 proc. šiuo metu reikalingo ploto. Taigi, A3 alternatyvos atveju saugyklos ploto poreikis su rezervu sudarytų 11 800 m², o bendras ploto poreikis su kompetencijų centru – 13 800 m². Tuo tarpu, vertinant 30 m. laikotarpį, saugyklų poreikis pagal dabartines tendencijas, galimai išaugtų papildomais 6 000 m² ploto ir po 30 m. Tad vertinama, kad palanku vystyti teritoriją, kurioje būtų galimybę užtikrinti tokią plėtrą, esant poreikiui ateityje.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A1 alternatyvos infrastruktūros poreikio vertinime nustatyta, kad dauguma muziejų, esančių Kauno regione, gali išspręsti saugyklų ploto trūkumo problemą priimant individualius sprendimus:

- Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus atveju ploto poreikį patenkintų M. Žilinsko dailės galerijos pastato rekonstrukcija ir saugyklų priestato statybos.

²⁶ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Muziejų statistika. Prieiga per internetą: Muziejai | Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (lrv.lt).

²⁷ Technologijų studija. Vienos meno istorijos muziejus, 2015 m. Prieiga per internetą: https://www.khm.at/fileadmin/content/KHM/Forschung/KHM_Technologische-Studien_9_EN.pdf.

- Muziejus, turintis didžiausią (2 904 m²) saugyklų ploto poreikį – Lietuvos liaudies buities muziejus – taip pat turi galimybes išspręsti saugyklų ploto trūkumo problemą individualiai.
- Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus turi tik 310 m² saugyklų ploto poreikį. Vertinama, kad muziejus gali ploto trūkumą patenkinti individualiais sprendimais pertvarkant jau turimą infrastruktūrą arba įsigyjant / statant priestatus.
- Kauno regione esantiems muziejams priėmus individualius, lokalius sprendimus, muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikis nacionaliniu mastu sumažėtų nuo 10 215 m² iki 4 811 m². Didžiausias – 3 832 m² (80 proc.) – saugyklų ploto poreikis išliktų Vilniaus regione. Dėl to vertinama, kad Vilniaus regione optimalu ieškoti bendro saugyklų ploto poreikį tenkinančio sprendimo. Tuo tarpu, Šiaulių „Aušros“ muziejus, kurio ploto poreikis yra 959 m², turėtų ieškoti individualaus sprendimo. Atsižvelgiant į Šiaulių miesto savivaldybės specifiką (pigėsnis nekilnojamas turtas ir daugiau laisvos žemės nei Vilniaus ar Kauno miestuose), vertinama, kad bendradarbiaujant su miesto ar rajono savivaldybe galėtų būti rastas individualus muziejinių vertybių saugojimo trūkstamo ploto sprendimas. Vaclovo Into akmenų muziejui trūksta tik 20 m² saugyklų ploto, tad taip pat vertinama, kad šis muziejus trūkumą gali išspręsti individualiai.

Atsižvelgiant į Vilniaus miesto specifiką (brangus nekilnojamas turtas ir laisvų sklypų trūkumas), vertinama, kad Vilniuje esantiems: Lietuvos nacionaliniam muziejui, Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui ir Nacionaliniam Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejui, optimalu steigti bendrą centralizuotą saugyklą. Vertinama, kad siekiant užtikrinti vertybių saugojimo kokybę ne tik šiuo metu bet ir ilgalaikėje perspektyvoje, optimalu numatyti galimybę įrengti ne tik šiuo metu identifiкуotą 3 832 m² plotą, bet ir papildomą plotą su 15 % rezervu – 4 407 m².

Atsižvelgiant į muziejinių vertybių skaičiaus augimą po 2 proc. kasmet bei įvertinant 30 metų perspektyvą, siūlytina numatyti ir galimybę ateityje plėsti infrastruktūrą papildomam 2 300 m² plotui.

Taigi, siūlytina pirmu etapu statyti naują infrastruktūrą 4 407 m² su galimybe ateityje plėsti papildant 2 300 m².

Atsižvelgiant į planuojamos infrastruktūros specifiką, visų pirma rekomenduojama statyti naują infrastruktūrą. Tokiu atveju, parenkant tinkamo dydžio teritoriją, būtų galima atliepti dabarties poreikius ir numatyti galimybę tenkinti muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikį ilgalaikėje perspektyvoje. Tuo tarpu seno pastato rekonstrukcija ir pritaikymas muziejinių vertybių saugojimo funkcijai yra daug sudėtingesnis ir komplikotesnis procesas. Svarbu atsižvelgti į ir tai, kad 2021 m. duomenimis Kultūros ministerija neturi nekilnojamo turto, kuriame būtų galima įrengti muziejinių vertybių saugyklą, todėl muziejinių vertybių saugyklą siekiant įrengti jau esamame pastate būtų reikalingas nekilnojamo turto įsigijimas ir jo konversija. Pastato rekonstravimo bei naujo pastato statybos privalumai ir trūkumai detaliau nagrinėjami tolimesniuose skyriuose.

Svarbu pažymėti, kad atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, centralizuotos saugyklos modelis dažniausiai vystomas kartu su kompetencijų centru (Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Danijoje). Tokiu būdu užtikrinama ne tik muziejinių vertybių saugojimo, bet ir jų priežiūrai reikalingų funkcijų kokybė. Be to, toks modelis patrauklus valdymo aspektu, nes pagrindinės funkcijos sutelkiamos ir centralizuotai valdomos vienoje įstaigoje. Dėl šių priežasčių, vertinama, kad centralizuota saugykla Vilniaus mieste galėtų atlikti ir kompetencijų centro funkcijas.

Šiam modeliui palanki ir Vilniaus mieste esanti žmoniškųjų išteklių bei esamos infrastruktūros situacija. Didžioji dalis aukštos kvalifikacijos kilnojamyjū kultūros vertybių restauratorių susitelkę Vilniaus mieste, tad kuriant kompetencijų centrą Vilniuje, nekiltų žmoniškųjų resursų trūkumo problema. Be to, Vilniuje šiuo metu veikia Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus padalinys – Prano Gudyno restauravimo centras.

Restauravimo centre dirba per 60 įvairių specializacijų aukštos kvalifikacijos restauratorių ir tyrėjų bei yra sutelkta pažangiausia ir naujausia įranga. Restauravimo centre tyrinėjami, konservuojami ir restauruojami Lietuvos muziejams, bažnyčioms bei privatiems asmenims priklausantys dailės kūriniai, istorinės ir archeologinės vertybės. Restauravimo centras išaugo iš 1946 m. muziejuje įkurtų nedidelių tapybos restauravimo dirbtuvių ir šiuo metu čia veikia tapybos, grafikos, tekstilės, keramikos, polichromuotos medinės skulptūros, medinių baldų ir rėmų, metalo dirbinių bei archeologinių radinių restauravimo dirbtuvės. Mokslinių tyrimų skyriuje atliekami sudėtingi kompleksiniai restauruojamų objektų technologiniai tyrimai bei restauravimo medžiagų ir metodų analizė, tobulinamos įprastos ir kuriamos naujos konservavimo bei restauravimo technologijos²⁸. Prano Gudyno restauravimo centras veikia kultūros paveldu pripažintuose ir valstybės saugomuose architektūros objektuose – Oginskių rūmų komplekso dalyje ir Frezo name. Siekiant išsaugoti bei atskleisti kultūros paveldo objektų vertingąsias savybes ir padidinti visuomenės susidomėjimą kultūros paveldo objektais, pritraukti didesnius lankytojų srautus bei pristatyti jiems restauravimo centre teikiamas paslaugas, 2020 m. pradėti pastatų, esančių Rūdninkų g. 8 ir Rūdninkų g. 10, Vilniuje, statybos rekonstravimo darbai. Projekto metu taip pat sutvarkyti ir lankytojams pritaikyti vidiniai restauravimo centro pastatų kiemeliai, įsigyta veiklai reikalinga įranga. Sutvarkius restauravimo centro pastatus ir kiemečius, bus įrengtas informacijos centras ir nuolatinė bei lauko ekspozicijos. Restauravimo centro patalpos pritaikytos vertybių ir jų restauravimo, konservavimo veiklos kokybiškai naujam ir plačiam pristatymui – tyrimų ir restauravimo procesų stebėjimui, įdiegiant įrangą, reikalingą videotransliacijai iš vykdomų kilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos vietų, sukuriant erdves edukacinei veiklai, parodoms, ekskursijoms, renginiams. Be to, modernizuota konservavimo, restauravimo įrangos bazė, įsigyjant ir sumontuojant kultūrinėms paslaugoms teikti būtina įrangą. Bendra projekto vertė siekia apie 4,23 mln. Eur, numatoma darbų pabaiga – 2021 m. IV ketv.

Be restauravimo centro, Vilniuje veikia ir Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus filialas Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninio ir LIMIS centras. Centro paskirtis – pasiekti, kad informacija apie Lietuvos muziejuose sukauptą kultūros paveldą būtų integruota į bendrą skaitmeninę Lietuvos ir Europos kultūros paveldo erdvę. Vienas iš svarbiausių Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninio ir LIMIS centro darbo principų – kolegialumas. Įgyvendinant centro pagrindinius tikslus ir uždavinius, siekiama bendradarbiauti su visais Lietuvos muziejais ir kitomis Lietuvos ir užsienio šalių atminties institucijomis. Šiuo metu centrą sudaro šie skyriai: LNDM eksponatų skaitmeninio ir LIMIS-M posistemio administravimo skyrius, Skaitmeninio skyrius, Metodinis skyrius, Informacijos, leidybos ir ryšių su visuomene skyrius bei administracija. 2018–2021 m. centre įgyvendinamas investicijų projektas Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) modernizavimo, plėtros ir el. paslaugų projektas „Virtualus muziejus“. Projekto tikslas – modernizuoti Lietuvos integralios muziejų informacinę sistemą (LIMIS), pritaikant ją naujiems muziejų ir visuomenės poreikiams, pažangių el. paslaugų teikimui, kaupiamo skaitmeninio turinio apie kultūros paveldo objektus tinkamam atvaizdavimui, prieinamumui internete, Projekto dalyvių materialinės bazės, skirtos skaitmeninimui, sustiprinimas.

Išanalizavus Prano Gudyno restauravimo centro bei Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninio ir LIMIS centro infrastruktūrą bei veiklos specifiką, vertinama, kad šie Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus filialai disponuoja ištekliais, kurie gali būti naudojami ne tik Lietuvos nacionaliniam dailės muziejaus, bet ir visos šalies muziejų poreikiams tenkinti. Dėl šios priežasties, vertinama, kad Prano Gudyno restauravimo centro bei Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninio ir LIMIS centro infrastruktūra gali būti naudojama kaip centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru Vilniuje infrastruktūros dalis. Tokiu atveju reikalingi organizaciniai pokyčiai identifikuojami 2.8 poskyryje.

---

²⁸ Lietuvos nacionalinis dailės muziejus. Prieiga per internetą: Prano Gudyno restauravimo centras | Lietuvos nacionalinis dailės muziejus (Indm.lt).

2.3 Projekto apimtis ir įgyvendinimo kryptys

Šiame skyriuje identifikuojamos kiekvienos alternatyvos galimos apimtys ir įgyvendinimo kryptys – alternatyvos įgyvendinimo galimybės etapais, plečiant infrastruktūrą, kuriant arba apjungiant naujas funkcijas.

A1 Individualios saugyklos

A1 alternatyvos įgyvendinimo kryptys (būdai) detalizuoti 2.1 skyriuje. Sprendžiant muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumą lokaliu būdų galimos kryptys yra susijusios su vienokiu ar kitokiu turto įsigijimu, pastatų konversija ar naujų pastatų statyba. Be to, saugyklų ploto trūkumas gali būti sprendžiamas ir taikant kompleksines priemones, pvz.: dalį pastatų atnaujinant ir pritaikant saugojimo funkcijai, o dalį statant naujai. Įgyvendinant šią alternatyvą kiekvienas muziejus, turintis saugyklų ploto trūkumą, turi vertinti situaciją individualiai ir ieškoti optimaliausio ir ekonomiškai pagrįsto sprendimo.

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvos atveju saugyklos ploto poreikis gali būti patenkinamas dviem būdais – vystant visą infrastruktūrą iš karto arba vystant etapais. Optimaliausias sprendimas patenkinantis dabartinę ir ateities poreikį yra projektuoti infrastruktūrą žemės sklype, kuris turi ploto rezervą. Tai leistų infrastruktūrą plėsti palaipsniui, atsižvelgiant į ateities poreikius. Geriausias šio principo taikymo pavyzdys yra Danijos Vejle saugykla. Čia pirmasis 3 400 m² ploto saugykla ir kompetencijų centras buvo pastatyta 2003 m., o 2013 m. buvo prijungtas antrasis 2 300 m² segmentas. Toks modulinės statybos metodas ne tik leidžia optimizuoti kaštus, bet ir užtikrina galimybę naudoti naujausias technologijas, nes statant naujus etapus galima pritaikyti to meto modernius bei efektyvius sprendimus.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyva gali būti įgyvendinama ne tik plečiant infrastruktūrą etapais, bet ir etapais įdiegiant funkcijas. A3 alternatyvos modelis gali būti įgyvendinamas, visų pirma, plėtojant tik centralizuotą saugyklą su būtiniausiomis muziejinių vertybių saugyklai funkcijomis (karantinavimo, dezinfekavimo, pakavimo, prevencinio konservavimo) ir tik vėliau įrengiant reikiamą infrastruktūrą kompetencijų centro funkcijoms – restauravimui, tyrimams, skaitmeninimui, edukacijai ir kt. Vertinama, kad toks A3 alternatyvos įgyvendinimo metodas yra optimaliausias ne tik kaštų atžvilgiu, bet ir steigimo proceso atžvilgiu. Tokiu būdu, visų pirma, būtų išsprendžiama opiausia – muziejinių vertybių saugojimui skirto ploto problema, o vėliau, optimizuojant ir gerinant su vertybių saugojimu susijusias paslaugas, būtų kuriamas ir kompetencijų centras. Žemiau esančiame paveiksle pateikta principinė alternatyvos įgyvendinimo etapais galimybių schema, kurioje pavaizduota kaip etapais plečiant infrastruktūrą ir funkcijas A2 alternatyvos modelis išplečiamas į A3 alternatyvą.

6 paveikslas. Principinė A3 alternatyvos vystymo etapais galimybių schema

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Be jau numatytų galimų infrastruktūros įgyvendinimo krypčių, A3 alternatyva turi galimybę būti uždara arba prieinama visuomenei. Nepaisant to, kad kilnojamyjų kultūros vertybių skaičius muziejų rinkiniuose kasmet gausėja, jų visuomenei pristatoma santykinai mažai – 2020 m. duomenimis ekspozicijose, parodose ir kilnojamosiose parodose buvo eksponuojama 5 % visų muziejų rinkiniuose saugomų kultūros vertybių ir tik 2,8 % nacionaliniuose ir respublikiniuose muziejuose saugomų kultūros vertybių. Visa likusi kilnojamojo kultūros paveldo dalis yra saugoma Lietuvos muziejų saugyklose²⁹. Išsprędus trūkstamo saugyklų ploto problemą muziejai galėtų eksponuoti daugiau vertybių, nes šiuo metu kai kuriuose muziejuose eksponatų saugojimui naudojamos ir ekspozicinės erdvės. Tačiau vertinama, kad kuriant modernią centralizuotą saugyklą su kompetencijų centru pravartu dalį patalpų skirti ir visuomenės švietimo poreikiams. Muziejines vertybes išsaugoti ateities kartoms bei kuo plačiau integruoti į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą yra tiesioginė muziejų funkcija. Toks naujas kultūrinis objektas skatintų įtraukti į kultūrinį gyvenimą bei galėtų edukuoti visuomenę apie vertybių išsaugojimo svarbą. Tam galėtų būti sukurtos specialios edukacinės programos, kurių metu būtų pristatoma muziejų, kaip institucijos, veikla ir funkcijos bei būtų pristatomi procesai ir technologijos, taikomos kilnojamyjų muziejinių vertybių saugyklose. Šiuo metu visuomenė nėra pakankamai supažindinta, kokį svarbų vaidmenį atlieka muziejai ir kokie procesai atliekami siekiant išsaugoti vertybes, be to, analogiškos edukacinės programos neišplėtos ne tik Lietuvoje, bet ir kaimyninėse šalyse, tad tikėtina, jog tokia veikla ne tik šviestų, bet ir galėtų generuoti pajamas. Glaustas ir aktyvus santykis su visuomene sudaro modernios muziejaus idėjos pagrindą, išreikštą ir Tarptautinės muziejų tarybos (*angl. ICOM*) Etikos kodekse: „Muziejus yra nesiekianti pelno, vieša, nuolat tarnaujanti visuomenei ir jos raidai institucija, mokslo, edukacijos ir laisvalaikio tikslams įgyjanti, konservuojanti, tyrinėjanti, populiarinanti ir eksponuojanti žmonijos ir ją supančios aplinkos materialius ir nematerialius liudijimus.“³⁰. Kita vertus, jei būtų renkama vykdyti centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru alternatyvą plečiant funkcijas etapais, visuomenės prieinamumo funkcija turėtų būti įgyvendinama viena iš paskutinių, nes ji nekuria tiesioginės naudos vertybių išsaugojimui ir nėra būtina.

²⁹ Informacija pateikta remiantis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos duomenimis.

³⁰ ICOM muziejų etikos kodeksas. 2020 m. Prieiga per internetą: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/code-of-ethics/>.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

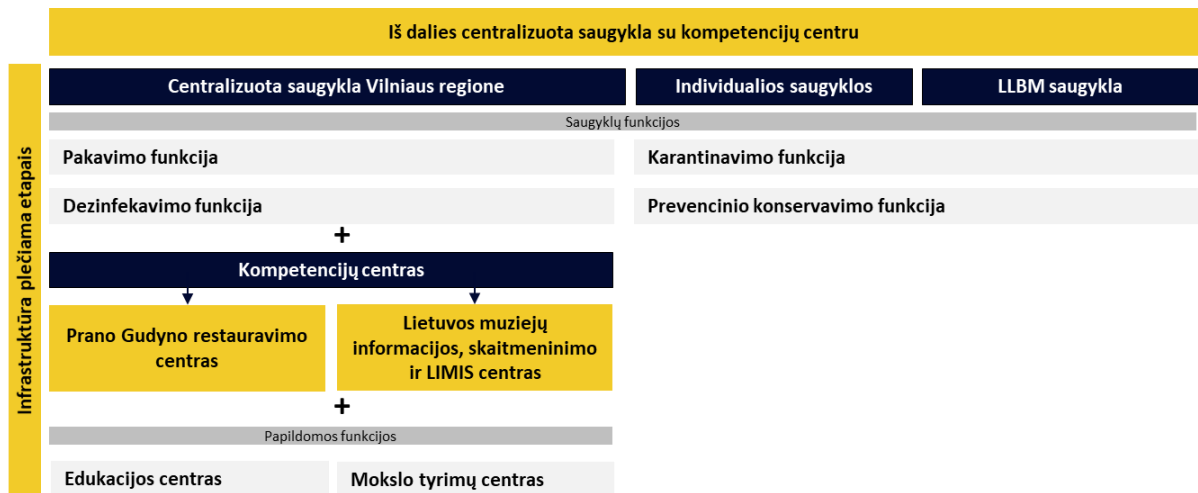
Kaip ir A2, ir A3 alternatyvos, A4 alternatyva gali būti įgyvendinama etapais. Šios alternatyvos įgyvendinimas išskiriamas į keturis pagrindinius etapus:

- 1) naujos centralizuotos muziejinių vertybių saugyklos Vilniaus regione įkūrimas (Lietuvos nacionalinis muziejus, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai);
- 2) individualios saugyklos įkūrimas Lietuvos Liaudies buities muziejuje;
- 3) individualių saugyklų įkūrimas Kauno ir kituose regionuose (Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Vaclovo Into akmenų muziejus);
- 4) kompetencijų centro įsteigimas Vilniaus regione (konsoliduojami Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centro bei Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centro resursai).

Šie etapai yra tiesiogiai vienas nuo kito nepriklausomi ir gali būti vykdomi skirtingu metu arba paraleliai. Atliepant pagrindinę problemą – muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumą, rekomenduojama pirmiausia vykdyti muziejinių vertybių saugyklų kūrimo ir steigimo procesus (1, 2, 3 punktai). Nacionaliniam M. K. Čiurlionio dailės muziejui, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejui, Šiaulių „Aušros“ muziejui, Vaclovo Into akmenų muziejui siūloma muziejinių vertybių saugyklų trūkumo klausimą konsultuojantis su aktualių sričių ekspertais, spręsti individualiai, atsižvelgiant į savo poreikius. Lietuvos liaudies buities muziejui, rekomenduojama kurti individualią muziejinių vertybių saugyklą, tačiau dėl projekto apimties ir jam įgyvendinti reikalingų finansinių išteklių, rekomenduojama infrastruktūros kūrimą valdyti centralizuotai (rekomendacija pateikiama remiantis tuo, kad statant centralizuotą saugyklą Vilniaus regione bus suburiama specialistų komanda, kuri galėtų vykdyti ir projekto įgyvendinimą Rumšiškėse, pažymėtina, kad šiuo metu nėra identifikuojama kuris projektas turėtų būti įgyvendinamas pirmiau). Pažymėtina, kad galimi sprendinių valdymo modeliai, bei veiklos detalizuojami tolimesniuose skyriuose.

Atliepus muziejinių vertybių saugojimo ploto poreikį, o taip pat įvertinus turimus išteklius, Vilniaus regione siūloma kurti ne tik centralizuotą muziejinių vertybių saugyklą, bet ir kompetencijų centrą. Kompetencijų centrui reikalinga infrastruktūra ir funkcijos šiuo metu sutelktos Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus filialuose – Prano Gudyno restauravimo centre bei Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centre, tad papildomi infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių resursai nebūtų reikalingi. Reikalingas tik procesų, atskiriančių struktūrinius padalinius ir prijungiančius juos prie centralizuotos saugyklos Vilniaus regione, įgyvendinimas.

Toliau esančiame paveiksle pateikta principinė alternatyvos įgyvendinimo etapais galimybių schema, kurioje pavaizduota kaip etapais plečiant infrastruktūrą ir funkcijas gali būti įgyvendinama A4 alternatyva.

7 paveikslas. Principinė A4 alternatyvos vystymo etapais galimybių schema

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

2.4 Infrastruktūros statyba ir architektūra

Muziejinių vertybių saugojimas ir priežiūra yra viena pagrindinių muziejų funkcijų. Tačiau tarptautinė muziejininkystės praktika rodo, kad dažniais atvejais muziejuose įrengtos muziejinių vertybių saugojimui skirtos patalpos nėra pakankamai pritaikytos funkciškai. 2011 m. Tarptautinis kultūrinių vertybių išsaugojimo ir restauracijos studijų centras (ICCROM) atliko studiją, kurios metu analizavo 1500 muziejų iš 136 šalių muziejinių vertybių saugojimo sąlygas. Analizės metu paaiškėjo, kad du iš trijų muziejų neturi pakankamai saugojimo vietos, o kas antro muziejaus saugyklos yra perpildytos³¹.

Atsižvelgiant į Europoje ir pasaulyje vyraujančias tendencijas³², rekomenduojama taikyti aplinkai draugiškus sprendimus: siekti energetinio efektyvumo, tvarumo bei ilgaamžiškumo. Šiame skyriuje, vadovaujantis užsienio praktika, norint nustatyti, kuri iš pateiktų alternatyvų labiausiai atitiktų šiuos aspektus, pateikiamos infrastruktūros statybos rekomendacijos ir principai kiekvienai alternatyvai.

A1 Individualios saugyklos

Išanalizavus A1 alternatyvos įgyvendinimo efektyvumą tvaraus vystymosi aspektu, identifikuota, kad, pasirinkus šią alternatyvą, darnių, energetiniu efektyvumu grindžiamų sprendimų įgyvendinimas gali būti komplikotas dėl senų pastatų, kurie dažnu atveju yra ir nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, konstrukcinių savybių – specifinio patalpų išplanavimo, lubų ir sienų formų. Dėl šios priežasties tektų atsisakyti modernių technologinių sprendinių, tokių kaip vėdinimo ir šildymo sistemos, saugyklų įranga, pritaikyta skirtingo medžiagiškumo muziejinių vertybių saugojimui maksimaliai išnaudojant saugyklų plotą. Tai pat įgyvendinant A1 alternatyvą, norint įrengti skirtingo mikroklimato patalpas, kurios yra būtinos įvairaus medžiagiškumo muziejinių vertybių saugojimo kokybei užtikrinti, iškiltų iššūkių dėl prasto senų pastatų energetinio efektyvumo.

³¹ Prieiga per internetą: https://www.iccrom.org/sites/default/files/ICCROM-UNESCO%20International%20Storage%20Survey%202011_en.pdf.

³² Jungtinių Tautų darbotvarkėje numatyti aktualūs tikslai iki 2030 m.. Prieiga per internetą: https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/ES_ir_tarptautinis_bendradarbiavimas/Darnaus%20vystymosi%20tikslai/DV%20ataskaita/ataskaita%20LT.pdf

Nepaisant to, esamų pastatų atnaujinimui ir pritaikymui muziejinių vertybių saugojimui iš esmės bus būtina atlikti visapusišką objektų renovavimą:

- Įrengiant patalpas, kuriose būtų palaikomas skirtingas mikroklimatas, tinkamas skirtingo medžiagiškumo muziejinių vertybių saugojimui;
- Atnaujinant stogo bei sienų konstrukcijas, užtikrinant izoliacines šilumos bei hidroizoliacines savybes;
- Įrengiant darbo vietas muziejaus darbuotojams, siekiant užtikrinti tinkamą muziejinių vertybių priežiūrą;
- Įrengiant privažiavimą prie pastato stambiagabaričiam transportui muziejinių vertybių saugaus transportavimo į saugyklą užtikrinimui;).

A2/A3 Centralizuota saugykla ir centralizuota saugykla su kompetencijų centru

Kadangi A2 ir A3 alternatyvų inžinerinius įgyvendinimo sprendimus galima sugretinti dėl alternatyvoms reikalingos infrastruktūros vystymo panašumo (naujos statybos), jiems taikomos tos pačios rekomendacijos darnių, energetiniu efektyvumu grindžiamų sprendimų, atitinkančių sveikatos ir saugos reikalavimus požiūriu. Svarbu pažymėti, jog naujai pastatytos muziejinių vertybių saugyklos infrastruktūrą galima maksimaliai pritaikyti įvairiems inovatyviems inžineriniams ir statybų sprendiniams. Dėl šios priežasties naujai pastatyta muziejinių vertybių saugykla galėtų užtikrinti geriausią muziejinių vertybių saugojimo kokybę bei nesunkiai įgyvendinti muziejinių vertybių saugojimui keliamus esminius kokybinius techninius reikalavimus – įrengiant skirtingo medžiagiškumo kilnojamyjū vertybių saugojimui atskiras saugojimo patalpas, palaikančias atitinkamą mikroklimatą, įrengiant modernią muziejinių vertybių saugojimo įrangą siekiant maksimizuoti naudingą saugyklų plotą, įrengiant atskiras darbo vietas muziejū darbuotojams. Atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką rekomenduojama, jog A2 ir A3 alternatyvų infrastruktūra būtų:

- Itin atspari nelaimingiems atsitikimams (būtų laikomasi itin aukštų gaisrinės saugos reikalavimų, įrengtos priemonės apsaugančios nuo potvynių, užtikrinama stambiagabaričio transporto prieiga, statybai naudojamos atsparios stichinėms nelaimėms ir kitiems ekstremaliems įvykiams medžiagos ir kt.).
- Įrengiamos muziejinių vertybių pakrovimo ir iškrovimo zonos su keltuvais ir perkėlimui reikalinga papildoma įranga tam, kad būtų užtikrinamas patogus ir saugus muziejinių vertybių transportavimas.
- Įrengtas adaptyvus apšvietimas, kuris naudojamas tik esant poreikiui.
- Naudojamos priemonės ir sprendimai, užtikrinantys pastato pasyvumą energetinio efektyvumo atžvilgiu. Pastato eksploatavimui naudojami atsinaujinančios energijos šaltiniai.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyva infrastruktūros statybos atžvilgiu yra A1 ir A2 ar A3 alternatyvų junginys. Dėl to, įgyvendinant šią alternatyvą, kai dalis saugyklų įrengiama įgyvendinant pastatų konversiją, siūloma laikytis rekomendacijų, nurodytų A1 alternatyvai, o vystant naują infrastruktūrą laikytis rekomendacijų, nurodytų A2 ir A3 alternatyvoms.

Svarbu pažymėti, jog siekiant geriausių rezultatų bet kurios alternatyvos įgyvendinimo procese, pravartu glaudžiai bendradarbiauti su specialistais ir šios srities ekspertais – restauratoriais ir muziejū atstovais, statybos specialistais, architektais.

2.5 Geografinė lokacija

Vietos pasirinkimas tiesiogiai priklauso nuo pasirinkto muziejinių vertybių saugyklos modelio bei saugyklų ploto poreikio. **Pažymėtina, kad atsižvelgiant į ankstesniuose skyriuose atliktą analizę, A1 alternatyvos įgyvendinimo atveju, optimaliausia plėtoti skirtingas lokacijas prie kiekvieno muziejaus, kuriems buvo nustatytas muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikis. Geografinės lokacijos bei infrastruktūros poreikis A1 alternatyvos įgyvendinimo atveju pateiktas 2 skyriuje.**

A2 arba A3 alternatyvų atveju optimaliausia numatyti naujo pastato statybą ir identifikuoti galimas jo lokacijas. Pažymėtina, kad A4 alternatyva yra individualių ir centralizuoto sprendimų derinys. Dėl to, individualiems sprendimams tinkamos lokacijos sutampa su A1 alternatyvai numatytais sprendimais, tuo tarpu centralizuotos saugyklos lokacija identifikuojama pagal didžiausią saugyklų ploto poreikio geografinę vietą – didžioji dalis muziejų, kurie turi ribotas galimybes išspręsti muziejinių vertybių saugojimo problemą individualiai, yra susitelkę Vilniuje.

Remiantis užsienio šalių gerosios praktikos pavyzdžiais bei esamais saugyklų lokacijos poreikiais, vertinama, kad A2 ir A3 alternatyvoms bei A4 alternatyvos centralizuotai saugyklai optimaliausia yra statyti naują pastatą. Žemiau pateikiami teritorijos alternatyvų infrastruktūros statybos bei rekonstrukcijos rekomendaciniai kriterijai.

Teritorijos dydis – A2 ir A3 alternatyvos atveju ne mažiau nei 3 ha. Siekiant vienoje vietoje įrengti centralizuotą saugyklą, kurios plotas patenkintų identifikuotus muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumo poreikius, rekomenduojama plėtoti ne mažesnę nei 3 ha teritoriją. Tokioje teritorijoje bus galima įrengti 10 215 m² saugyklų plotą, kuris atlieptų esamus muziejų poreikius, taip pat numatant galimybę įrengti ploto rezervą reikalingą ilgalaikeje 30 m. perspektyvoje. Vertinama, kad toks sklypo dydis neribotų architektūrinių sprendinių ir leistų laisvai parinkti pastato formą ar aukštingumą. Be to, plėtojant 3 ha plotą A2 alternatyvos atveju nebūtų ribojama galimybė ateityje alternatyvą išplėsti iki A3 alternatyvos savybių. A4 alternatyvos atveju, kai Kauno regione esantys Lietuvos liaudies buities muziejus, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus bei Šiaulių „Aušros“ muziejus ir Mosėdyje esantis Vaclovo Into akmenų muziejus saugyklų poreikį spręstų individualiai, centralizuotos saugyklos statybai teritorijos ploto poreikis siektų 1,5 ha. Vertinama, kad tokie teritorijos dydžio pasirinkimai neapribotų galimybių teritoriją naudoti ateityje aktualioms funkcijoms, be to, teritorijos dydis neribotų architektūrinių sprendinių.

Toliau pateikiami kriterijai yra taikomi nepriklausomai nuo alternatyvos (A2, A3 ar A4).

Žemės paskirtis – saugyklos statybai vystoma teritorija turėtų būti žemės ūkio paskirties arba kitos paskirties žemėje.

Žemės nuosavybė – šis kriterijus itin svarbus svarstant potencialius žemės paėmimo visuomenės reikmėms bei išpirkimo klausimus. Atsižvelgiant į sudėtingus žemės paėmimo visuomenės poreikiams procesus laiko atžvilgiu, vertinama, kad plėtojama teritorija turėtų būti valstybinėje žemėje. Priešingu atveju, saugyklos steigimo projektas turėtų gauti valstybinės svarbos projekto statusą ir tik tuomet galėtų būti pradėtas žemės paėmimo valstybės poreikiams procesas. Praktika rodo, kad žemės paėmimo iš individualių asmenų procesas gali užtrukti net kelis dešimtmečius.

Apribojimai – optimaliu atveju, vystomoje teritorijoje turėtų negalėti statybą ribojančios sanitarinės apsaugos zonos bei urbanistiniai apribojimai. Taip pat svarbu įvertinti, ar nėra numatytų servitutų, kurie apsunkintų plyno lauko investicijų plėtojamą pasirinktoje teritorijoje.

Inžineriniai tinklai – optimaliu atveju, plėtojamoje teritorijoje turėtų būti išvystyti vandentiekio ir nuotekų tinklai, elektros tinklai, dujotiekis. Tačiau, atsižvelgiant į kitus taikomus kriterijus, tokią teritoriją rasti būtų

sudėtinga, tad renkant optimaliausią teritoriją reikėtų vertinti inžinerinių tinklų atvedimo iki teritorijos galimybes. Teritorijoje arba netoliese jos esantys inžineriniai tinklai sumažintų investicijų poreikį ir taip pat sutrumpintų teritorijos paruošimą laiko atžvilgiu.

Atitiktis teritorijų planavimo dokumentams – vertinant šį kriterijų svarbiausias aspektas – kokiai funkciniai miesto ar rajono zonai priklauso analizuojama teritorija, kadangi funkcinės zonos priskyrimas teritorijai nustato, kokios veiklos planuojamos ir leidžiamos vykdyti toje teritorijoje.

Susisiekimas – teritorija turi būti patogiai pasiekama kelių transportu. Vertinama, kad nuo teritorija negali būti nutolusi daugiau nei už valandos kelio nuo miesto. Galimybė teritoriją pasiekti viešuoju transportu vertinama kaip privalumas.

Žmogiškieji resursai – vystoma teritorija turėtų būti išsidėsčiusi ne toliau nei už valandos kelio nuo saugykloje dirbsiančių specialistų gyvenamosios vietos. Šis kriterijus skiriasi renkantis centralizuotos saugyklos arba saugyklos su kompetencijų centru alternatyvas. Vystant tik centralizuotą saugyklą, reikalingi žemesnės kvalifikacijos specialistai, tad galima taikyti platesnį lokacijos parinkimo lauką. Tuo tarpų vystant centralizuotos saugyklos ir kompetencijų centro alternatyvą, reikėtų numatyti, kad teritorija turi būti išsidėsčiusi ties vietovėmis, kuriose ruošiami ir dirba reikalingos kvalifikacijos specialistai.

2.5.1 Galimos lokacijos

Atsižvelgiant į aukščiau išvardintus teritorijai taikomus kriterijus, bei muziejų, kurie turi saugyklų ploto poreikį, vertinama, kad yra galimos šios teritorijos plėtojimo lokacijos:

- Prie Vilniaus (maksimalus kelionės trukmė nuo miesto – 40 min. įprastu eismu);
- Prie Kauno (maksimalus kelionės trukmė nuo miesto – 40 min. įprastu eismu);
- Rumšiškėse;
- Rumšiškėse ir prie Vilniaus;
- Rumšiškėse ir prie Kauno.

Toliau esančioje lentelėje pateikiami kiekvienos lokacijos privalumai ir trūkumai.

7 lentelė. Lokacijų privalumai ir trūkumai

Lokacija	Privalumai	Trūkumai
Prie Vilniaus	<ul style="list-style-type: none"> • Didžiausia žmoniškųjų resursų koncentracija. • Geras susisiekimas. • Aplink daugiausia muziejų, kuriems aktuali saugykla. • Jau yra sukurta ir sėkmingai funkcionuojanti kompetencijų centrai reikalinga infrastruktūra bei sutelkti reikalingi žmogiškieji ištekliai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ribotas laisvų teritorijų pasirinkimas. • Brangesnė nei kitose lokacijose žemė. • Ribotos galimybės gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą. • Neoptimalu LLBM atveju. • Didelė muziejų, esančių ne Vilniuje, pasipriešinimo rizika.
		A3
Prie Kauno	<ul style="list-style-type: none"> • Didesnė tikimybė gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą. • Geras susisiekimas. • Sąlyginai didelė, tačiau nepakankama, reikalingų žmoniškųjų išteklių koncentracija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalis muziejų nutolę nuo pasirinktos lokacijos. • Neoptimalu LLBM atveju. • Didžioji dalis reikalingų žmoniškųjų išteklių susikcentravę Vilniuje. • Didelė muziejų, esančių ne Kaune, pasipriešinimo rizika. • Nėra funkcionuojančios kompetencijų centrai reikalingos infrastruktūros.
Rumšiškėse	<ul style="list-style-type: none"> • Yra pakankamai, tinkamos paskirties laisvos žemės. • Didesnė tikimybė gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą. • Teritorijoje išvystyti inžineriniai tinklai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dėl LLBM specifikos galimas reikalingų žmoniškųjų išteklių trūkumas; • Skirtųsi kitų muziejų muziejinių vertybių specifika nuo LLBM rinkiniuose saugomų muziejinių vertybių specifikos. • Taikomi Kauno marių regioninio parko ribojimai. • Didėtų kitų muziejų muziejinių vertybių transportavimo į centralizuotą saugyklą kaštai. • Kompetencijų centrai vystymo atveju, būtų sudėtinga užtikrinti tinkamus žmogiškuosius išteklius. • Su lokacija nėra išvystytas sklandus susisiekimas viešuoju transportu. • Nėra funkcionuojančios kompetencijų centrai reikalingos infrastruktūros.
		A2
Rumšiškėse ir Vilniuje	<ul style="list-style-type: none"> • LLBM išsaugodamas savo unikalumą ir specifika patenkintų saugyklos poreikius. • Didžioji dalis muziejų, kuriems aktualus muziejinių saugyklų ploto poreikis, yra Vilniuje, todėl būtų patenkinami jų poreikiai. • Optimizuojami muziejinių vertybių transportavimo kaštai. • Optimizuojami žmoniškųjų išteklių išlaikymo kaštai. • Yra tikimybė gauti ES finansavimą LLBM saugyklos įrengimui. • Jau yra sukurta ir sėkmingai funkcionuojanti kompetencijų centrai reikalinga infrastruktūra bei sutelkti reikalingi žmogiškieji ištekliai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Didesni statybos kaštai, nes vystomos dvi teritorijos. • Sudėtingesnis ir ilgiau trunkantis alternatyvos įgyvendinimo procesas, nes vystomos dvi teritorijos. • Ribotos galimybės gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą prie Vilniaus / Vilniuje.
Rumšiškėse ir Kaune	<ul style="list-style-type: none"> • LLBM, išsaugodamas savo unikalumą ir specifika, patenkintų saugyklos ploto poreikius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokacijos yra šalia viena kitos, tad šiuo atžvilgiu sprendimas būtų neracionalus.

	<ul style="list-style-type: none"> • Yra didesnė tikimybė gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Didelė muziejų, esančių ne Kaune ar Rumšiškėse pasipriešinimo rizika dėl muziejinių vertybių transportavimo į centralizuotą saugyklą; • Didesni infrastruktūros statybos kaštai, nes vystomos dvi teritorijos. • Sudėtingesnis ir ilgai trunkantis alternatyvos įgyvendinimo procesas, nes vystomos dvi teritorijos. • Nėra funkcionuojančios kompetencijų centrui reikalingos infrastruktūros.
Vilniuje ir individualiuose vietovėse	<ul style="list-style-type: none"> • Išsaugomas regioniškas, unikalumas bei muziejų rinkinių vientisumas. • Optimizuojami muziejinių vertybių transportavimo kaštai bei žmogiškųjų išteklių išlaikymo kaštai. • Efektyviai išnaudojama esama infrastruktūra. • Galimybė optimaliai ir efektyviai panaudoti sutelktus reikalingus žmogiškuosius resursus. • Jau yra sukurta ir sėkmingai funkcionuojanti kompetencijų centrui reikalinga infrastruktūra bei sutelkti reikalingi žmogiškieji ištekliai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ribotos galimybės gauti Europos Sąjungos fondų finansavimą objektams, planuojamiems prie Vilniaus / Vilniuje. • Sudėtingesnis ir ilgai trunkantis kompleksinis įgyvendinimo procesas, nes vystomos kelios teritorijos.

A4

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Atsižvelgiant į lentelėje pateikiamus privalumus ir trūkumus, vertinama:

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvos lokacija gali būti pasirenkama ganėtinai lanksčiai, nes įsteigiant tik centralizuotą saugyklą nėra būtina, kad joje nuolat dirbtų aukštos kvalifikacijos specialistai. Vertinant tai, kad Lietuvos liaudies buities muziejus turi didžiausius muziejinių vertybių saugyklų ploto poreikius, turi pakankamai laisvos, tinkamos paskirties žemės ir jau buvo parengęs IP „Lietuvos liaudies buities muziejaus eksponatų saugyklos statyba ir įrengimas“, kuriame numatytas 909 m² saugyklos, rekomenduojama A2 alternatyvą vystyti Rumšiškėse

Tačiau rekomenduojama įvertinti ir tai, kad tokiu atveju vienoje vietoje bus saugomos kelių muziejų rinkiniuose esančios muziejinės vertybės ir ateityje gali kilti poreikis prie šios centralizuotos saugyklos steigti ir kompetencijų centrą. Tokiu atveju Rumšiškių lokacija neatitiktų žmogiškųjų resursų kriterijaus.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyvos lokacijoje turi būti užtikrinami ne tik žemės (teritorijos), bet žmogiškųjų išteklių resursai. Dėl šios priežasties, vertinama, kad A3 alternatyvai įgyvendinti palankiausia vieta – prie Vilniaus. Tokiu atveju sutelkiant esamus žmogiškuosius resursus būtų galima užtikrinti aukščiausios kokybės funkcijas susijusias su muziejinių vertybių saugojimu bei priežiūra.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyvos lokacija vertinama kompleksiškai. Individualių saugyklų vieta turi būti parenkama pagal kiekvieno muziejaus individualius poreikius, atsižvelgiant į poreikį optimaliai įgyvendinti muziejinių vertybių transportavimą ir išvengti didėjančių darbuotojų kelionių kaštų (individualūs galimi individualių saugyklų sprendimai detalizuoti ankstesniuose skyriuose). Tačiau, centralizuotą saugyklą su kompetencijų centru, atsižvelgiant į didžiausią saugyklų poreikį susitelkusį Vilniuje, bei žmogiškųjų resursų situaciją rekomenduojama steigti prie Vilniaus arba Vilniuje.

2.6 Architektūrinis konkursas

Remiantis Lietuvos Respublikos architektūros įstatymu³³ architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų planavimo ar projektavimo atvejais turi būti rengiami architektūriniai konkursai, skirti geriausiai statinio architektūrinei idėjai, pateikiamai projektiniuose pasiūlymuose, ir (ar) urbanistinei idėjai, pateikiamai teritorijos vystymo koncepcijoje, išreikšti. Konkursai rengiami vadovaujantis šio įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitų įstatymų, kuriuose numatytas reikalavimas tokius konkursus rengti, nuostatomis. Konkurso tikslas – siekti šių objektų architektūros kokybės, optimalaus kokybės ir kainos santykio.

Rengiant architektūrinio konkurso sąlygas rekomenduojama bendradarbiauti su Lietuvos Respublikos architektų rūmais bei Lietuvos architektų sąjunga.

Svarbu pažymėti, kad kiekvienas naujai projektuojamas pastatas, mažosios architektūros ar kitoks architektūrinis objektas keičia žmogų supančią aplinką, darančią tiesioginę įtaką žmogaus gyvenimo kokybei, todėl sprendimas pasirenkant projektą turi būti paremtas projekto sprendinių kokybe, o ne kaina. Taip pat, architektūrinis konkursas turi atliepti visų suinteresuotų pusių (visuomenės, užsakovo, dalyvių) interesus. Organizuojant architektūrinius konkursus pagal viešųjų pirkimų įstatymą privaloma vadovautis viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

Architektūriniai konkursai pagal rūšis skirstomi į:

- Atviras konkursas – konkursas, kuriame gali dalyvauti visi asmenys, atitinkantys Konkurso dalyviams keliamus kvalifikacinius reikalavimus. Dalyvių skaičius neribojamas.
- Ribotas konkursas – paskelbus viešą kvietimą dalyviai atrenkami taikant pirminės atrankos kriterijus.
- Kviestinis konkursas – Užsakovas tiesiogiai kviečia pasirinktus dalyvius.

Architektūriniai konkursai pagal etapiškumą skirstomi į:

- Vieno etapo konkursas – tai konkursas, kurį organizuojant rengiama tik viena konkurso darbų vertinimo procedūra. Toks konkursas yra rekomenduojamas nedidelės apimties objektams ir tik tuomet, kai norint įgyvendinti Konkurso sąlygose apibrėžtą objektą, nereikia rengti ar keisti teritorijų planavimo dokumentų.
- Dviejų etapų konkursas – tai konkursas, kurį organizuojant rengiamos dvi konkurso darbų vertinimo procedūros. Šis konkursas rekomenduojamas didesnės apimties ar sudėtingiems objektams, planavimo projektams.

Architektūriniame konkurse turi būti pateiktos aiškios ir nedviprasmiškos sąlygos, nurodyti projekto konkurso reikalavimai, apibrėžtas skirtumas tarp privalomų ir neprivalomų reikalavimų (rekomendacijų). Privalomų reikalavimų turi būti kuo mažiau ir tik tiek, kiek būtina reikia. Vertinami tik tie konkursui pateikti darbai, kurie atitinka privalomus reikalavimus. Vertinimo komisija turi būti įvardyta Konkurso sąlygose. Konkurso sąlygose turi būti pateikti vertinimo kriterijai. Turi būti pateiktas aiškus Užsakovo ketinimas pasirašyti (ar nepasirašyti) su konkurso laimėtoju projektavimo sutartį ar kitaip panaudoti laimėjusį projektą. Konkurso dalyvių pateikiamos medžiagos turi būti reikalaujama minimaliai, tačiau tiek, kiek būtina vertinimo komisijos sprendimui priimti.

---

³³ Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfff9b64>

A1 Individualios saugyklos

A1 alternatyvoje, Lietuvos liaudies buities muziejaus saugyklos statybos atveju rekomenduojama rengti atvirą vieno etapo konkursą. Kitų individualių sprendimų atveju, kurie priklauso nuo unikalios situacijos, architektūrinio konkurso rūšis ir etapiškumas turi būti parenkamas individualiai. Svarbu pažymėti, kad muziejui nusprendus statyti uždarą saugyklą, architektūrinis konkursas, priklausomai nuo statybos vietos, gali būti nereikalingas.

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvoje, kai steigama centralizuota saugykla, priklausomai nuo statybos vietos, gali būti nereikalingas (jei vietovė neturėtų specifinių reikalavimų ir būtų statomas tik saugojimo funkcijai skirtas pastatas). Tačiau, vertinant, kad palankiausia geografinė lokacija šiai alternatyvai yra Lietuvos liaudies buities muziejaus teritorijoje, rekomenduojama organizuoti atvirą, vieno etapo architektūrinį konkursą.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyvoje, kai steigama centralizuota saugykla su kompetencijų centru Vilniaus regione, atsižvelgiant į galimybę saugyklai būti atvirai visuomenei ir vykdyti edukacines ekskursijas ir kt., siekiant sukurti patrauklų išskirtinį traukos objektą, rekomenduojama organizuoti atvirą dviejų etapų konkursą.

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyvoje, konkurso rūšis ir etapiškumas parenkamas priklausomai nuo objekto. Tačiau Vilniuje steigiamai saugyklai su kompetencijų centru rekomenduojama organizuoti atvirą dviejų etapų konkursą, o Lietuvos liaudies buities muziejaus saugyklai - atvirą vieno etapo konkursą.

2.7 Alternatyvų kaštų ir naudos analizė

Šiame skyriuje investicijos reikalingos infrastruktūrai pateikiamos remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais. Įkainiai priklausomai nuo statinio tūrio ir statybos rūšies pateikiami lentelėje žemiau. Lentelėje taip pat detalizuojami statinio kainos pataisos rodikliai. Pažymėtina, kad lentelėje pateikiama statybos kaina yra bazinis įkainis, priklausantis tik nuo statybos rūšies bei statinio tūrio ir remiantis vien juo negali būti apskaičiuojama kaina. Dėl šios priežasties, privaloma taikyti statinio kainos pataisos rodiklius pagal specifines statinio savybes pateikiamas lentelėje.

8 lentelė. Kultūros paskirties pastatų statinių palyginamieji rodikliai

Statinio paskirtis	Negyvenamieji pastatai / kultūros paskirties pastatai							
Konstrukcijos								
Statinio tūris, m ³	iki 1000	1001 – 2500	2501 – 5000	daugiau 5000	iki 1000	1001 – 2500	2501 – 5000	daugiau 5000
Statybos rūšis	Nauja statyba	Nauja statyba	Nauja statyba	Nauja statyba	Rekonstrukcija	Rekonstrukcija	Rekonstrukcija	Rekonstrukcija
Statybos kaina, EUR / m ³	283,87	255,55	210,45	199,32	228,97	206,6	170,59	159,77
Statinio kainos pataisos rodikliai								
Numatomi padidinti kokybės reikalavimai apdailai, grindų dangai bei įrangai	1,2	1,2	1,2	1,2				
Numatomi padidinti reikalavimai energinio naudingumo klasei (A++ klasei)	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15
Numatomos ypatingos statybos darbų vykdymo sąlygos dėl sklypo geologinių ypatumų, paminklotvarkos reikalavimų,	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4

padidėjusių statybvietsės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau vienerių metų									
Statybai ir įrengimui numatomi specifiniai techniniai ir kokybės reikalavimai	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Kai keičiamas patalpų išplanavimas, angos ir numatoma aukštos kokybės apdaila, grindų dangą, įranga					1,25	1,25	1,25	1,25	1,25
Nėra keičiami grindų pagrindai, o pagrindinių konstrukcijų būklė gera					0,75	0,75	0,75	0,75	0,75

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais

Toliau pateikiamos prielaidos ir preliminarūs skaičiavimai kiekvienai alternatyvai

A1 Individualios saugyklos

A1 alternatyvos atveju, vertinama, kad apie 5 889 m²³⁴ patalpų plotui būtų numatoma rekonstrukcija ir apie 5 858 m²³⁵ patalpų būtų vykdoma nauja statyba.

Iš viso	Rekonstrukcija	Lietuvos nacionalinis, Lietuvos nacionalinis dailės, Šiaulių „Aušros“, Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų, Kauno Tado Ivanausko zoologijos, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejai.
	5 889 m ²	
11 800 m ²	Nauja statyba	Lietuvos liaudies buities, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejai.
	5 858 m ²	

8 paveikslas. Naujos statybos ir rekonstrukcijos poreikis A1 alternatyvos atveju

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Daroma prielaida, kad pastatų aukštis vidutiniškai siektų 6 m. Taigi, būtų rekonstruojama 35 334 m³³⁶ tūrio patalpų, bei naujai statoma 35 148 m³³⁷. Remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais senų pastatų renovacija kainuotų apie 5,65 mln. Eur³⁸. Tačiau, atsižvelgiant į numatomus statinio kainos pataisos rodiklius, vertinama, kad ši kaina išaugtų dėl padidintų reikalavimų energinio naudingumo klasei (A++ klasei), paminklotvarkos reikalavimų, padidėjusių statybvietsės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau kaip vieneri metai, statybai ir įrengimui numatomų specifinių techninių ir kokybės reikalavimų, keičiamų patalpų išplanavimų, angų, numatomos aukštos kokybės apdailos, grindų dangos, įrangos. Pritaikius statinio kainos pataisos rodikliai **A1 alternatyvoje senų pastatų renovavimas kainuotų apie 25,85 mln. Eur³⁹**. Tuo tarpu naujų pastatų statyba kainuotų apie 7 mln. Eur⁴⁰, tačiau pritaikius statinio kainos pataisos rodiklius ji išaugtų iki apytiksliai 17,60 mln. Eur⁴¹. **Taigi, bendra infrastruktūrai reikalinga suma sudarytų apie 43,44 mln. Eur⁴²**.

Remiantis užsienio šalių praktika vertinama, kad naujos saugyklos eksploatacija vidutiniškai kainuotų 0,25 Eur / m² / mėn.⁴³. Taigi naujų pastatų eksploatacijos išlaidos per metus papildomai siektų apie 17 600 Eur⁴⁴.

³⁴ Esamas 5 121 m² poreikis ir papildomas 15% rezervas

³⁵ Esamas 5 094 m² poreikis ir papildomas 15% rezervas

³⁶ 5 889 m² x 6 m = 35 334 m³

³⁷ 5 858 m² x 6 m = 35 148 m³

³⁸ 35334m³ x 159,77 Eur/m³ = 5645313 Eur

³⁹ 5,645,313 Eur x 1,15 x 1,4 x 1,4 x 1,3 x 1,25 x 1,25 = 25846713 Eur

⁴⁰ 199,32 Eur/m³ x 35148 m³ = 7005699 Eur

⁴¹ 7,005,699 x 1,2 x 1,15 x 1,4 x 1,3 = 17595513 Eur

⁴² 17,595,513 Eur + 25,846,713 Eur = 43442226 Eur

⁴³ Remiamasi Latvijos pavyzdžiu.

⁴⁴ 5858 m² x 0,25 Eur / m² / mėn. x 12 mėn. = 17574 Eur

Tuo tarpu, rekonstruotų pasatų eksploatacija, remiantis ekspertiniu vertinimu bei praktika siektų bent 1 Eur / m²/mėn. ir per metus siektų apie 70 700 Eur⁴⁵.

Visa A1 alternatyvos investicija į infrastruktūrą bei infrastruktūros eksploatacija per 30 m. laikotarpį sudarytų apie 46,09 mln. Eur⁴⁶ (iš jų 2,65 mln. Eur⁴⁷ sudaro eksploatacijos išlaidos).

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvos atveju, ankstesniuose skyriuose buvo identifikuotas 11 800 m² ploto poreikis.

Nauja statyba	
11 800 m ²	Lietuvos liaudies buties, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės, Lietuvos nacionalinis, Lietuvos nacionalinis dailės, Šiaulių „Aušros“, Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų, Kauno Tado Ivanausko zoologijos, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejai.

9 paveikslas. Naujos statybos poreikis A2 alternatyvos atveju

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Daroma prielaida, kad pastato aukštis vidutiniškai siektų 6 m. Taigi, būtų statomas 70 800 m³ tūrio statinys. Remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais tokio naujo pastato statyba kainuotų apie 14,11 mln. Eur⁴⁸. Tačiau, pritaikius statinio kainos pataisos rodiklius, dėl padidintų kokybės reikalavimų apdailai, grindų dangai bei įrangai, padidintų reikalavimų energinio naudingumo klasei (A++ klasei), padidėjusių statybvietės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau vienerių metų, statybai ir įrengimui numatomų specifinių techninių ir kokybės reikalavimų, investicijos išaugtų iki **apytiksliai 35 mln. Eur⁴⁹**.

Remiantis užsienio šalių praktika vertinama, kad naujos saugyklos eksploatacija vidutiniškai kainuotų 0,25 Eur / m²/mėn.⁵⁰ Taigi naujo pastato eksploatacijos išlaidos per metus papildomai siektų apie 35 400 Eur⁵¹.

Investicija į infrastruktūrą bei infrastruktūros eksploatacija per 30 m. laikotarpį sudarytų apie 36,51 mln. Eur (iš jų 1,06 mln. Eur⁵² sudaro eksploatacijos išlaidos).

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyvos atveju, kai vertinama, kad kompetencijų centro papildomo ploto poreikio nėra, nes funkcijos būtų atliekamos esamuose patalpose (šiuo metu P. Gudyno restauravimo centro ir LIMIS skaitmeninio centro patalpose), nustatytas 11 800 m² ploto poreikis.

Iš viso	Nauja statyba	
13 800 m ²	11 800 m ²	Lietuvos liaudies buties, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės, Lietuvos nacionalinis, Lietuvos nacionalinis dailės, Šiaulių „Aušros“, Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų, Kauno Tado Ivanausko zoologijos, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejai.
	Esama infrastruktūra	
	2000 m ²	P. Gudyno restauravimo centras, LIMIS skaitmeninio centras.

10 paveikslas. Naujos statybos poreikis A3 alternatyvos atveju

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

⁴⁵ 5889 m² x 1 Eur / m² / mėn. x 12 mėn. = 70668 Eur

⁴⁶ 43442226 Eur + 2647260 Eur = 46089486 Eur

⁴⁷ (17574 Eur + 70668 Eur) x 30 m. = 2647260 Eur

⁴⁸ 70800 m³ x 199,32 Eur = 14111856 Eur

⁴⁹ 14111856 Eur x 1,2 x 1,15 x 1,4 x 1,3 = 35443337 Eur

⁵⁰ Remiamasi Latvijos pavyzdžiu.

⁵¹ 11800m² x 0,25 Eur / m² / mėn. x 12 mėn. = 35400 Eur

⁵² 35400 Eur x 30 m. = 1062000 Eur

Daroma prielaida, kad pastatų aukštis vidutiniškai siektų 6 m. Taigi, būtų statomas 70 800 m³ tūrio statinys. Remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais tokio naujo kultūros pastato statyba kainuotų apie 14,11 mln. Eur⁵³. Tačiau, pritaikius statinio kainos pataisos rodiklius, dėl padidintų kokybės reikalavimų apdailai, grindų dangai bei įrangai, padidintų reikalavimų energinio naudingumo klasei (A++ klasei), padidėjusių statybvietės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau vienerių metų, statybai ir įrengimui numatomų specifinių techninių ir kokybės reikalavimų, investicijos išaugtų iki **apytikliai 35 mln. Eur**⁵⁴.

Remiantis užsienio šalių praktika vertinama, kad naujos saugyklos eksploatacija vidutiniškai kainuotų 0,25 Eur / m² / mėn⁵⁵. Taigi naujo pastato eksploatacijos išlaidos per metus papildomai siektų apie 35 400 Eur⁵⁶.

Investicija į infrastruktūrą bei infrastruktūros eksploatacija per 30 m. laikotarpį sudarytų apie 36,51 mln. Eur (iš jų 1,06 mln. Eur⁵⁷ sudaro eksploatacijos išlaidos).

A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyvos atveju, naujai centralizuotai saugyklai su kompetencijų centru Vilniaus regione reikalingos 4 406 m²⁵⁸, Lietuvos liaudies buities muziejui bei Nacionaliniam M.K. Čiurlionio dailės muziejui Kaune reikalingos 5 858 m²⁵⁹ m² patalpos, tuo tarpu individualiems Šiaulių „Aušros“ muziejaus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus bei Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus poreikiams būtų numatoma apie 1 482 m²⁶⁰ pastatų ploto rekonstrukcija. Apibendrinant, naujai statomas plotas sudarytų 10 264 m² (4 406 m² + 5 858 m²), rekonstruojamas – 1 482 m².

Iš viso	Nauja statyba	Lietuvos liaudies buities, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejai (5858 m ²), Lietuvos nacionalinis, Lietuvos nacionalinis dailės, Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejai (4406 m ²).
	10 264 m ²	
	Esama infrastruktūra	P. Gudyno restauravimo centras, LIMIS skaitmeninio centro.
13 800 m ²	2000 m ²	
	Rekonstrukcija	Šiaulių „Aušros“, Kauno Tado Ivanausko zoologijos, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejai.
	1 482 m ²	

11 paveikslas. Naujos statybos ir rekonstrukcijos poreikis A4 alternatyvos atveju

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Daroma prielaida, kad pastatų aukštis vidutiniškai siektų 6 m. Taigi, nauja statyba sudarytų 61584 m³, o rekonstrukcija – 8892 m³.

Remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais tokio tūrio naujų pastatų statyba kainuotų apie 12,27 mln. Eur⁶¹. Tačiau, pritaikius statinio kainos pataisos rodiklius, dėl padidintų kokybės reikalavimų apdailai, grindų dangai bei įrangai, padidintų reikalavimų

⁵³ 70800 m³ x 199,32 Eur = 14111856 Eur

⁵⁴ 14111856 Eur x 1,2 x 1,15 x 1,4 x 1,3 = 35443337 Eur

⁵⁵ Remiamasi Latvijos pavyzdžiu.

⁵⁶ 11800m² x 0,25 Eur / m² / mėn. x 12 mėn. = 35400 Eur

⁵⁷ 35400 Eur x 30 m. = 1062000 Eur

⁵⁸ Esamas 3832 m² poreikis ir papildomas 15% rezervas, vertinama, kad kompetencijų centro ploto poreikio nėra, nes funkcijos būtų atliekamos esamuose patalpose (šiuo metu P. Gudyno restauravimo centro ir LIMIS skaitmeninio centro patalpos)

⁵⁹ Esamas 5 094 m² poreikis ir papildomas 15% rezervas

⁶⁰ Esamas 1289 m² poreikis ir papildomas 15% rezervas

⁶¹ 61584 m³ x 199,32 Eur = 12274923 Eur

energinio naudingumo klasei (A++ klasei), padidėjusių statybvietės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau vienerių metų, statybai ir įrengimui numatomų specifinių techninių ir kokybės reikalavimų, investicijos išaugtų iki **apytiksliai 30,83 mln. Eur**⁶². Esamų pastatų rekonstrukcijai reikėtų apie 1,42 mln. Eur investicijų⁶³, tačiau, atsižvelgiant į numatomus statinio kainos pataisos rodiklius, vertinama, kad ši kaina išaugtų dėl padidintų reikalavimų energinio naudingumo klasei (A++ klasei), paminklotvarkos reikalavimų, padidėjusių statybvietės išlaidų, kai statybos trukmė daugiau kaip vieneri metai, statybai ir įrengimui numatomų specifinių techninių ir kokybės reikalavimų, keičiamų patalpų išplanavimų, angų, numatomos aukštos kokybės apdailos, grindų dangos, įrangos. Pritaikius statinio kainos pataisos rodiklius A4 alternatyvoje senų pastatų renovacijos **investicijos sudarytų apie 6,50 mln. Eur**⁶⁴.

Taigi bendra investicija į infrastruktūrą apytiksliai siektų 37,33 mln. Eur.

Remiantis užsienio šalių praktika vertinama, kad naujos saugyklos eksploatacija vidutiniškai kainuotų 0,25 Eur / m² / mėn.⁶⁵. Taigi naujų pastatų eksploatacijos išlaidos per metus papildomai siektų apie 30 800 Eur⁶⁶. Tuo tarpu, rekonstruotų pastatų eksploatacija, remiantis ekspertiniu vertinimu bei praktika siektų bent 1 Eur / m² / mėn. ir per metus siektų apie 17800 tūkst. Eur⁶⁷.

Investicija į infrastruktūrą bei infrastruktūros eksploatacija per 30 m. laikotarpį sudarytų apie 38,79 mln. Eur⁶⁸ (iš jų 1,46 mln. Eur⁶⁹ sudaro eksploatacijos išlaidos).

Apibendrinimas

Taigi iš šių skaičiavimų matoma, kad didžiausi kaštai ilgalaikiame laikotarpyje patiriami dėl senų, rekonstruotų pastatų eksploatacijos išlaidų. Toliau pateikiama lentelė su kiekvienos alternatyvos investicijomis į infrastruktūros parengimą, eksploatacijos išlaidomis per 1 m. ir Infrastruktūros parengimo su eksploatacijos išlaidomis per pastato gyvavimo ciklą bendra suma.

9 lentelė. Apytiksliai alternatyvų kaštai, Eur

Alternatyva	Infrastruktūros parengimas, Eur	Eksploatacijos išlaidos per 1 m., Eur	Infrastruktūros parengimas su eksploatacijos išlaidomis per pastato gyvavimo ciklą (30 m.), Eur
A1	43,44 mln. Eur (25,85 mln. Eur rekonstrukcija, 17,60 mln. Eur statyba)	88 300 Eur	46,09 mln. Eur
A2	35,00 mln. Eur	35 400 Eur	36,51 mln. Eur
A3	35,00 mln. Eur (nes optimizuojama funkcionuojanti infrastruktūra)	35 400 Eur	36,51 mln. Eur
A4	37,33 mln. Eur (6,50 mln. Eur rekonstrukcija, 30,83 mln. Eur statyba)	48 600 Eur	38,79 mln. Eur

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo remiantis 2021 m. balandžio mėn. Sistela statinių palyginamųjų rodiklių, kultūros paskirties pastatų įkainiais

Taigi vertinant 30 m. laikotarpį, mažiausiai kaštų pareikalautų A2 ir A3 alternatyvos, tačiau, kaip pažymima ankstesniuose skyriuose, A3 alternatyva funkciškai yra pranašesnė už A2 alternatyvą (A3 alternatyvoje taip pat sukuriama ir kompetencijų centras). Tačiau, ne itin ženklus kaštų skirtumas yra lyginant šias

⁶² 12274923 Eur x 1,2 x 1,15 x 1,4 x 1,3 = 30829696 Eur

⁶³ 8892m³ x 159,77Eur = 1420675 Eur

⁶⁴ 1420675 Eur x 1,15 x 1,4 x 1,3 x 1,25 x 1,25 = 6504472 Eur

⁶⁵ Remiamasi Latvijos pavyzdžiu.

⁶⁶ 10264 m² x 0,25 Eur / m² / mėn. x 12 = 30792 Eur

⁶⁷ 1482 m² x 1 Eur / m² / mėn. x 12 = 17784 Eur

⁶⁸ 1457280 Eur + 30829696 Eur + 6504472 Eur = 38791448 Eur

⁶⁹ (30792 Eur + 17784 Eur) x 30 m. = 1457280 Eur

alternatyvas su A4 alternatyva, kuri daugeliu aspektų yra pranašesnė už kitas (pagerinamos muziejinių vertybių saugojimo sąlygos, sukuriamas kompetencijų centras, alternatyva optimaliausia žmogiškųjų resursų bei transportavimo aspektais. Plačiau žiūrėti ankstesniuose skyriuose).

Pažymėtina, kad šiuose skaičiavimuose vertinama tik saugyklų pastatų infrastruktūra ir nevertinama papildoma infrastruktūra tokia kaip – teritorijos išvalymas, gatvių rekonstravimas, aplinkos sutvarkymas, inžinerinių komunikacijų rekonstrukcija ir statyba, nevertinami darbuotojų atlyginimų kaštai ir kita.

Alternatyvos negali būti vertinamos tik pagal kaštų dydį, nes kiekviena alternatyvai sukuriama skirtinga infrastruktūra bei jos rezervas. Be to, skiriasi sukuriama nauda.

2.7.1 Kaštų ir naudos analizė

Kaštų ir naudos analizė šiame etape negali būti išreikšta skaitine verte, nes Galimybių studijos rengimo metu tam nėra pakankamai duomenų ir nauda kiekvienu konkrečiu atveju priklauso ne tik nuo objektyvių bet ir subjektyvių dedamųjų.

Pagrindinė sukuriama muziejinių vertybių saugyklų nauda (nepriklausomai nuo siūlomos alternatyvos) yra muziejinių vertybių išsaugojimas ilgalaikėje perspektyvoje. Tačiau, muziejinių vertybių išsaugojimo skaičiavimai turi būti paremti restauravimo ir kitų ekspertų sudaryta metodologija. Šiuo metu tokia metodologija neegzistuoja, o jos sudarymas yra itin kompleksiškas, nes turi būti įvertinta ir finansiškai išreikšta ne tik muziejinių vertybių nuvertėjimo grėsmė bet ir jų vertės augimas. Muziejinių vertybių saugyklos/ų generuojama nauda taip pat priklausys nuo alternatyvos bei jos vystymo krypties pasirinkimo – atvira ar uždara saugykla/os, bei geografinės lokacijos pasirinkimo – ar bus sukuriama pridėtinė vertė vietai, ar bus kuriama papildoma infrastruktūra visuomenei. Šiame, galimybių studijos rengimo etape, toks išsamus vertinimas negali būti atliktas, tad siūloma platesnę naudos analizę atlikti sekančiuose pasirinktos alternatyvos vystymo etapuose.

2.8 Įgyvendinimo ir valdymo modeliai

Vertinama, kad už A1 alternatyvos įgyvendinimą bei valdymą turėtų būti atsakingas kiekvienas muziejus atskirai. Tad šiame skyriuje A1 alternatyva šiais aspektais plačiau nenagrinėjama.

Siekiant įvertinti A2, A3 ar A4 alternatyvų galimus įgyvendinimo ir valdymo modelius, identifikuotos šias funkcijas galinčios atlikti organizacijos arba organizacijų įkūrimo poreikis. Esamų organizacijų tinkamumo vertinimas atliktas remiantis organizacijų veiklos nuostatais.

Identifikuotos aktualios organizacijos:

- Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.
- Valstybės įmonė Turto bankas.
- Biudžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras.

Pažymėtina, kad dėl žemo projekto atsiperkamumo nerekomenduojamas koncesijos metodas šiame projekte. Dėl šios priežasties ataskaitoje jis nėra nagrinėjamas.

2.8.1 Įgyvendinimas

Toliau vertinamas organizacijų tinkamumas arba naujos organizacijos steigimo poreikis infrastruktūros statybos proceso įgyvendinimui A2, A3 bei A4 alternatyvos vystymo atvejais.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija | Ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės institucija. Institucija atlieka šias valdymo funkcijas:

- Rengia kultūros sritį reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų projektus.
- Rengia skirtingų meno sričių plėtros koncepcijas ir programas, koordinuoja jų įgyvendinimą.
- Finansuoja muziejus, bibliotekas, dailės, kino, koncertines bei kitas organizacijas, svarbius meno ir kultūros projektus.
- Koordinuoja autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos bei gynimo sistemos įgyvendinimą.
- Koordinuoja valstybės politikos visuomenės informavimo srityje įgyvendinimą.
- Užtikrina kultūros vertybių apskaitą ir apsaugą.
- Rengia ir įgyvendina tarpvalstybines kultūros programas.
- Rengia tarptautinių sutarčių projektus.
- Inicijuoja regionų kultūros plėtros strategiją.⁷⁰

Taigi, Kultūros ministerija nevykdo funkcijų, tiesiogiai susijusių su infrastruktūros projektų įgyvendinimu. Dėl šios priežasties, šiai institucijai, dėl kompetencijų skirtumų, nerekomenduojama tiesiogiai vykdyti alternatyvų įgyvendinimo valdymo. Tačiau vertinama, kad esamos kompetencijos yra svarbios ir naudingos procesui, dėl to rekomenduojamas bendradarbiavimas su alternatyvas galinčia įgyvendinti organizacija.

Valstybės įmonė Turto bankas | Įstaiga, turinti Centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įstatyme, Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatyme nustatytas teises ir pareigas, taip pat kitas civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams, nutarimams, įstatams ir įmonės veiklos tikslams. Pagrindiniai įmonės tikslai ir funkcijos⁷¹:

- Įgyvendinti centralizuotą valstybės nekilnojamojo turto valdymą;
- Vykdyti valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių akcijų privatizavimą;
- Išieškoti skolas valstybei ir administruoti pagal pavedimo sutartis perduotas paskolas, valstybės garantijas ir kitus turtinius įsipareigojimus;
- Administruoti bešeimininkį, konfiskuotą, valstybės paveldėtą, valstybei perduotą nekilnojamąjį turtą, akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių akcijas.

Nors valstybės įmonės Turto banko atliekamos funkcijos yra turto valdymas ir administravimas, su infrastruktūros projektų įgyvendinimu, ši institucija susijusi tik iš dalies. Pažymėtina, kad įmonė nesispecializuoja naujų statybos projektų įgyvendinime, be to, neturi kompetencijos kultūros infrastruktūros kūrime, dėl to jos veiklos galimybės neatitinka alternatyvų įgyvendinimo poreikių.

Kultūros infrastruktūros centras | Biudžetinė įstaiga, perėmusi valstybės įmonės „Lietuvos paminklai“ teises ir pareigas. Centras vadovaujasi Europos Sąjungos teisės aktais, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų, kultūros paveldo apsaugos, kultūros vertybių apsaugos, statybos, viešųjų pirkimų ir kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais įstatymais ir teisės aktais. Juridinio asmens veiklos tikslai⁷² yra:

- Įgyvendinti paveldotvarkos programas:

---

⁷⁰ Lietuvos Kultūros ministerijos atliekamos funkcijos. Prieiga per internetą: <https://lrmk.lrv.lt/lt/veikla/apie-ministerijos-veikla>.

⁷¹ Valstybės įmonės Turto banko įstatai. Prieiga per internetą: <https://www.turtas.lt/wp-content/uploads/2016/06/%C4%AEstatai.pdf>.

⁷² Biudžetinės įstaigos Kultūros infrastruktūros centro nuostatai. Prieiga per internetą: <https://kulturosic.lrv.lt/uploads/kulturosic/documents/files/KIC%20nuostatai%20patvirtinti.pdf>.

- Organizuoja ir atlieka viešųjų pirkimų procedūras bei sutartis dėl kultūros paveldo objektų, įtrauktų į paveldotvarkos programas tvarkybos ir kitų susijusių darbų.
- Vykdo tvarkybos ir tvarkomųjų darbų techninę apžiūrą.
- Teikia, atsakingoms institucijoms, atliktų darbų ataskaitas ir ataskaitų kopijas bei konsultacijas paveldo tvarkybos klausimais kultūros paveldo objektų valdytojams.
- Pagal kompetenciją dalyvauja rengiant paveldotvarkos programų projektus, teikia pastabas ir siūlymus.
- Vykdo kitas su paveldotvarkos programų rengimu ir įgyvendinimu susijusias funkcijas, nurodytas kituose teisės aktuose ir kultūros ministro pavedimuose.
- Įgyvendinti kultūros ministro valdymo srityje esančių įstaigų infrastruktūros modernizavimo programas:
  - Vertina ir analizuoja kultūros įstaigų infrastruktūros būklę, teikia siūlymus dėl infrastruktūros būklės gerinimo.
  - Atlieka Kultūros ministerijai teikiamų kultūros įstaigų infrastruktūros modernizavimo projektų, sąnaudų, naudos ir techninių sprendimų vertinimą.
  - Vykdo statytojo funkcijas bei infrastruktūros modernizavimo projekto metu valdyti patikėjimo teise valstybės nekilnojamąjį turtą, jei tai yra būtina projekto įgyvendinimo procese.
  - Organizuoja viešuosius pirkimus, jų procedūras ir sudaro viešųjų pirkimų sutartis, dėl projekto įgyvendinimui reikalingų paslaugų ar darbų įsigijimo.
  - Organizuoja projekto vykdymo ir darbų techninę priežiūrą. Kultūros ministrui pavedus, vykdo statinių techninę priežiūrą, organizuoja avarijų ir grėsmių likvidavimo darbus.
  - Konsultuoja kultūros įstaigas pastatų naudojimo, techninės būklės gerinimo klausimais.
  - Vykdo kitas su infrastruktūros modernizavimu susijusias funkcijas.

Taigi, atsižvelgiant, kad Kultūros infrastruktūros centras įgyvendina paveldotvarkos bei kultūros ministro valdymo srityje esančių įstaigų infrastruktūros modernizavimo programas, vertinama, kad institucijai pakanka funkcionalumo alternatyvų infrastruktūros projekto įgyvendinimui vykdyti.

Toliau esančioje lentelėje pateiktas organizacijų veiklų apibendrinimas bei atitikimo alternatyvų įgyvendinimui vertinimas.

10 Lentelė. Įstaigų veiklos srities specifikacijos vertinimas infrastruktūros projekto vykdytojo funkcijai atlikti

Įstaiga	Veiklos sritis	Infrastruktūros projektų įgyvendintojo funkcija
Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija	Formuoti ir įgyvendinti valstybės kultūros politiką profesionalaus bei mėgėjų meno, teatro, muzikos, dailės, kino, muziejų, bibliotekų, leidybos, autorių teisių ir gretutinių teisių bei kultūros vertybių apsaugos srityse.	-
Valstybės įmonė Turto bankas	Centralizuotas valstybės nekilnojamojo turto valdymas, valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių akcijų privatizavimas, skolų valstybei išieškojimas ir pagal pavedimo sutartis perduotų paskolų, valstybės garantijų ir kitų turtinių įsipareigojimų vykdymas.	+ / -

Budžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras	Paveldotvarkos programų ir kultūros ministro srityje esančių įstaigų infrastruktūros modernizavimo programų įgyvendinimas, kultūros paveldo objektų prevencinė stebėseną.	+
---	---	---

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Apibendrinant, Valstybės įmonė Turto bankas, specializuojasi ir atlieka funkcijas susijusias su turto valdymu ir disponavimu ir nors ir atlieka funkcijas, susijusias su nekilnojamojo turto valdymu, neturi pakankamai kompetencijos kultūros infrastruktūros projektų įgyvendinimo srityje. Taip pat nustatyta, kad Kultūros ministerijos veiklos sritis nėra pritaikyta infrastruktūros projektų įgyvendinimo funkcijai atlikti. Taigi, biudžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras vertinama kaip tinkamiausia institucija infrastruktūros statybos proceso įgyvendinimui A2 ar A3 alternatyvai.

A4 alternatyva yra kompleksinė, dėl to individualių muziejų saugyklų statybos ar rekonstrukcijos procesus rekomenduojama valdyti individualiems muziejams (Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės, Šiaulių „Aušros“, Kauno Tado Ivanausko zoologijos, Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejų atvejais). Tačiau, Lietuvos liaudies buities muziejaus ir centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru statybos atveju, įgyvendinimo procesus rekomenduojama valdyti Kultūros infrastruktūros centrui.

Infrastruktūros kūrimo proceso valdymas	
	Rekomenduojamas modelis
A1 Individualios saugyklos	Muziejai
A2 Centralizuota saugykla	BĮ Kultūros infrastruktūros centras
A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru	BĮ Kultūros infrastruktūros centras
A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru	BĮ Kultūros infrastruktūros centras ir muziejai

12 paveikslas. Infrastruktūros kūrimo proceso valdymo rekomendacijos pagal alternatyvas

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

2.8.2 Valdymas

Toliau vertinamas organizacijų tinkamumas arba naujos organizacijos steigimo poreikis valdymui A2, A3 bei A4 alternatyvos vystymo atvejais.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija | Išanalizavus Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatus ir institucijos atliekamas funkcijas, nustatyta, kad ministerijos funkcija yra formuoti ir įgyvendinti valstybės kultūros politiką profesionalaus bei mėgėjų meno, teatro, muzikos, dailės, kino, muziejų, bibliotekų, leidybos, autorių teisių ir gretutinių teisių bei kultūros vertybių apsaugos srityse. Taigi, institucija nėra tinkama kultūros objektų valdymui ir administravimui.

Valstybės įmonė Turto bankas | Remiantis institucijos nuostatuose pateiktais veiklos tikslais, vienos iš pagrindinių institucijos veiklos sričių yra nekilnojamojo turto valdymas. Dėl to, vertinama, kad šios institucijos kompetencija atitinka A2 alternatyvos valdymo poreikius. A2 alternatyvą valdant Valstybės įmonei Turto bankui, siūlomas patalpų nuomos valdymo modelis, kai kiekvienas muziejus nuomojasi plotą pagal poreikį.

Tačiau Valstybės įmonė Turto bankas nesispecializuoja kultūros objektų veikloje, dėl to įmonė neatitinka A3 ar A4 alternatyvų valdymo poreikių. Šių alternatyvų valdymui reikalingos specifinės kultūros srities žinios susijusios ne tik su saugojimo bet ir vertybių priežiūros funkcijomis.

Kultūros infrastruktūros centras | Nors Kultūros infrastruktūros centro funkcionalumas galėtų būti pritaikytas projekto įgyvendintojo, ši institucija nevykdo objektų valdymo ir administravimo funkcijų. Taigi, institucijai nerekomenduojama valdytojo ir administratoriaus funkcija.

Toliau esančioje lentelėje pateiktas organizacijų veiklų apibendrinimas bei atitikimo alternatyvų valdymui vertinimas.

11 Lentelė. Įstaigų veiklos srities specifikacijos vertinimas kultūros objekto valdymo modeliui įgyvendinti

Įstaiga	Veiklos sritis	Kultūros objekto valdytojo funkcija
Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija	Formuoti ir įgyvendinti valstybės kultūros politiką profesionalaus bei mėgėjų meno, teatro, muzikos, dailės, kino, muziejų, bibliotekų, leidybos, autorių teisių ir gretutinių teisių bei kultūros vertybių apsaugos srityse.	-
Valstybės įmonė Turto bankas	Centralizuotas valstybės nekilnojamojo turto valdymas, valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių akcijų privatizavimas, skolų valstybei išieškojimas ir pagal pavedimo sutartis perduotų paskolų, valstybės garantijų ir kitų turtinių įsipareigojimų vykdymas.	Tinkama A2 alternatyvai
Budžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras	Paveldotvarkos programų ir kultūros ministro srityje esančių įstaigų infrastruktūros modernizavimo programų įgyvendinimas, kultūros paveldo objektų prevencinė stebėseną.	-

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Apibendrinant, vertinama, kad A2 alternatyvos valdymui tinkamiausia yra Valstybės įmonė Turto bankas, kuri, remiantis gerąją praktika (Latvijos pavyzdžiu) galėtų veiklą vykdyti ir administruoti taikant nuomos principą, kai saugyklos patalpos, pagal poreikį, medžiagiškumą ir kitas savybes, pagal nustatytus įkainius nuomojamos individualiems muziejams.

A3 alternatyvos valdymui šiuo metu tinkamos institucijos nėra. Įvertinus tai, rekomenduojama, kad A3 alternatyvos valdymui būtų kuriama nauja, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pavaldi biudžetinė įstaiga, kuri būtų pilnai atsakinga už centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru valdymą ir administravimą.

A4 alternatyva yra kompleksinė, dėl to individualių muziejų saugyklų valdymo procesus rekomenduojama vykdyti individualiems muziejams (Lietuvos liaudies buities muziejus, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus). Tačiau centralizuotą saugyklą su kompetencijų centru Vilniaus regione rekomenduojama valdyti sukuriant naują Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai pavaldžią biudžetinę įstaigą.

Išanalizavus Prano Gudyno restauravimo centro bei Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centro veiklos specifiką, vertinama, kad šie Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus padaliniai teikia paslaugas ne tik Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui, bet visos šalies muziejams. Dėl šios priežasties, siekiant išgryninti šių padalinių kolegialumą vystant A4 alternatyvą rekomenduojama šių padalinių valdymą atskirti nuo Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus ir jų veiklą jungti su centralizuotos saugyklos Vilniuje veikla. Toks pokytis nesudarytų papildomų kaštų žmoniškųjų išteklių atžvilgiu, nes esami darbuotojai ir toliau atliktų tas pačias funkcijas. Šio modelio vienas iš privalumų – aiškus ir centralizuotas muziejinių vertybių saugojimo ir kompetencijų funkcijų valdymas, suteikiantis galimybes funkcijų plėtrai ateityje ir kokybės užtikrinimui. Taip

pat, šis valdymo modelis užtikrintų vienodas sąlygas naudotis kompetencijų centro paslaugomis visoms įstaigoms. Kiti privalumai, kai susijusios funkcijos sutelkiamos vienoje įstaigoje – aiškesnis strateginis planavimas ir veiklos tikslų kėlimas, aiškesnis ir lengviau įgyvendinamas finansavimo modelis.

Valdymas ir administravimas	
	Rekomenduojamas modelis
A1 Individualios saugyklos	Muziejai
A2 Centralizuota saugykla	VĮ Turto bankas, nuomos principu
A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru	Nauja KM pavaldi BJ
A4 Kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru	Nauja KM pavaldi BJ ir muziejai

13 paveikslas. Valdymo ir administravimo rekomendacijos pagal alternatyvas
Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

2.9 Išvados

A1 Individualios saugyklos

Individualių saugyklų alternatyva **diegiama decentralizuotai**, kai kiekvienas muziejus sprendžia muziejinių vertybių saugyklų ploto trūkumo problemą **individualias sprendiniais tiek infrastruktūros, tiek valdymo aspektais**. Šios alternatyvos vystymo atveju Lietuvos liaudies buities muziejus, Lietuvos nacionalinis muziejus, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, Nacionalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų muziejus, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus, Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus vystytų esamų pastatų rekonstrukciją juos pritaikant muziejinių vertybių saugojimo funkcijai. Pažymėtina, kad konkrečios infrastruktūros poreikis turi būti vertinamas detaliau, kiekvieno muziejaus individualiai. Galimybių studijoje įvertinta, kad Lietuvos liaudies buities muziejus ir Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus turi galimybes muziejinių vertybių saugojimo ploto trūkumą išspręsti statant naują infrastruktūrą muziejų jau valdomose teritorijose.

Šiai alternatyvai įgyvendinti, remiantis SISTELA įkainiais, infrastruktūros parengimui, reikalinga apie 43,44 mln. Eur investicija, eksploatacijos išlaidos per metus siektų papildomus 88 300 Eur. Vertinant visą pastatų gyvavimo ciklą (30 m. laikotarpį) infrastruktūros parengimas su eksploatacijos išlaidomis sudarytų 46,09 mln. Eur.

Lyginant su kitomis alternatyvomis, **A1 alternatyva turi aukštą riziką susijusią su atskirų investicijų projektų valdymu, taikomais paveldosaugos reikalavimais pastatams bei papildomu ženklų finansinių išteklių poreikiu**. Be to, dėl esamų pastatų specifikos, pastatų rekonstravimo atveju **nebūtų užtikrinama plėtros galimybė ateityje**. Pasirinkus šią alternatyvą, **darnių, energetiniu efektyvumu grindžiamų sprendimų įgyvendinimas gali būti komplikuoatas** dėl senų pastatų konstrukcinių savybių, kurie dažnu atveju yra ir nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, konstrukcinių savybių – specifinio patalpų išplanavimo, lubų ir sienų formų, prastų šilumos izoliacinių savybių. **Be to, ši alternatyva tiek infrastruktūros parengimo, tiek eksploataavimo atžvilgiu yra brangiausia kaštų atžvilgiu.**

A2 Centralizuota saugykla

A2 alternatyvos įgyvendinimas **vykdomas centralizuotai**, statant naują muziejinių vertybių saugyklą. Ši alternatyva yra artima Austrijos saugyklos pavyzdžiui. Įvertinus lokacijų privalumus ir trūkumus, šią alternatyvą **rekomenduojama įgyvendinti Rumšiškėse**, nes saugykla būtų geografiškai ne per daug nutolusi nuo Kauno ir Vilniaus, kuriuose susitelkę didžiausią saugyklų ploto poreikį šiuo metu turintys muziejai, tuo

pačiu būtų išspręsta ir paties LLBM muziejaus saugyklų ploto trūkumo problema, saugyklos statybai nebūtų reikalingas valstybės žemės įsigijimas. Tokiu atveju būtų **galimybė pritraukti ES finansavimą, bei būtų vystoma Lietuvos liaudies buities muziejui priklausanti teritorija**. Galimybių studijoje identifikuota, kad centralizuotos saugyklos projektavimo ir statybos **įgyvendinimą ir jo priežiūrą galėtų vykdyti Biudžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras**. Rekomenduojama, kad centralizuotos saugyklos **veiklos valdymą po pastatymo vykdytų Valstybės įmonė Turto bankas**. Vertinama, kad optimaliausias ir efektyviausias valdymas vyktų patalpų nuomos principu (remiantis Latvijos saugyklos pavyzdžiu), kai kiekvienas muziejus, pagal ploto poreikį nuomotųsi saugyklos patalpas iš valdytojo.

Šiai alternatyvai įgyvendinti, remiantis SISTELA įkainiais, infrastruktūros **parengimui, reikalinga apie 35 mln. Eur investicija, eksploatacijos išlaidos per metus siektų papildomus 35 400 Eur**. Vertinant visą pastatų gyvavimo ciklą (30 m. laikotarpį) infrastruktūros parengimas su eksploatacijos išlaidomis sudarytų 36,51 mln. Eur.

Lyginant su kitomis alternatyvomis **ši alternatyva išsiskiria įgyvendinimo paprastumu**, nes būtų vykdomas vienas projektas, kuriam nereikalingi sudėtingi sprendiniai, nes infrastruktūroje būtų orientuojamasi tik į muziejinių vertybių saugojimo funkcijos užtikrinimą. Taip pat pasirinkus šią alternatyvą kaip tinkamiausią įgyvendinti, būtų **galima pasiekti aukščiausius darnaus vystymosi, energetinio efektyvumo bei inovatyvių technologijų įdiegimo standartus**. Be to, ši alternatyva, kartu su A3 alternatyva turi mažiausių investicijų poreikį. Tačiau, vertinama, kad, nors ir būtų sukuriamos ne aukštos kvalifikacijos specialistų naujos darbo vietos, **alternatyva nėra optimali žmogiškųjų resursų bei muziejinių vertybių transportavimo atžvilgiu**. Svarbu pažymėti, kad daugeliui muziejų iš Vilniaus ir Kauno reikėtų perkelti muziejines vertybes į nutolusią nuo pagrindinės lokacijos vietą, o tai, dėl objektyvių priežasčių, gali sukelti muziejų nepasitenkinimą dėl poreikio dirbtinai skaidyti muziejaus rinkinius bei transportuoti į nutolusią saugyklą tik tas vertybes, kurių esamai fizinei būklei pervežimas nepakenktų. Taip pat kyla reikalingų žmogiškųjų išteklių, būtinų tinkamai ir profesionaliai muziejinių vertybių apsaugai ir saugojimui užtikrinti, trūkumo rizika.

A3 Centralizuota saugykla su kompetencijų centru

A3 alternatyvos įgyvendinimas **vykdomas centralizuotai**, statant naują centralizuotą saugyklą su kompetencijų centru. Ši alternatyva suformuota atsižvelgiant į sėkmingus Danijos, Lenkijos, Estijos bei Latvijos muziejinių vertybių saugojimo pavyzdžius. Įvertinus lokacijų privalumus ir trūkumus, **šią alternatyvą rekomenduojama įgyvendinti Vilniaus regione**. Lokacijos rekomendaciją lemia Vilniaus regione susitelkę trys pagrindiniai nacionaliniai muziejai, kuriems šiuo metu daugiausiai trūksta saugyklų ploto, jų turimi žmogiškieji išteklių bei jau funkcionuojanti kompetencijų centrui reikalinga infrastruktūra bei pačios kompetencijos (netoli, Vilniuje, dirbantys trijų nacionalinių muziejų aukščiausios kategorijos restauravimo, skaitmeninimo ir kitų profesijų specialistai). Pats centralizuotos saugyklos pastatas galėtų būti statomas šiuo metu muziejų valdomų pastatų, pvz. Valdovų rūmams priklausančio ūkinio pastato Liepkalnio gatvės ar kitose Vilniaus miesto pakraščiuose esančiose gamybinėse ar miegamųjų rajonų teritorijose. Įrengus saugyklą su restauravimo ir mokymų patalpomis, čia galėtų būti ne tik vykdomi muziejinių vertybių restauravimo tyrimai, bet ir įvairios edukacinės programos, pristatančios muziejinių vertybių išsaugojimo procesus tiek kitų šalies ir užsienio muziejų specialistams, tiek plačiajai visuomenei.

Galimybių studijoje identifikuota, kad **centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru Vilniaus regione įgyvendinimą ir jo priežiūrą galėtų vykdyti Biudžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras**. Rekomenduojama, kad centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru **veiklos valdymą bei administravimą vykdytų naujai kuriama Kultūros ministerijai pavaldi biudžetinė įstaiga**.

Šiai alternatyvai įgyvendinti, remiantis SISTELA įkainiais, **infrastruktūros parengimui, reikalinga apie 35,00 mln. Eur investicija, eksploatacijos išlaidos per metus siektų papildomus 35 400 Eur**. Vertinant visą pastatų

gyvavimo ciklą (30 m. laikotarpį) infrastruktūros parengimas su eksploatacijos išlaidomis sudarytų 36,51 mln. Eur.

Lyginant su kitomis alternatyvomis ši alternatyva išsiskiria panašumu į daugelio užsienio šalių įgyvendinimą muziejinių vertybių nacionalinės saugyklos (ir muziejinių tyrimų centro) modelį. Be to, įvertinus šioje alternatyvoje numatomų funkcijų apimtį, kuomet šalia centralizuotos saugyklos (saugojimo funkcija) yra įkuriamas ir kompetencijų centras (restauravimo, tyrimų, muziejinių vertybių skaitmeninimo ir mokymų funkcijos), ši alternatyva yra optimaliausia kaštų atžvilgiu. Pasirinkus šią alternatyvą kaip tinkamiausią įgyvendinti, galima pasiekti aukščiausius darnaus vystymosi, energetinio efektyvumo bei inovatyvių technologijų įdiegimo standartus.

Tačiau, vystant alternatyvą, nebūtų galimybės pasinaudoti ES Struktūrinių fondų lėšomis. Taip pat vertintina, kad ši alternatyva nėra optimali muziejinių vertybių transportavimo atžvilgiu, be to, svarbu pažymėti, kad daugeliui muziejų reikėtų perkelti muziejines vertybes į nutolusią nuo pagrindinės lokacijos vietą, o tai, dėl objektyvių priežasčių, gali sukelti muziejų pasipriešinimą, dėl poreikio skaidyti rinkinius. Taip pat kyla reikalingų žmogiškųjų išteklių, būtinų tinkamai ir profesionaliai muziejinių vertybių apsaugai, saugojimui, tyrimams, prevenciniam konservavimui bei restauravimui užtikrint, trūkumo rizika.

A4 Komplexinės saugyklos su kompetencijų centru

A4 alternatyvos įgyvendinimas vykdomas iš dalies centralizuotai, statant naują centralizuotą saugyklą su kompetencijų centru Vilniaus regione ir diegiant individualius sprendimus kitose lokacijose. Ši alternatyva iš dalies panaši į Estijoje įgyvendinamą muziejinių vertybių saugojimo modelį, kai problema sprendžiama infrastruktūrą sukuriant keliose lokacijose. Alternatyvą rekomenduojama vystyti centralizuotai valdant statybos procesus statant muziejinių vertybių saugyklų patalpas Vilniaus regione bei Lietuvos liaudies buities muziejaus teritorijoje. Ši rekomendacija pagrįsta tuo, kad šiuose lokacijose reikalingos didžiausios investicijos, būtų statomi didžiausi pastatai, tad vertinama, kad centralizuotas procesų valdymas efektyviai užtikrintų projektų įgyvendinimą. Studijoje identifikuota, kad šių saugyklų įgyvendinimą ir jo priežiūrą turėtų valdyti Biudžetinė įstaiga Kultūros infrastruktūros centras. Rekomenduojama, kad centralizuotos saugyklos su kompetencijų centru Vilniaus regione veiktų valdymą vykdytu nauja Kultūros ministerijai pavaldi biudžetinė įstaiga. Lietuvos liaudies buities muziejaus saugyklos valdymą, dėl muziejaus specifikos ir jame esančių žmogiškųjų resursų, rekomenduojama vykdyti pačiam muziejui. Tačiau, diegiant individualius sprendimus Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje, Šiaulių „Aušros“ muziejuje, Respublikiniame Vaclovo Into akmenų muziejuje infrastruktūros kūrimo bei jos valdymo procesai turėtų būti vykdomi kiekvieno muziejaus individualiai.

Šiai alternatyvai įgyvendinti, remiantis SISTELA įkainiais, infrastruktūros parengimui, reikalinga apie 37,33 mln. Eur investicija, eksploatacijos išlaidos per metus siektų papildomus 48 600 Eur. Vertinant visą pastatų gyvavimo ciklą (30 m. laikotarpį) infrastruktūros parengimas su eksploatacijos išlaidomis sudarytų 38,79 mln. Eur.

Lyginant su kitomis alternatyvomis ši alternatyva išsiskiria optimaliausių sprendimų infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių, transportavimo ir kitų aspektų atžvilgiu, priklausomai nuo lokacijoje susidariusios situacijos, įgyvendinimu. Pažymėtina, kad šia alternatyva muziejinių vertybių saugojimo klausimas nacionaliniu lygmeniu yra sprendžiamas kompleksiskai ir ilgalaikėje perspektyvoje, kadangi pačios saugyklos yra decentralizuojamos ir pagal galimybes individualizuojamos (LLBM teritorijoje saugyklose gali būti saugomos ne tik LLBM rinkiniuose esančios muziejinės vertybės, bet ir pagal medžiagiškumą atitinkančios kitų muziejų rinkiniuose esančios muziejinės vertybės, Vilniuje sutelkiamos nacionalinių muziejų rinkiniuose esančios muziejinės vertybės, kurių saugojimui trūksta patalpų), o dėl aukštos kvalifikacijos specialistų, reikalingų muziejinių vertybių išsaugojimui bei tyrimams užtikrinti koncentracijos jau dabar veikiančiuose

nacionalinio lygmens kompetencijų centruose (P. Gudyno restauravimo centras, LIMIS centras) Vilniuje, eliminuojamos problemos, susijusios su kompetencijų centro veiklos užtikrinimu. Taip pat pasirinkus šią alternatyvą, **lokacijose, kur yra didžiausias muziejinių vertybių saugojimo ploto poreikis, galima pasiekti aukščiausius darnumo, energetinio efektyvumo bei technologijų standartus.** Be to, dėl šios alternatyvos kompleksiskumo, būtų išsaugojamas regioniškas ir, tikėtina, būtų susilaukiama mažiausiai pasipriešinimo iš suinteresuotų šalių.

Toliau esančiame paveiksle pateikiama apibendrinamoji informacija apie alternatyvas.

	A1 - individualios saugyklos	A2 - centralizuota saugykla	A3 - centralizuota saugykla su kompetencijų centru	A4 - kompleksinės saugyklos su kompetencijų centru
Lokacija	Individuali	Rumšiškės	Vilniaus regionas	Vilniaus regionas ir individualios lokacijos
Infrastruktūros kūrimo valdymas	Individualus	BĮ Kultūros infrastruktūros centras		
Valdymas ir administravimas	Individualus	VĮ Turto bankas, nuomos principu	Nauja KM pavaldi BĮ	Nauja KM pavaldi BĮ ir muziejai
Investicija	43,44 mln. Eur	35,00 mln. Eur	35,00 mln. Eur	37,33 mln. Eur

14 paveikslas. Apibendrinamoji informacija apie A1, A2, A3 ir A4 alternatyvas

Šaltinis: sudaryta Paslaugų teikėjo

Apibendrinant vertinama, kad pastačius centralizuotą muziejinių vertybių saugyklą (nepriklausomai nuo A2, A3 ar A4 alternatyvos) būtų:

- Sukurtos aukščiausius tarptautinius standartus užtikrinančios muziejinių vertybių išsaugojimo sąlygos, garantuojančios muziejinių vertybių išsaugojimą ateities kartoms;
- Sudaromos tinkamos sąlygos vykdyti kompleksinius muziejinių vertybių tyrimus ir jų restauravimo bei prevencinio konservavimo darbus;
- Sudaromos sąlygos atvirose saugyklose ir restauravimo dirbtuvėse visuomenei susipažinti su muziejinių eksponatų saugojimo procesais;
- Sklandesnis muziejinių vertybių restauravimo ir skaitmeninimo veiklų koordinavimas šalies mastu;
- Kompetencijų centro mokymų erdvėse vykdomi praktiniai mokymai muziejų ir kitų kultūros paveldą saugančių įstaigų specialistams leis patobulinti muziejų darbuotojų įgūdžius ir kompetencijas;
- Bus sukurta naujų darbo vietų regione arba Vilniuje;
- Gali būti sukurta nauja arba įveiklinta apleista infrastruktūra;
- Pagerės visuomenės supratimas apie muziejų veiklą ir kultūros paveldo išsaugojimo svarbą.

Šaltinių sąrašas

1. Kauno diena, 2021-08-03. Prieiga per internetą: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/centrinio-pasto-pastato-ateitis-kol-kas-neaiski-1036881>.
2. Kultūros ministro įsakymas „Dėl Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcijos patvirtinimo“ 2015 m. sausio 1 d., Nr. JV-716.
3. Projekto „Centrinės saugyklos su parodos dalimi ir švietimo centru statybos – I etapo“ detalės. Prieiga per internetą: <https://muzeumrolnictwa.pl/muzeum/realizowane-projekty/budowa-centralnego-magazynu-zbiorow-wraz-z-czescia-ekspozycyjna-i-centrum-edukacyjnym-etap-i>.
4. Austrijos studija, „Kunsthistorisches Museum Vienna“. Prieiga per internetą: https://www.khm.at/fileadmin/content/KHM/Forschung/KHM_Technologische-Studien_9_EN.pdf.
5. Lietuvos respublikos kultūros ministerijos vidaus audito ataskaitoje „Muziejinių vertybių saugojimo (poreikių saugykloms) vertinimas“.
6. Muziejų įstatymas, 2021-01-01 redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.18317/asr>.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimas Nr. 1469 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 2020-07-01 redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.383845/asr>.
8. Danijos Kultūros ministerija, ataskaita apie kultūros paveldo išsaugojimą, 2003 m. Prieiga per internetą: http://www.kulturarv.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/museer/Bevaring_af_Kulturarven_1_.pdf.
9. Kultūros ministro 2019-04-12 įsakymas Nr. JV-280 „Dėl kultūros srities investicijų projektų atrankos kriterijų ir jų reikšmių nustatymo“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4291c5025d5a11e99684a7f33a9827ac?jfwid=bkaxm8u6>.
10. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Muziejų statistika. Prieiga per internetą: [Muziejai | Lietuvos Respublikos kultūros ministerija \(lrv.lt\)](https://muziejai.lrv.lt/).
11. Technologijų studija. Vienos meno istorijos muziejus, 2015 m. Prieiga per internetą: https://www.khm.at/fileadmin/content/KHM/Forschung/KHM_Technologische-Studien_9_EN.pdf.
12. ICOM muziejų etikos kodeksas. 2020 m. Prieiga per internetą: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/code-of-ethics/>.
13. Lietuvos Kultūros ministerijos atliekamos funkcijos. Prieiga per internetą: <https://lrkm.lrv.lt/lt/veikla/apie-ministerijos-veikla>.
14. Valstybės įmonės Turto banko įstatai. Prieiga per internetą: <https://www.turtas.lt/wp-content/uploads/2016/06/%C4%AEstatai.pdf>.
15. Biudžetinės įstaigos Kultūros infrastruktūros centro nuostatai. Prieiga per internetą: <https://kulturosic.lrv.lt/uploads/kulturosic/documents/files/KIC%20nuostatai%20patvirtinti.pdf>.